

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**FAAL FUTBOL KLASMAN HAKEMLERİNİN EĞİTİM SÜREÇLERİNİN
İNCELENMESİ ve BEKLENTİ DÜZEYLERİ
(TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU 3. BÖLGE ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
N. Bahadır KAYIŞOĞLU**

Ankara – 2008

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**FAAL FUTBOL KLASMAN HAKEMLERİNİN EĞİTİM SÜREÇLERİNİN
İNCELENMESİ ve BEKLENTİ DÜZEYLERİ
(TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU 3. BÖLGE ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

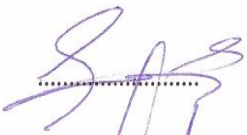
**Hazırlayan
N. Bahadır KAYIŞOĞLU**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY**

Ankara- 2008

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Numan Bahadır KAYIŞOĞLU'nun "**Faal Futbol Klasman Hakemlerinin Eğitim Süreçlerinin İncelenmesi ve Beklenti Düzeyleri (Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölge Örneği)**" başlıklı tezi 24.06.2008 tarihinde, jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı):	Prof. Dr. Mehmet GÜNAY	
Üye :	Prof. Dr. Kemal TAMER	
Üye :	Prof. Dr. Kadir GÖKDEMİR	
Üye :	Prof. Dr. Emre EROL	
Üye :	Yrd. Doç. Dr. Sürhat MÜNİROĞLU	

ÖNSÖZ

Eğitimin öneminin tartışılmaz olduğu çağımızda kurumlar kendi ihtiyaçlarını belirlemek ve kurumsal hedeflerine ulaşabilmek için hizmet içi eğitimlerini gözden geçirmeli ve geliştirme yoluna gitmelidir. Futbol hakemlerinin de bir müsabakada başarılı olabilmeleri için gerekli fiziksel performanslarının yanı sıra ihtiyaç duydukları kural bilgisi, insan ilişkileri, yönetim ve organizasyon, vücut dilini etkili kullanabilmek ve kriz yönetimi gibi birçok konuda gördükleri eğitimin verimliliği her aşamada kontrol edilmeli ve geliştirilmelidir. Son yıllarda futboldaki başarının olmazsa olmazı olan futbol hakemlerinin performanslarının sıkça tartışıldığı ve bilimsel alanda da futbol hakemlerinin hakemlik eğitimi üzerine yapılan çalışmaların eksikliği görülmektedir. Yaptıkları görev gereği çok büyük toplumları ilgilendiren hakemlerin, hakemlik eğitiminin verimliliği tartışma konusu olmaktadır. Bu konulara bir ışık tutması beklenen bu ve bunun gibi çalışmaların futbol hakemlerinin gelişimine katkıda bulunacağı ümit edilmektedir.

Bu tez çalışmasının ölçme aracının geliştirilmesinde yardımda bulunan Prof. Dr. İlayet PEHLİVAN'a, Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin AKSOY'a, Yrd. Doç. Dr. Hakan SUNAY'a, Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜÇLÜ'ye, Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜNDÜZ'e, Dr. Oğuz ÖZBEK'e, beden eğitimi öğretmeni arkadaşım Erdağ KARAKUŞ ve Cem SATMAN'a; hakem eğitimi konusunda değerli düşünceleri ile çalışmalarına katkıda bulunan FIFA Hakemi Selçuk DERELİ'ye ve uygulamaya katılan bütün TFF 3. Bölge Klasman Hakemleri'ne; tez izleme jürimde bulunan ve tezin oluşumunda olumlu katkılar sunan Prof. Dr. Kemal Tamer ile Yrd. Doç. Dr. Sürhat MÜNİROĞLU'na; tüm bu süreç içerisinde hep yanımda olup destek veren değerli eşim Nehir KAYIŞOĞLU'na, beni yetiştiren spor ve eğitim yaşantımda başarıyı benden çok isteyen annem ve babam Nezaket ve Osman KAYIŞOĞLU'na teşekkür ederim.

Ayrıca tezimin konusunun belirlenmesinden tezin bitimine kadar desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Mehmet GÜNAY'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Saygılarımla...

N. Bahadır KAYIŞOĞLU

ÖZET**FAAL FUTBOL KLASMAN HAKEMLERİNİN EĞİTİM SÜREÇLERİNİN
İNCELENMESİ ve BEKLENTİ DÜZEYLERİ
(TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU 3. BÖLGE ÖRNEĞİ)****N. Bahadır KAYIŞOĞLU**

Doktora, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: **Prof. Dr. Mehmet GÜNAY**

Haziran, 2008

Araştırmanın amacı, 2006–2007 futbol sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölgesi’nde faal futbol hakemliği yapan klasman hakemlerinin futbol hakemliği eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi ve beklenti düzeylerinin belirlenmesidir.

Araştırma grubunu, 2006–2007 futbol sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölge’ye bağlı bulunan 22 ilde faal olarak görev yapan 172 klasman futbol hakemi oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formunun birinci bölümünde, hakemlerin kişisel bilgilerine yönelik 7 soru, ikinci bölümünde ise aday hakem yetiştirme kursları ve klasman hakemi eğitim seminerlerinin verimliliğini değerlendirmeye yönelik 29 madde yer almıştır. Ön uygulamadan elde edilen veriler ile yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha)’na bakılmıştır. Alpha katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizleri için ikili karşılaştırmalarda t testi ve çoklu karşılaştırmalar için ANOVA kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Çoklu karşılaştırmalarda sonuçlarda anlamlı farkın çıktığı durumlarda farklılığı yaratan grup ya da grupların tespitinde LSD Homojenlik testi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda,

- 1) Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitimin yapılmadığı ve sınıflardaki kursiyer sayılarının fazlalığının eğitimin kalitesini azalttığı düşünülmektedir.
- 2) Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin öğretim elemanı, eğitim ortamı, planlama, içerik ve değerlendirme boyutlarında eksikliklerinin bulunduğu saptanmıştır.
- 3) Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin verimliliğine ilişkin hakem görüşlerinin klasmanlar arası farklılık göstermediği, ancak 35 ve üzeri yaş grubundaki hakemlerin eğitim sürecini genç hakemlerden daha az verimli buldukları saptanmıştır.
- 4) İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte dikkate değer şekilde eğitim fakültesi mezunu klasman futbol hakemlerinin, yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan klasman futbol hakemlerine göre hakemlik eğitimi sürecini daha az verimli buldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Hakem, Klasman Futbol Hakemleri, Hakemlik Eğitimi

ABSTRACT**THE INVESTIGATION OF ACTIVE FOOTBALL REFEREES EDUCATION
PERIODS AND EXPECTATION LEVELS
(TURKISH FOOTBALL FEDERATION 3rd REGION SAMPLE)****KAYIŞOĞLU, N. Bahadır**

Doctorate of Philosophy, Physical Education and Sport Teaching Program

Supervisor: Professor Mehmet GÜNAY

June, 2008

The aim of this study is to investigate the active football referees', who are in Turkish Football Federation 3rd Region and classified for Professional leagues, thoughts about football refereeing education period and to determine the expectation levels.

Research group includes 172 classified football referees, who are active in 22 cities that belong to Turkish Football Federation 3rd Region in 2006–2007 football season.

Questionnaire Form, which has 2 sections, was used as data collection tool. First part has 7 questions about personal information. Second part has 29 items to evaluate the efficiency of courses for nominated referees and the seminars for classified referees. Consistency Coefficient (Cronbach Alpha) of the questionnaire was checked by the data which was collected by front test. Cronbach Alpha was found 0.89. t-test in dual comparisons and ANOVA in multi-comparisons were used for the analysis of data. Significance level was defined 0.05. LSD test was applied to determine the group or groups which make significant difference.

As a result of the investigation,

- 1) It was obtained that there is not enough practice in education of nominated referees' courses and the quality of the education is decreasing because of the fact that there are a lot of nominated referees in the classes.
- 2) It was obtained that there are deficiencies in the concepts of education environment, content planning, evaluation and instructor in education seminars of classified referees.
- 3) It was obtained that the experienced referees, who are 35 and over 35, less agree with the efficiency evaluation of Referees education periods compare to young referees.
- 4) However it is not significant statistically, it was considerably obtained that football referees who graduated from education faculties, detect referee education periods' efficiency low compare to the referees who graduated from other faculties.

Keywords: Football, Referee, Referee Education, Classified Football Referees

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	I
ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR.....	XIII
 BÖLÜM I.....	 1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Tanımlar.....	7
 BÖLÜM II.....	 8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Eğitim ve Hizmet İçi Eğitim	8
2.1.1. Hizmet İçi Eğitim Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	11
2.2. Futbol ve Futbol Hakemliği	15
2.2.1. Futbolda Tarihi Gelişim	15
2.2.2. Avrupa’da Modern Futbolun Gelişimi.....	16
2.2.3. Türk Futbolu’nda Önemli Tarihler	18
2.2.4. Futbol Hakemliği	19
2.2.4.1. Futbol Hakemliğinin Tarihi Gelişimi.....	24
2.2.4.2. Futbol Hakemlerinin Fiziksel Yüklenimleri.....	25
2.3. Türkiye’de Futbol Hakemi Eğitimi ve Teşkilatlanması.....	26
2.3.1. Türkiye Futbol Federasyonunun görevleri.....	26
2.3.2. Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Teşkilatı.....	26
2.3.3. Merkez Hakem Kurulu.....	27

2.3.3.1. Merkez Hakem Kurulunun Görev ve Yetkileri.....	27
2.3.3.2. İl ve İlçe Hakem Kurulları Teşkilatlanması ve Görevleri.....	29
2.3.3.3. Hakemlerin Ünvanları ve Ünvanlara Ayrılmasındaki Ana Prensipler.....	31
2.3.4. Eğitim Planlama Alt Kurulu (EPAK).....	32
2.3.4.1. EPAK'nun Görev ve Yetkileri.....	32
2.3.4.2. EPAK Başkanı'nın Görev ve Yetkileri.....	33
2.3.4.3. Bölge Eğitim Sorumluları.....	33
2.3.4.4. İl Eğitim Komisyonu (İLEK).....	34
2.3.4.5. İl Eğitim Sorumlusu (İLES).....	35
2.3.4.6. İl Eğitimsi (İLE).....	35
2.3.5. Aday Hakem Kursları.....	36
2.3.5.1. Aday Hakem Kursu Açılması Kural ve Yöntemleri	36
2.3.5.2. Aday Hakem Kurslarında Uygulanacak Eğitim ve Öğretimin Kural ve Yöntemleri.....	39
2.3.5.3. Aday Hakem Kurslarında Uygulanacak Sınavların Genel Prensipleri.....	39
2.4. Almanya Futbol Federasyonu Hakemlik Sistemi.....	40
2.5. İngiltere Futbol Federasyonu Hakemlik Sistemi.....	45
BÖLÜM III.....	49
YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırma Modeli.....	49
3.2. Evren ve Örneklem.....	49
3.3. Verileri Toplama Teknikleri	51
3.4. Verilerin Analizi.....	55
BÖLÜM IV.....	56
BULGULAR	56

BÖLÜM V.....	82
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
5.1. Sonuçlar.....	82
5.2. Öneriler.....	89
 KAYNAKÇA.....	 92
EKLER.....	101
EK-1. Anket Formu.....	
EK-2. Araştırmaya Katılan Hakemlerin Hakem Eğitimi Sürecine İlişkin Düşünce ve Beklentileri.....	

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1 : Ankara'daki Futbol Hakemlerinin Eğitim Düzeylerine İlişkin Sunay (1995)'in Bulguları.....	4
Şekil 1: Eğitim Programı Basit Modeli	10
Tablo 2 : Hizmet içi Eğitim Programlarına Yönelik Araştırmaların Bazı Ölçütlere Göre Karşılaştırılması.....	13
Tablo 3 : Almanya Futbol Federasyonu Ligleri ve Türkiye'deki Karşılığı.....	43
Tablo 4 : İngiltere Futbol Federasyonu Hakem Seviyeleri.....	48
Tablo 5 : İngiltere'deki Temel Hakem Eğitimi Programları.....	49
Tablo 6 : 3. Bölge Klasman Hakemlerinin İllere Göre Dağılımı.....	52
Tablo 7 : Veri Toplama Aracının Faktör Analizi, Madde Analizi t Değerleri.....	55
Tablo 8 : Hakemlerin Sınıflandırılmış Yaş Değerlerine Göre Dağılımları.....	58
Tablo 9 : Hakemlerin Klasmanlara Göre Dağılımları.....	59
Tablo 10: Hakemlerin Hakemlik Yılı Değerlerine Göre Dağılımları.....	59
Tablo 11: Hakemlerin Mezun Oldukları Eğitim Kademesine Göre Dağılımları.....	60
Tablo 12: Faal Futbol Hakemlerinin Mesleklerine Göre Dağılımları.....	60
Tablo 13: Aday Hakem Yetiştirme Kurslarında Yapılan Uygulamalı Eğitime İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	61
Tablo 14: Aday Hakem Yetiştirme Kurslarındaki Kursiyer Sayılarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	62
Tablo 15: Öğretim Elemanlarının Gönüllü Olarak Fazladan Zaman Harcamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	62
Tablo 16: Öğretim Elemanlarının Hakemlerin Bireysel Farklılıklarına Göre Eğitimi Planlamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	63
Tablo 17: Öğretim Elemanlarının Öğrenme Etkinliklerini Yüksek Düzeyde Planlamalarına ve Uygulamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	63
Tablo 18: Öğretim Elemanlarının Hakemleri Olumlu Tutum ve Davranışları ile Etkilemelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	64
Tablo 19: Öğretim Elemanlarının Hakemlerin Fikir ve Düşüncelerine Önem Vermelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	64
Tablo 20: Öğretim Elemanlarının Eğitim Ortamında Planladıkları Etkinlikler ile Zevkli Bir Zaman Geçirilmesini Sağlamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	65
Tablo 21: Öğretim Elemanlarının Seminere Uygun Akademik Bilgi ve Birikime Sahip Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	65

Tablo 22: Öğretim Elemanlarının Farklı Öğrenme ve Öğretme Tekniklerini Kullanmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	66
Tablo 23: Kurumun Sahip Olduğu Bina ve Tesislerin Eğitim Açısından Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	66
Tablo 24: Seminer Binası ve Kullanılan Araç Gereçlerin Düzenine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	67
Tablo 25: Eğitim Seminerlerine Katılan Hakemlerin Kendi Aralarında İyi Bir Eğitim Ortamı Oluşturmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	67
Tablo 26: Eğitim Seminerlerinin Yürütüldüğü Sınıf Ortamlarının Fiziki Yapısının Verimliliğine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	68
Tablo 27: Hazırlanan Eğitim Seminerinin Amaçlarının Açık Bir Şekilde Belirlenmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	68
Tablo 28: Eğitim Seminerlerinde Verilen Derslerin Açık ve Anlaşılır Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	69
Tablo 29: Eğitim Seminerleri Hazırlanırken ve Yürütülürken Hakemlerin Farklı Yeteneklerinin ve Öğrenim Düzeylerinin Dikkate Alınmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	69
Tablo 30: Eğitim Seminerlerinin Veriliş Tarihlerinin Hakemler İçin Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	70
Tablo 31: Kurum İçerisinde Yürütülen Program Etkinliklerinden Haberdar Olunmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	70
Tablo 32: Gelişim Seminerleri İle İlgili Karar Verme Sürecine Yöneticilerin, Öğretim Elemanlarının ve Hakemlerin Birlikte Katılmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	71
Tablo 33: Eğitim Semineri Programının Ekiple Çalışma Becerisini Sağlayacak Şekilde Düzenlenmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	71
Tablo 34: Program Hazırlanırken Konu Uzmanlarının Görüşlerinin Alınmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	72
Tablo 35: Eğitim Seminerlerinde Verilen Derslerin Düzenli Bir Şekilde Planlanmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	72
Tablo 36: Programlar Hazırlanırken Hakem İhtiyaçlarını Belirlemek İçin Çeşitli Ölçme Araçlarının Kullanılmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	73
Tablo 37: Yöneticilerin Eğitim Semineri ile İlgili Sorunları Çözmede Olumlu Tutum ve Davranış Sergilemelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	73

Tablo 38: Seminerlerdeki Eğitim Programının Açıkça Belirlenip Hakemlerin Bilgisine Sunulmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	74
Tablo 39: Her Bir Eğitim Semineri İçin Tanıtıcı Doküman Hazırlanmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	74
Tablo 40: Eğitim Seminerlerinin Konu İçeriğinin Hakemlerin Eksikliklerini Karşılacak Düzeyde Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	75
Tablo 41: Eğitim Seminerlerinde Yer Alan Derslerin Değerlendirilmesinin Düzenli Bir Şekilde Yürütülmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi.....	75
Tablo 42: Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinin Klasmanlara Göre Karşılaştırılması.....	76
Tablo 43: Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinin Hakemlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması.....	76
Tablo 44: Aday Hakem Yetiştirme Kurslarına Yönelik Maddelere İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	77
Tablo 45: Eğitim Çalışması ve Seminerlerde Görev Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	78
Tablo 46: Eğitim Çalışması ve Seminerlerin Eğitim Ortamına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	79
Tablo 47: Eğitim Seminerlerinin Planlanmasına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	79
Tablo 48: Eğitim Seminerlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	81
Tablo 49: Genel Anket Sorularına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	81
Tablo 50: Genel Anket Sorularına İlişkin Görüşlerin Hakemlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	82

Tablo 51: Genel Anket Sorularına İlişkin Görüşlerin Hakemlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasında Farklılık Yaratın Gruplar.....	82
--	----

KISALTMALAR

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

MS: Master of Science.

Ph.D: Doctorate of Philosophy.

vd.: ve diğerleri

vs.: ve saire

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın yapılmasını gerektiren problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlar sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Tüm spor dallarında gelişen teknoloji ve antrenman bilimleri ilkelerine bağlı olarak artan performans, son yıllarda yeni rekorların kırılmasından, takım oyunlarındaki yeni taktik gelişimlere bütün spor dalları ve disiplinlerinde gözle görülür bir gelişmeyi de beraberinde getirmiştir.

Bu spor dallarından biri olan ve yeryüzünde milyarlarca insanın ilgilendiği futbolun da bu gelişime paralel olarak geliştiği, daha hızlı, daha görsel, daha çok mücadele ve fiziksel güçle oynandığı, maçlarda kullanılan ve sürekli gelişen taktikler gereği topun daha büyük alanlarda oynandığı, futbol sahasının yüzey kullanım alanının arttığı gözlenmektedir. Sponsorluk, reklam gelirleri, kulüplerde şirketleşme, televizyon naklen yayın gelirleri ve taraftar ürünlerinin satışı ile futbol sadece bir spor olmaktan çıkıp çok büyük bir ekonomi ve pazar haline gelmiştir. Söz konusu gelişmeleri spor endüstrisinin gelişimi olarak tanımlayan Kern (2000)'e göre günümüzde spor çok büyük bir ticaret olarak anlam bulmaktadır.

Futbol sadece sahalarda görünen biçimiyle bir oyun olmaktan çıkıp, gerisinde ulusal ve uluslararası bir rekabetin yaşandığı, sponsor ve spor piyasalarının güdümüne girdiği ticari bir faaliyete dönüşmektedir (Şen, 2006).

Televizyonlar, sponsorlar ve daha genel anlamda hem futbol kulüplerine, hem de televizyon kanallarına sahip olan çok uluslu şirketler, futbola bu üstünlüğü ve evrenselliği nedeniyle, her yıl çok büyük paralar dökmektedir. 1998'de 1.500 milyar frank değerinde çok karlı bir iş olan futbol, iştahları kabartan gelişme ve kazanç açılımları sunmaktadır (Chiristian, 2002).

Bu büyük pazardaki gelişmeleri ise kulüplerin başarı ya da başarısızlıkları belirlemekte bu noktada da müsabakaları yöneten hakemlerin performansları özellikle Türkiye’de önemli tartışmaların konusu olmaktadır. Bu şekilde futbolda sağlıklı maç yönetimi sadece futbolcu, yönetici ve seyircileri etkileyen bir olgu olmaktan çıkıp, ekonomik boyutu hayal edilemeyecek etkiler doğuran bir olgu haline gelmiştir.

Bazen milyonların bazen ise yüz milyonların izlediği bu sporun saha içerisindeki yönetimi spor eğitimi almış, futbol hakemleri tarafından yapılmaktadır (Sunay,1992).

Eğitim bütün alanlarda olduğu gibi sporda ve hakemlikte önemli bir yer tutmaktadır. Kalite isteyen her kurum personelini sürekli yetiştirmek zorundadır. Her organizasyon hizmet içi eğitim yapmak zorundadır. Aksi takdirde yaşaması mümkün değildir (Özdemir, 1997).

Türkiye’de eğitim sürecinin hizmet içi eğitim faaliyetleri şeklinde düzenlendiği kurumlardan biri olan futbol hakemliği kurumu ise Türk Futbolu’nda başarılı olmak zorunda olan ve futbolun içinde olan kurumlar arasında en çok eleştirilen kurumdur. Diğer bütün kurumlarda olduğu gibi hakemlik kurumu için de gelişmek ve başarılı olabilmek için ön şartlardan biri eğitimidir. Unutulmamalıdır ki; tecrübe ile öğrenme öğrenmenin en pahalı yoludur (Özdemir, 2000).

Futbol hakemlerinin bir müsabakada başarılı olabilmeleri için gerekli fiziksel performanslarının dışında ihtiyaç duydukları kural bilgisi, insan ilişkileri, yönetim ve organizasyon, beden dilini etkili kullanabilmek, kriz yönetimi gibi birçok konuda gördükleri eğitimin verimliliği her aşamada kontrol edilmeli ve geliştirilmelidir.

Bu noktada müsabaka sonuçlarında ve gidişatında büyük etkisi bulunan ve buna bağlı olarak çok büyük toplumları ilgilendiren hakem, hakemlik, hakem eğitimi ve hizmet içi eğitim kapsamında yapılan eğitim seminerlerinin verimliliği konuları bu araştırma açısından önem kazanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2006–2007 futbol sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölge’de faal futbol hakemliği yapan klasman hakemlerinin futbol hakemliği eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi ve beklenti düzeylerinin belirlenmesidir.

Bu amaca yönelik olarak;

- Aday hakem kurslarının yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerinde görev yapan eğimcilerin yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin planlama yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin fiziki yapı yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin içerik yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerinin değerlendirme yeterliliğinin incelenmesi,
- Klasman hakemleri eğitim seminerlerine katılan hakemlerin klasmanlarına ve bazı farklı grup özelliklerine göre görüşlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenmesi,
- Bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan futbol hakemi eğitim süreçlerinin incelenerek Türkiye’deki futbol hakemi eğitim süreciyle olan farklarının ortaya konulması bu araştırma açısından önem kazanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Futbol hakemleri üzerine yapılan çalışmaların az olmasıyla beraber bu çalışmaların çoğunluğunun futbol hakemlerinin fiziksel performanslarına yönelik olması dikkat çeken bir konudur.

Hakemlerin eğitim düzeylerini inceleyen bir araştırmada Sunay (1995) Ankara'daki futbol hakemlerinin eğitim düzeylerini Tablo 1'de görüldüğü gibi ortaya koymuştur.

Tablo 1. Ankara'daki Futbol Hakemlerinin Eğitim Düzeylerine İlişkin Sunay (1995)'ın Bulguları

Eğitim Durumu	Hakem Sayısı	% Oranı
Orta Öğrenim Mezunu	20	31.3
Üniversite Öğrencisi	6	9.4
Üniversite Mezunu	35	54.7
Yüksek Lisans Mezunu	3	4.7

Sunay (1995)'ın 64 Hakem üzerine yaptığı bu çalışmada orta öğrenim mezunu hakemlerin oranının yüksek çıkması da dikkat çekicidir.

Denizli, Kocaeli ve İzmir Bölgesi Futbol Hakemleri'nin Sosyo-Ekonomik Durumları'nın incelenmesine yönelik yapılan bir araştırmada katılan hakemlerin öğrenim durumları incelendiğinde, lise mezunu olanların oranı %42.1 iken meslek yüksekokulu mezunu, üniversitede okuyan ve mezun olan hakemlerin oranının da %57.9 olduğu görülmektedir. Katılan hakemlerin hakemliğe başlama sebeplerine bakıldığında, %38.4'lük bir oran, futbol hakemliğini tanınma gereksimi için tercih ettiğini belirtmiştir. Futbol hakemlerinin %34.1'i ise futbol hakemliğini seçme sebebi olarak futbolun içinden gelme ve bu spordan kopmamak isteği olarak açıklamışlardır. Burada çıkan en ilginç sonuç "futbol hakemliğini sevdiğim için tercih ettim" diyen hakemlerin oranının %5.6 gibi düşük bir oranda çıkmış olmasıdır (Egesoy, 2006).

Sungur (2001)'in yaptığı “Türk Futbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarının incelenmesi” isimli çalışmada katılımcıların klasman kategorileri ile eğitim düzeylerinin yüksekliğinin paralellik gösterdiği, dergi, gazete ve kitap okuma alışkanlıkları oranlarının üst klasmanlarda arttığı belirtilmiştir.

Türkiye’de profesyonel futbol liglerinde görev yapan klasman hakemlerinin sürekli kaygı durumları üzerine Çoban (2004) tarafından yapılan çalışmada ise Süper Lig Yardımcı Hakemleri en yüksek kaygı düzeyinde bulunurken A Klasman Hakemleri’nin Süper Lig Hakemleri’ne göre kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu ortaya konmuştur.

Futbol hakemlerinin hakemlik performanslarına etki eden değişkenlerin araştırılmasına yönelik Başkan (2003) tarafından yapılan çalışmada, futbol hakeminin iyi bir örgün eğitime olan ihtiyacının yanında hizmet içi eğitime olan ihtiyacı da vurgulanmıştır.

Yapılan bir başka çalışmada Berdan (2002) futbol hakemi yetiştirme ve eğitim politikalarını, Kocaeli İli örneğinde incelemiş ve incelenen grubun FIFA’nın örnek hakemlik kıstaslarına yakın olmasına karşın, Türk Hakemleri’nin uluslararası düzeyde çok başarılı olmamasının bir çelişki olarak görüldüğü ve bu nedenle Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu’nun hakem yetiştirme ve eğitimlerinde köklü çözümler arayışı ile bilimsel araştırmalara yönelmesinin ve bu konuyla ilişkili olarak olumlu politikalar üretmesinin yararlı olacağını savunmuştur.

Müniroğlu (1988) tarafından yapılan bir çalışmada ise Ankara’daki Klasman Futbol Hakemleri’nin eğitimleri incelenmiş, yapılan çalışmaya göre hakemlerin %54.3’ünün lise ve dengi okul mezunu, %9.6’sının ön lisans mezunu ve %36.2’sinin de lisans mezunu olduğu bunun yanı sıra hakemlere yönelik teorik eğitimin azlığı, programlamanın yanlışlığı ve eğitimcilerin yeterliliği konusunda önemli endişelerin olduğu belirtilmiştir.

Satman (2005)’in futbol hakemlerinin kararları üzerinde seyirci sesinin etkisinin incelenmesine yönelik yaptığı çalışmada hakemlerin pozisyonları sesli ve sessiz izlemelerine göre sınıflandırıldığı incelemedeki çapraz tablolarda pozisyonları

sesli olarak izleyen hakemlerin pozisyonları sessiz olarak izleyen hakemlere göre daha fazla kart gösterdikleri görülmüştür. Pozisyonları sesli ve sessiz izleyen hakemlerin oyunu durdurma eğilimine bakıldığında, sesli ortamda pozisyonları izleyen hakemlerin sessiz ortamda izleyenlere göre oyunu durdurmaya daha çok eğilimli oldukları görülmüştür. Bu sonuç da daha önce belirtilen sesli ortamda maçı izleyen hakemlerin daha katı cezalandırma eğiliminde olduklarını desteklediği belirtilmiştir. Hakemlerin müsabaka yönettikleri liglere göre sınıflandırılarak yapılan incelemede ise, profesyonel liglerde görev yapan hakemlerin, amatör liglerde görev yapan hakemlere göre kart göstermeye daha eğilimli oldukları bulgusuna erişilmiş; ayrıca bu çalışmada hakem eğitimlerinde, hakemlere sesli ve sessiz ortamlarda pozisyonlar izlettirilip bu geri bildirimlerin kendilerine verilebileceği, bunun hakemlerin eğitimlerinde performanslarını olumlu etkileyici bir etken olarak kullanılabileceği savunulmuştur.

Görüldüğü gibi literatürde sınırlı sayıda bulunan sosyal konulardaki futbol hakemleri konulu araştırmadan sadece birkaçı futbol hakemlerinin hakemlik eğitimini ele alırken bu çalışmaların da teknoloji ve eğitim bilimlerinin hızla geliştiği düşünüldüğünde oldukça eski olduğu söylenebilir.

Bunların yanı sıra bu alanda yapılacak çalışmalarla futbol hakemliğinin kurumsal eğitim politikasının geliştirilmesi, futbol hakemlerinin eğitiminde uygulanan eğitim programlarının geliştirilmesi ve buna bağlı olarak futbol hakemlerinin müsabaka yönetme performanslarına olumlu katkılar sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2006–2007 Futbol Sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölgesi’nde faal olarak görev yapan 172 klasman futbol hakemi ve faal klasman futbol hakemlerinin, hakemlik eğitimi süreçlerinin değerlendirilmesine yönelik geliştirilmiş 36 maddeli anket formuna verdikleri yanıtlar ve anket formunun son bölümünde yer alan bölüme yaptıkları kişisel değerlendirmeleri ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bilgi toplama aracı olarak kullanılan anketteki sorulara katılımcı hakemlerin doğru ve güvenilir cevaplar verdikleri kabul edilmiştir. Örneklemeye alınan hakemlerin yeterli sayıda ve evreni temsil edecek nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

1.6. Tanımlar

FIFA	: Uluslar arası Futbol Federasyonları Birliği (Federation Internationale Fotball Association)
UEFA	: Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (Union of European Football Associations)
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
MHK	: Merkez Hakem Kurulu
EPAK	: Eğitim Planlama Alt Komisyonu
İHK	: İl Hakem Kurulu
SLH	: Süper Lig Hakemleri
SLYH	: Süper Lig Yardımcı Hakemleri
Bn. AKH	: Bayan A Klasman Hakemleri
AKH	: A Klasman Hakemleri
Bn. BKH	: Bayan B Klasman Hakemleri
BKH	: B Klasman Hakemleri
CKH	: C Klasman Hakemleri
CKHY	: C Klasman Yardımcı Hakemleri
HAS	: Hakem Atama Sorumlusu
GAS	: Gözlemci Atama Sorumlusu
BES	: Bölge Eğitim Sorumlusu
İLEK	: İl Eğitim Komisyonu
İLES	: İl Eğitim Sorumlusu
KLE	: Klasman Eğitimsi
İLE	: İl Eğitimsi

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

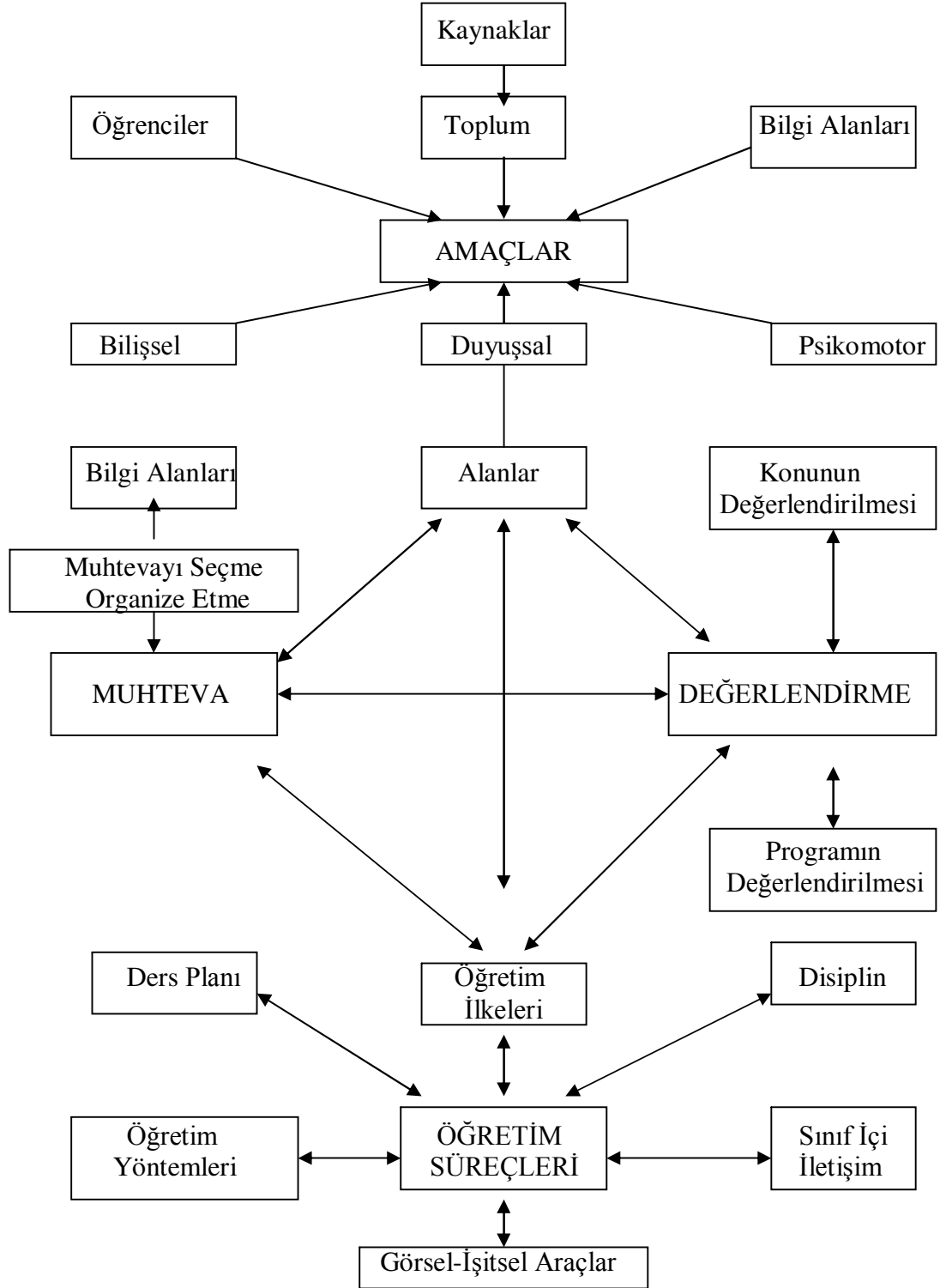
2.1. Eğitim ve Hizmet İçi Eğitim

Eğitim kavramı için çok sayıda tanım yapılmakla beraber bilinen en genel haliyle eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen değişiklikleri meydana getirme veya yeni davranışlar kazandırma sürecidir (Ertürk, 1972). Eğitim, bireyleri ve toplumları düzgün bir yaşam biçimine ulaştırmada ve sahip olunan bilgi, beceri ve değerleri planlı bir şekilde bir sonraki kuşağa aktarmada ve bu arada insan davranışlarını yaşantılar yoluyla değiştirme sürecidir (Yetim, 2000). Bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir (Erkal, 1998). Eğitim sürecinden geçen bireyin davranışlarında bir değişimin olması ve bu davranışların da olumlu yönde olması beklenir (Demirel, 1999).

Eğitim süreçleri incelendiğinde iki alt sistemden oluştuğu söylenebilir;

- 1- *Örgün Eğitim:* Belirli yaş grupları ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanan programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir.
- 2- *Yaygın Eğitim:* Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylerle ilgi ve gereksinme duydukları alanda yapılan eğitimidir. Bu eğitim değişik yaş gruplarındaki ve seviyelerdeki bireylere amaçlarına uygun hazırlanmış programlarla, programların gerektirdiği ortamlarda ve sürede verilen eğitimidir. Halk eğitimi, yetişkinler eğitimi, hizmet öncesi meslek eğitimi ve hizmet içi eğitim de bu alt sistemin birer unsurudur (Taymaz, 1992).

Şekil 1. Eğitim Programı Basit Modeli

(Küçükahmet, 1981)

Kurumların başarılı olabilmeleri açısından hizmet içi eğitim kavramı ve faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Nasıl insan yeni şeyler öğrenmeden hayatını sürdüremezse örgütler de öğrenmeden yaşayamazlar (Senge, 1993).

Örgüt ve yönetim açısından yapı çok önemlidir. Ancak bir örgütte yapıyı işletecek olan baş unsur insandır. Çünkü insan, duygusal, zihinsel, fiziksel gücü ile diğer yönetsel faktörleri yaratır, düzenler ve kullanır. Böyle bir yaklaşımda örgütlerin var olmalarının, yaşamlarını sürdürmelerinin, gelişmelerinin insan ögesine bağlı olduğu söylenebilir. Bu anlamda örgütlerde insan unsuru; yeterlilikleri, sınırlılıkları, yetiştirilmesi gözden kaçırılmaması gereken yönetsel bir konu olarak değerlendirilebilir (Erçetin, 1997).

Hizmet içi eğitim yaşam boyu eğitim içinde yer alan bir alt süreçtir. Bir kurumda belirli bir göreve atanan birey işe başladığı günden ayrılıncaya kadar mesleği ile ilgili gelişmelerin gerisinde kalmamak için sürekli olarak eğitime ihtiyaç duyar (Babadoğan ve Selvi, 1990).

Kurumlar, üretimlerini insan gücünün diğer girdileri kullanması ve amaca uygun olarak bütünleştirilmesi yoluyla gerçekleştirir. Personel, kuruma emeği ile katkıda bulunan ve buna karşılık ekonomik, toplumsal ve psikolojik gereksinimlerinin bir kısmını kurumdan karşılayan bireydir. Kurumdaki insan gücünün sahip oldukları yeterlilikler bilgi-beceri ve tutumlar büyük önem kazanmaktadır. Personelin kurum içinde etkililiğini yükselten en önemli araçlardan biri ise eğitimidir. Bir ülkede iş piyasası içindeki bireylerin işe ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirilmesini zorunlu kılan olgular vardır. Bu olguların başında bireylerin hizmet öncesi gördükleri eğitimin, iş yaşamının gereklerini tam olarak karşılayamaması gelmektedir. Bireylerin hizmet öncesi yeterli eğitimi aldıkları varsayılsa bile, toplumdaki hızlı ekonomik, toplumsal, teknolojik değişiklikler kurumları, üretim, süreç ve amaçlarını sürekli yeniden gözden geçirmeye ve gerekli değişimleri gerçekleştirmeye zorlamaktadır. İnsan gücünün eğitilerek eşlik etmediği hiç bir teknolojik değişimin başarılı olması mümkün değildir (Pehlivan, 1997).

Yaşam boyu eğitimin bir gerçeği olarak hizmet içi eğitim, çalışanlara mesleklerinde daha başarılı, üretici ve mutlu olmasını sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmayı amaçlamaktadır. Yürütülen hizmet içi eğitim programlarının etkililiğinde en önemli unsur programı yürütmekle görevli öğretim elemanlarıdır. Öğretim elemanlarının genel öğretim becerilerinin yanında sınıflarındaki öğrenenlerin özelliklerini tanınması, konularına hakim olması, programa katılanlarla iyi bir iletişim kurması, katılımcıları kazandıkları bilgi ve becerileri nerede ve hangi problemlerin çözümünde nasıl kullanacakları konusunda yönlendirmesi gerekir (Yalın, 2001).

2.1.1. Hizmet İçi Eğitim Üzerine Yapılan Çalışmalar

Hizmet içi eğitim faaliyetlerini inceleyen çalışmalar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Hizmet içi Eğitim Programlarına Yönelik Araştırmaların Bazı Ölçütlere Göre Karşılaştırılması

Araştırmacı	Araştırma Konusu -Yılı	Ölçme Aracı	Denekler
Morrov ve Schocker	Hizmet İçi Eğitim Kurslarının Değerlendirme Yöntemleri–1993	Görüşme Anket	Öğretmen ve Danışmanları
Moon	Hizmet İçi Eğitimin Geliştirilmesinde Kılavuz Öğretmenler–1994	Atölye Çalışması	Öğretmenler
Turner ve Broughten	Uzaktan Öğretimde Hizmet İçi Eğitim Desteğinin Kullanılması–1994	Anket Grup Çalışması	Yöneticiler
Lamb	Hizmet İçi Eğitimin Sonuçları–1995	Görüşme Anket	Öğretmenler

Tablo 2'nin Devamı

Araştırmacı	Araştırma Konusu -Yılı	Ölçme Aracı	Denekler
Ayaz	Türkiye Çimento Sanayi Aş. Genel Müdürlüğünde Yapılan Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliğinin Program Geliştirme Açısından İncelenmesi-1979	Anket	İşgörenler Yöneticiler
Canman	Türk Kamu Kesiminde Hizmet İçi Eğitimin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi-1979	Anket	Yöneticiler
Pektaş	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın Eğitim Çalışmaları ve Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi-1979	Anket	Yöneticiler Uzmanlar
Battal	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Taşra Teşkilatının Eğitim İhtiyacının Saptanması ve Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinin Program Geliştirme Açısından İncelenmesi-1979	Anket	Kurum Çalışanları
Küçükahmet	Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliği-1981	Anket	Öğretmenler Yöneticiler
Karaeminoğulları	Azot Sanayi T.A.Ş.'ndeki Mühendislerin Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi-1982	Anket	Mühendisler
Gümüşeli	Türkiye Halk Bankası'nda Yapılan Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi-1985	Anket	Eğitim Biriminde Çalışanlar
Erki	Bankalarda Personel Yetiştirme Sorunları ve Bir Hizmet İçi Eğitim Modeli-1988	Anket	Eğitimci Personel Yönetici
Karabaş	Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirme Durumları- 1989	Görüşme Formu	Yöneticiler
Özcan	Türk Bankacılık Sisteminde Orta Kademe Yöneticilerinin Yeterlilikleri ve Hizmet İçi Eğitimlerinde Uygulanacak Bir Model-1989	Anket	Yöneticiler
Malkoç	Halk Eğitim Merkezlerinde Çalışan Kurs Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi-1989	Anket	Öğretmenler

Tablo 2'nin Devamı

Araştırmacı	Araştırma Konusu -Yılı	Ölçme Aracı	Denekler
Babadoğan	Kamu Kesimindeki Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi-1989	Anket	Yöneticiler Uzmanlar
Gürcan	Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarında Uzaktan Öğretim Tekniğinin Kullanılabilirliği-1989	Anket	Öğretmenler
Keyvan	Sekreterlik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi-1991	Başarı Testi Anket	Yöneticiler Sekreterler
Önal	Maliye ve Gümrük Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Tarafından Hazırlanan Ve Uygulanan Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi-1991	Anket	Yönetici Uzman Memurlar
Arslan	İşletmelerde Hizmet İçi Eğitim İhtiyacının Saptanması ve Uygulamanın Değerlendirilmesi-1991	Anket	Yönetici, Personel
Açıkalın (Erçetin)	Hizmet İçi Eğitimin Engelleri ve Üst Kademe Yöneticilerinin Hizmet İçi Eğitime İlişkin Tutumları-1991	Anket	Eğitim Yöneticileri, Eğitime Katılan Bireyler
Çakır	Ankara'da Hizmet İçi Eğitim Veren Kurumlarda Modüler Programların Geliştirilmesi ve Uygulanması-1992	Anket	Program Geliştirmeciler
Yağcı	Kamu Kurum ve Kuruluşlarındaki Hizmet İçi Eğitim Etkinlikleri-1992	Anket	Yönetici, Uzman

Tablo 2'nin Devamı

Araştırmacı	Araştırma Konusu -Yılı	Ölçme Aracı	Denekler
Uçar	Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmetçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi-1992	Anket	Polisler
Dreyfuz ve Mazouz	Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinin Planlanmasında Öğretmenlerin Beklentileri-1989	Gözlem Görüşme	Öğretmenler
Ayers	Mesleki Ortamda Çıktıların Değerlendirilmesi: Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Durumu-1989	Anket	Öğretmenler
Fraser ve Taylor	Erken Okur-Yazarlıkta Hizmet İçi Eğitim Kursunun Etkileri-1989	Anket	Öğretmen ve Öğrenciler
Sunderland	Hizmet İçi Eğitimde Proje Çalışmasının Değeri-1990	Anket	Öğretmen ve Öğrenciler
Elliot	Okulda Olumlu Davranışların Sağlanması ve Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Durumu-1991	Örnek Olay	Öğretmenler
Dobbins Ve A. Mare	Özel Eğitimde Hizmet İçi Eğitimin Geleceği-1992	Paket Program	Öğretmenler
Taylor	Hizmet İçi Eğitimde Öğretmen Eğitimi Paketinin Hazırlanması-1992	Paket Program ve Anket	Öğretmenler
Vulliamy	Hizmet İçi Eğitimde Global Eğitimin Etkileri-1992	Görüşme Anket	Öğretmenler
Whiteside	Yaşam Boyu Eğitim Kolejlerinde Hizmet İçi Eğitim Sistemleri İçinde Personelin Beklentileri-1992	Anket	Kursiyerler
Palmer	Hizmet İçi Eğitim Programı ve Kendini Değerlendirme İçin Günlük-1992	Günlük	Kursiyerler ve Danışmanları
Ericson	Okullarda Kendini Değerlendirme Projesinin Geliştirilmesi-1992	Anket	Bölüm Başkanları ve Müdürleri

Tablo 2'de görüldüğü gibi her alandan kurum ve kuruluşlar, uygulanan hizmet içi eğitim programlarının değerlendirmesini yaparak eksik yönlerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek yoluna gitmektedir.

Futbol ve Futbol Hakemliği

2.2.1. Futbolda Tarihi Gelişim

Futbolun tarihi o kadar eskidir ki, zaman zaman her ülke bu sporun ilk defa kendi ataları tarafından icat edildiğini iddia etmekten geri kalmamıştır. Oysa tarihçiler milattan 2500 yıl önce in askerlerinin toprağa dikilmiş kazıklar arasından topa benzer bir nesneyi geçirerek iddialı yarışmalar yaptıklarını yazmaktadır. İmparator Huang Ti'nin askerlerine çeviklik kazandırması için bu oyunları teşvik ettiği de belgelerle sabittir (Somalı, 1988).

Eski Yunanlıların 'Episkiros', Romalıların 'Harpastum', Türklerin 'Tepk' adını verdikleri tarihi eserlerden bilinmektedir. Asya'da in, Japonya, Hindistan, Afrika'da Mısır, Amerika'da Meksika, Avrupa'da Yunanistan, İtalya, Fransa ve İngiltere değişik kaynaklara göre futbolun ilk oynandığı ülkelerdir (zdemir, 1988).

Yunan şairi Homeros nl 'Odisea' eserinde futbola benzer top oyunlarından söz etmiştir. M.. 100 yılında Yunan şehirlerinden Sparta'da belirli kurallarla oynanmıştır. 15 kişiyle oynan bu oyuna Yunanlılar 'İpiskyres' adını vermişlerdir. Modern futbolun İngiltere'den önceki son durağı Roma olmuştur. Romalılar bu oyunu 'İpiskyres' den esinlenerek eski Yunanlılardan almışlardır (Saçaklı, 1984).

Orta Asya'da Türklerin futbola verdikleri isim 'Tepk't. Asya Türkleri hakkında 'La Tartarie' adlı eserde Tsang şehrinde kız-erkek karma takımlı futbol müsabakalarını seyreden Çinli Huang şunları anlatmaktadır. Büyük tapınakların avlularında sık sık ayak topu müsabakaları yapılır, oyun içinde topa elle dokunulmaz, ya ayakla ya da kafa ile vurulur. Amaç topu karşı kaleye sokmaktır (zdemir, 1988). Bu tür top oyunları salt oyun olsun diye oynanan bağımsız birer etkinlik değil, dini bir işlevi yerine getiren ve insan toplumuna hizmet eden oyunlardır. Bunların oyalanma ya da vakit geirmeyle bir ilgisinin olmaması özellikle de şu üç örnekten, Orta Amerika, in ve Japonya'ya özgü eski top oyunlarında açıkça gözlemlenebilir (Stemmler, 1998).

Eski Türklerin futbolu ile başlangıç döneminde İngilizlerin oynadıkları oyun arasında büyük bir farklılık vardı zira Türklerde topa elle vurmak yasaktı. Oysa ki eski İngiliz futbolunda oyun elle oynanabiliyordu. Buradan anlaşıldığı gibi o dönemin İngiliz futbolu günümüzde oynanan Amerikan futboluna da çok benzemektedir (Yenal, 1943).

2.2.2. Avrupa’da Modern Futbolun Gelişimi

Avrupa’da futbolun gelişimi 12. Yüzyıla rastlar. İngiltere’de Cadde ve sokaklarda oynanan bu oyun zamanla şehirler ve köyler arası rekabete dönüşüp, sıkça gençler arasında kavgaların çıkmasına neden olmuş, bunun üzerine bir dönem Kral II. Edward tarafından yasaklanmıştır (Saçaklı, 1984).

Futbola benzeyen birçok oyun, değişik kültürlerin tarihleri içinde bulunmuş ve oynanmıştır ve bunların bazıları binlerce yıllık izler bırakmıştır. Fakat günümüz futbolunun doğuşu, futbolcuların deriden yapılmış yumru bir nesneye vurarak bazı kurallar içerisinde oyun oynadıkları yer olan İngiltere’de olmuştur. ‘Fute-Ball’ adıyla tanınmaya başlanan ve gizli yerlerde korunan Orta Çağ’ın çılgın ve asi zamanlarından sonra 19. Yüzyılda İngiltere’de kraliçe devrinde belli bir düzen içinde futbol oynanmaya başlandı. 1837’de Victoria tahta çıkartıldığında ülkenin endüstrileşmesi ekonomik olarak bir gelişme sağladı ve çalışma zamanlarından artan boş zaman artımı ile başta işçiler olmak üzere ülkede spora katılım arttı. 19. Yüzyılın ortalarında ünlü devlet okullarının bazıları örneğin Eton, Rugby, Idarrow ve Winchester futbol kurallarıyla ilgili bir modernizasyon sürecine girdiler. Başlangıçta eğlencenin dışında katı kuralları vardı ve bu kurallar her birinde farklıydı. Ancak okulların birbirleriyle bu oyunu oynama sürecinde kurallar standarda kavuşmaya başladı. 1848 yılında Cambridge kuralları olarak bilinen kurallar benimsendi (FIFA, 1996-II).

Modern futbolun oluşumunda kilometre taşları kabul edilebilecek gelişmeleri kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir.

- 1855- İlk modern futbol kulübü kuruldu (TFF, 1991).
- 1863- Futbol Birliği kuruldu.
- 1863- Futbol Birliği Kuralları kabul edildi, 14 kuralda anlaşıldı.

Bu gelişmelerin ardından futbol 1874–1895 yılları arasında Avrupa ülkelerinde yayılmaya başladı.

1871- İlk büyük organizasyon yapıldı. İngiltere Futbol Federasyonu Kral Kupası Düzenlendi (FIFA, 1996-II).

- 1871- Topun kafa ile oynanması serbest bırakıldı (Reiter, 1993).
- 1872- İlk milli futbol karşılaşması, İngiltere-İskoçya arasında oynandı (Atabeyoğlu, 1972).
- 1874- Futbol Almanya’da oynanmaya başlandı (Kılıç, 1962).
- 1875- Kale direklerine üst direkler eklendi.
- 1876- Köşe vuruşu uygulanmaya başlandı.
- 1879- Profesyonelliğe ilk adım ve para ile transfer yapıldı.
- 1886- Ofsayt kuralı uygulanmaya başlandı.
- 1890- Futbol oyunun sevk ve idaresinde tek yetkilinin hakem olduğu karara bağlandı (FIFA, 1996-II).
- 1891- Oyun kurallarına penaltı eklendi ve kalelerde ağ kullanılmaya başlandı (Hiçyılmaz, 1975).
- 1893- Amerika Kıtası’nın ilk federasyonu Arjantin’de kuruldu (FIFA,1996-II).

- 1895- Bayanlardan oluşan takımların ilk karşılaşması (Radnedge, 1994).
- 1904- Oyun süresi ve saha ölçüleri kuralla belirlendi (FIFA, 1996-II).
- 1904- FIFA kuruldu (Glanville, 1968).
- 1903- Avantaj kuralı onaylandı (Hiçyılmaz, 1975).
- 1908- Futbol olimpiyatlara dahil edildi. İlk şampiyonluğu İngiltere kazandı.
- 1930- İlk Dünya Kupası düzenlendi. Dünya Kupası maçları, Olimpiyat Oyunları'ndan sonra dünyanın en büyük spor olayı haline geldi (Glanville, 1968).
- 1938- 17 kural kabul edildi.
- 1954- Avrupa Futbol Birliği kuruldu.
- 1956- Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçları başladı.
- 1960- Avrupa Futbol Şampiyonası Finalleri yapıldı (FIFA, 1996-II).

Böylece Avrupa'da ve dünyada futbola insanların ilgisi her geçen gün artarken futbol bir endüstri ve sanayi haline geldi, çok büyük paraların ve ekonomik gücün futbola girmesi bu döngüyü geliştirdi.

2.2.3. Türk Futbolunda Önemli Tarihler

- 1890- Türkiye'de futbol ilk kez İzmir Bornova'da İngilizlerin kendi aralarında oynamasıyla başladı (Serhat, 2000).
- 1895- İstanbul'da ilk futbol kulübü Moda F.C. İngilizler tarafından kuruldu.
- 1897- İstanbul'da İngiliz ve Rum'lardan Kurulu karmaların karşılaşmaları yapıldı.

- 1900- İlk Türk takımı Black Stocking Fuat Hüsni Kayacan ve Reşat Danyal tarafından kuruldu.
- 1903- Beşiktaş Jimnastik Kulübü kuruldu.
- 1905- Galatasaray Spor Kulübü kuruldu.
- 1907- Fenerbahçe Spor Kulübü kuruldu.
- 1923- Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ve Türkiye Futbol Federasyonu kuruldu.
- 1936- Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kapatılıp yerine, Türk Spor Kurumu oluşturuldu.
- 1937- Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kuruldu (Özdemir, 1988).

2.2.4. Futbol Hakemliği

Hakem kelimesinin İngilizcedeki karşılığı ‘referee’dir. Bu kelime de bu dilde ‘başvurmak’ tan doğar. Yani hakem tereddütte düşüldüğünde başvurulacak kişidir. (FIFA, 1996-I). Sporcularla beraber sahada mücadele veren ve o müsabakaların sonuçlarında direk olarak etkili olan hakemler; “müsabakalarda alınan sayıları tespit etmek ve kurallara uymayanları cezalandırmakla görevlendirilen kişi olarak” müsabakaların, oyun kuralları içerisinde fair-play (adil oyun) ilkeleri çerçevesinde oynanması, sonuçlandırılması ve kurallara uyulmasını temin eden bir vazgeçilmezdir (Cengiz ve Pulur, 2004). Yaklaşık 7000 metrekare alanda 22 futbolcu ile beraber 2 yardımcı hakem ve top ana unsurlar olmak üzere, köşe gönderleri, varsa 4. hakem, kale direkleri hava şartları ve diğer dış etmenleri aynı anda kontrol etmek ve oyuna ilişkin teknik kararlar vermek futbol hakeminin temel görevinin tanımıdır. Buna ek olarak görev ve yetkileri müsabaka saatinden 2 saat önceye ve bitiminden bir müddet sonraya kadar uzanır (FIFA, 1996-I). Hakem her zaman sahaya, işinin ayrı ayrı pek çok olayı yönetmek değil, oyunu tüm olarak kontrol etmek olduğunun bilincinde çıkmak durumundadır. (TheRA,1996) .Sportif anlamda ise hakem, müsabakalarda alınan sayıları tespit etmek kurallara uymayanları cezalandırmakla

görevli kişidir (Meydan Larousse, 1978). Modern futbolda hakem de geçmişe nazaran büyük gelişmeler göstermiş ve özelliklerini geliştirmiştir. Kararlılık, insan yönetimi becerisi, kendine güven, yaptığı işten zevk alma, ısrarcı olma gibi özellikler hakem için önemlidir (McKeon, 2003).

Özellikleri ve gösterdikleri performansla anlatılmaya çalışılan futbol hakemleri ve hakemlikten ‘Top Bir Dünyadır’ isimli eserde şu şekilde bahsedilmektedir; ‘Futbolda adalet yoktur hakem vardır. O tanım itibarıyla keyfidir, dediği dedik acımasız bir diktatördür. Ona itiraz edemezsiniz, ağzında düdüğü elinde kartları, istediği golü sayan, istediğini iptal eden, istediği oyuncuyu cezalandıran bir yargıçtır. Hiçbir zaman alkışlanmaz hep ısıklanır. Sahada en çok koşan odur, maç boyunca zorunlu olarak bir kaleden diğerine koşturur. Kan ter içinde maçın başından sonuna kadar beyaz topu ve olayları izlemektir görevi. Taraftar ondan ne kadar nefret de etse aslında hakeme ihtiyacı vardır. Başarısızlık kendine kurban arar. Suçu yükleyecek birileri olmalıdır. O olmasaydı onu icat etmek zorunda kalınırdı (Yapı Kredi, 2002).

Toplum içindeki sosyal yönüyle nükteli olarak, bu şekilde dile getirilen hakemliği, insan davranışlarını oyun kurallarının belirlediği sınırlar içinde idare edebilme sanatı olarak tanımlayabiliriz (FIFA, 1996-I).

Hakemlik yapma bir eylemdir ve bunu “Görme – Düşünme - Karar verme - Değerlendirme (uygulama)” şeklinde ifade edilebilir. (FIFA, 1998). Araştırmalara göre bilgilerin %85’i görerek elde edilir. İyi bir hakem oyun sırasında daima oyuncuların hareketlerini görebileceği en iyi yerde durmalıdır. Bu, doğrudan görme olarak tanımlanabilir. Dolaylı görme ise yardımcı hakemleri kullanarak yapılır, ancak doğrudan görme daima daha güvenlidir.

Perceptual motor fitness: Bilgilerin gözle alınması, merkezi sinir sistemi yardımı ile beyinde işlenmesi ve kararın yansımaları olarak tanımlanır.

Uyarının Algılanması → Düşünme → Karar Verme

Düşünme maçı idare eden için çok önemli bir basamaktır. Düşünme bölümünde temel olay bilginin analizidir ve bilginin analizi kısımları şunlardır;

1. İlgisiz verileri çıkartmak: İlgisiz bilgi performansı olumsuz etkiler, çünkü dikkati gerekli olan bilgiden alıp, performansı daha az etkili hale sokar. Örneğin topun hareketi dikkat çeker ama topun havadaki hareketini seyretmek daha önemli olayların fark edilmemesine neden olabilir.

2. Ne zaman gözlem yapacağını bilmek: Hakemin oyunun akışını bilmesi ve dikkatinin yöneldiği olaylar zincirinin farkında olması gereklidir. Aynı zamanda bir hakem dikkatini geniş bir alandan dar bir alana yönlendirebilmelidir.

3. Tahmin gücü: Olayları önceden tahmin etmek reaksiyon zamanını azaltarak hareketli objeye dikkat çekmek için gerekli zamanı azaltır. Antrenmanlı bir insan için bu zaman yaklaşık 17/100 saniyedir (FIFA, 1998).

Normal bir insanın görsel veya işitsel bir uyarıcıya reaksiyon vermesi saniyenin onda ikilik süresinde oluyor. Ayrıca bir insan 1 milisaniyede 300000 uyarıcıyı almakta ancak bunun 300 tanesini algılamaktadır. Bu hakem ve yardımcı hakem için şu anlama gelmektedir: Bir oyuncu hızlı adımlar ile saniyede 4–6 metrelik bir mesafe kat edebilir. Yani oyuncu normal bir insanın reaksiyon vermesi için gerekli olan saniyenin onda ikilik zaman diliminde 1 ila 1,5 metre arasında mesafe kaydedebilir. Aynı zamanda ters yöne koşan rakip takım oyuncusu da bu civarda bir yol alır. Bu durum bir yardımcı hakemin pozisyonu algılayıp, bayrağını kaldırdığı süre içerisinde oyuncunun 2 ila 3 metre oranında bir yol aldığını gösterir. Böylece eğer bir hücum oyuncusu top atıldığı anda 30 veya 60 cm ofsait pozisyonunda ise yardımcı hakem reaksiyonda bulunup bayrağını kaldırdığı anda yaklaşık olarak 2.5 metre içeride, yani ofsait olmayan pozisyonunda gözükür. Bu da bayrak kalktığı anda sadece oyuncunun son durumunu algılayan kalabalık seyirci topluluğunu çılgına çevirir. Hakemlerin kararlarını etkileyen bazı fizyolojik faktörler 1986 Dünya kupasındaki incelemeler neticesinde gündeme gelmiştir. Çeyrek final ve sonrasında oynanan 16 müsabakada hakemler 2167 karar vermişlerdir. Bunun anlamı

da dakikada 1,6 karar yani her 40 saniyede 1 karardır. Diğer bir deyiş ile hakemin rahatlaması için hiç zamanı yoktur. Şubat 2001’de Antalya’da gerçekleştirilen FIFA hakemleri seminerinde, 2000 Avrupa Futbol Şampiyonasında yapılan son araştırmalara göre, bir hakemin dakikada en az 2–3 karar verdiği ve bunun sadece çalınan düdüklere değil, aynı zamanda hakemin kafasında pozisyonlara dair verdiği kararları da kapsadığı belirtilmiştir. Bunun anlamı üst düzey bir maçta bir FIFA hakeminin 90 dakikada en az 270 karar verdiğidir (Ewans, 2000). 1986 Dünya kupasının son 16 müsabakasında verilen 2167 kararın %57’si faul ve ofsait hallerinde, %42’si topun içeride veya dışarıda olma durumunda ve kalan %1’lik kısmı ise kötü harekete yönelik olarak verilmiştir (Ewans, 2000).

Hakem iyi karar verme yeteneğini geliştirmek için sürekli pratik yapmalıdır, tıpkı gerekli fiziksel yeteneklerini geliştirmek için teknik pratikler yapması gereken sporcu gibi. Hakemler iyi karar verdikleri anları yorumladıklarında 3 ortak noktada birleşmişlerdir;

- 1- Oyuna ya da olaya tamamen yoğunlaştıkları zaman.
- 2- Çevreden gelen olumsuz uyarılara karşı kapalı oldukları zaman.
- 3- O anın öncesinde verdikleri kararlar hakkında ve süregelen tepkilerden endişelenmedikleri zaman (Weingberg, 1990).

Ayrıca hakemlerin kişilik özellikleri ve karakterleri de değişik hakemlik tiplerinin oluşmasına kaynak olmakta ve yapılan bir sınıflandırmada ise şu tipler yer almaktadır.

- Otokratik Tip
- Pasif Tip
- Realist Tip (Rahmatpenaz, 1997).

İyi bir hakemden şu özellikler beklenmektedir;

- 1- Bir antrenörün bir takımı yarışmaya hazırlamasının çok büyük zaman aldığına farkında olmalı, bu nedenle etkili bir yönetim için fiziksel, zihinsel, psikolojik ve duygusal olarak hazır olmalıdır.
- 2- 17 kuralı iyi bilip 18. kuralın da sağıduyusunun olduğunu bilmelidir.
- 3- Oyun sırasında ne yaptığını bilmesinin işinde gurur ve dürüstlük kazandıracağını, eğer işini iyi yapamıyorsa oyunun zarar göreceğini bilmelidir.
- 4- Fiziksel ve zihinsel yeterlilik birbirini tamamlar, 120 dakika ayakta kalabilmeli, vücudu hazır tutabilmek için ısınma ve soğuma egzersizlerine zaman harcamalıdır.
- 5- Oyun kuralları ile kendini bütünleştirebilmeli ve kendi kendine özeleştiri yapabilmelidir.
- 6- Daima müsabaka öncesi yönergeyi incelemeli, yardımcı hakemlerle diyalog kurmalı, Onların görev ve sorumluluklarını daima konuşmalıdır.
- 7- Saha, kale, top ve oyun ile ilgili diğer donanımların kontrolünün yapıldığından emin olmalıdır.
- 8- Çok çalışmak sahada işini kolaylaştırır, daima hareketlere yakın olmalıdır. Düdüğü çaldığında verdiği karar sporcular tarafından anlaşılır olmalıdır.
- 9- Sporcuların taktiksel manevralarını iyi hissedip, tahmin edebilmelidir (Rahmatpenaz, 1997).

Futbol oyun kuralları bilgisi hakem için gereklidir ancak hayal gücünden yoksun bir kural uygulama sadece akıllıca olmayan bir davranış değil aynı zamanda etkisiz bir yoldur. İyice düşünülmeden verilen kararlar oyuncuların yaptıkları kural ihlalleri gibi oyunun yaratıcı yapısını da tahrip edecektir. Müsabaka ile ilgili pek çok psikolojik faktör bulunmaktadır ve hakem oyun kurallarını akıllı bir biçimde uygulamak zorundadır (Sellin, 1992). Futbol hakemliği üzerine yazılan ender eserlerden biri olan ‘Düdüğü Üflemek’ isimli eserde hakemlere şu tavsiyeler verilmektedir ; ‘Sert olun fakat kinci olmayın, arkadaşça olun fakat ahbap olmayın’ , ‘Ceza için değil adalet için karar verin’ , ‘Hakem oyuncuların saygınlığını kartlarıyla değil objektifliğiyle kazanmalıdır’ (Baay, 1997). Hakemin en büyük hedefi kuralları uygularken oyuncuların ve izleyicilerin en iyi şekilde zaman geçirmelerini sağlamak olmalıdır (Ewans, 2000). Ayrıca bir oyunun sporcu sağlığı açısından da anahtar kişisi hakemdir (Garrett, 1996).

2.2.4.1. Futbol Hakemliğinin Tarihi Gelişimi

Futbol oyunu ilk defa 1860 yılında belirli kurallara bağlanmıştır. İlk hakem uygulamasında her iki yarı sahayı kontrol eden iki hakem ve saha dışında masa başında sahadaki iki hakemin anlaşmazlığında karar verecek, zamanı ölçen ‘umpire’ denilen bir hakem vardı. 1891 yılında ‘umpire’ denilen hakem saha içinde de tek hakem olmuş, diğer hakemler çizgilerde görev alan yardımcı hakemler olmuştu. 1905’de bugünkü diyagonal sistem uygulanmaya başlanmıştır, Sir Stanley tarafından geliştirilen diyagonal sistem günümüzde de kullanılmaktadır.

Ülkemizde hakemliğin başlangıcı, 1890 yılında futbolun yaygınlaşmaya başlamasına paralel bir seyir izlemiştir (Tezcan, 1964; Oral, 1954; Radnedge, 1994) . Ülkemizdeki hakemlik ancak 1900 yılından sonra özellikle futbolu bırakanların hakem olmasıyla gelişmeye başlamıştır (Baba, 1939). İlk hakemlerin de, futbolun öncüleri olan yabancı uyruklu kişiler olduğunu görüyoruz (Karadayı, 1976). James La Fontein, Kinon ve Vasiliadis bu çerçevede ilk hatırlanan isimlerdir. Futbol hakemliği yapan ilk Türk ise Fuat Hüsnü Kayacan olmuştur. I. Dünya Savaşı sonrası

hakemlikte belli kariyere yükselmiş kişiler ortaya çıktı. Yusuf Ziya Öniş, Sedat Rıza İstek ve Burhan Felek bunlardan birkaçıdır. 1920 ve 1930'lu yıllarda Türkiye'de yabancı futbol hakemleri de görev yapmaya başladı. 1966, 1970 yılları arasında da ne yazık ki yabancı hakemler liglerimizde bazı maçları yönetmişlerdir. 1932 yılında Türkiye'de ilk hakem kursu açılmış, o tarihten 1956 yılına kadar hakem eğitiminde Sulhi Garan'ın büyük emekleri olmuştur (Durna, 1997). Ayrıca Türk Futbolu'nda FIFA kurallarına uygun olarak uluslararası müsabaka yöneten ve FIFA kokartı takan ilk futbol hakemi Sulhi Garan'dır (Acar, 1985).

2.2.4.2. Futbol Hakemlerinin Fiziksel Yüklenimleri

Üst düzey maçlarda hakem ortalama olarak;

- 11–13 km mesafe kat eder
- 1.7 km yüksek şiddette koşar
- 0.8 km geri koşu yapar

Bunları yaparken; 162 Yüksek şiddette koşu, 72 geri koşu, 1300 aktivite değişimi yapmaktadır. Tüm bu değerler elit futbol oyuncularını için gözlenen değerlerden daha yüksektir.

Üst düzey maçlarda yardımcı hakem ise ortalama olarak;

- 6–8 km mesafe kat eder
- 0.8–0.9 km yüksek şiddette koşu yapar
- 0.8–0.9 km geri ve yan koşu yapar

Bunları yaparken; 110 yüksek şiddette koşu yapar, 89 geri ve yan koşu yapar, 900 aktivite değişimi yapmaktadır (Helsen, 2001).

2.3. Türkiye’de Futbol Hakemi Eğitimi ve Teşkilatlanması

Türkiye’de futbolu yönetmek özerk bir federasyon olan TFF’nun sorumluluğundadır.

2.3.1. Türkiye Futbol Federasyonu’nun görevleri

- a) Futbol faaliyetlerini yürütmek, futbolun gelişmesini ve ülke geneline yayılmasını sağlamak, bu konularda her türlü düzenlemeyi yapmak, kararlar almak ve uygulamak,
- b) Ulusal ve uluslararası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak ve Türkiye'yi futbol ile ilgili konularda yurt dışında temsil etmek,
- c) Yurt içi ve yurt dışı futbol faaliyetleri ile ulusal müsabakalar için plan, program ve benzeri her türlü düzenlemeyi yapmak ve başarılı sonuç sağlanması için gerekli tedbirleri almak.

Türkiye Futbol Federasyonu, merkez, yurtiçi ve yurt dışı teşkilatından oluşur.

2.3.2. Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Teşkilatı

- a) Genel Kurul
- b) Başkanlık
- c) Yönetim Kurulu
- d) Denetleme Kurulu
- e) Tahkim Kurulu
- f) Merkez Hakem Kurulu
- g) Yan Kurullar
- h) İdari Birimlerden meydana gelir (Başbakanlık, 2007).

Türkiye’de futbol hakemlerinin teşkilatlanması TFF merkez teşkilatı birimlerinden MHK (Merkez Hakem Kurulu) tarafından gerçekleştirilir.

2.3.3. Merkez Hakem Kurulu

Merkez Hakem Kurulu, başkanın teklifi ve yönetim kurulunun onayı ile biri başkan olmak üzere dokuz üyeden oluşur. Aynı sayıda ve aynı usulle yedek üye seçilir. Üyelerin yedisi faal olmayan hakemlerden, ikisi ise spor alanında en az on yıl mesleki deneyimi olan kişiler arasından belirlenir. Kurul görevinde bağımsızdır. Üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yerlerine yenisi atanamaz (Başbakanlık, 2007).

2.3.3.1. Merkez Hakem Kurulu’nun Görev ve Yetkileri

Merkez Hakem Kurulu’nun görev ve yetkileri şunlardır.

- a) Hakem, gözlemci ve eğitimcilerin ulusal geliştirme programını çağdaş düzeye getirmek ve uygulamak, 4 yıllık stratejik planı hazırlamak ve uygulamak.
- b) Merkez Hakem Kurulunun yıllık planını hazırlamak ve bütçesi ile ilgili görüşlerini Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu’nun onayına sunmak.
- c) Merkez Hakem Kurulunun Teşkilatlanma, Çalışma Prensipleri ve Görevleri ile İlgili Talimat’ta gerekecek değişiklikleri Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu’nun onayına sunmak.
- ç) Tayin yetkisi kendisine ait müsabakaların hakem, yardımcı hakemler ve gerektiğinde 4. hakem atamalarını alt komisyonlar aracılığı ile yapmak

Aşağıda yazılı müsabakalara hakem atama yetkisi MHK'na aittir.

- 1- Profesyonel ve yarı profesyonel takımların kendi aralarında veya amatör takımlarla yapacakları her türlü futbol müsabakaları
 - 2- Yurt içinde yabancı takımlarla yapılacak her türlü futbol müsabakaları
 - 3- FIFA ve UEFA tarafından ismen hakem talep edilmeyip, tespiti TFF'na bırakılan futbol müsabakaları
 - 4- İller arasında oynanacak amatör futbol müsabakaları
- d) Hakemlerin, gözlemcilerin ve eğitimcilerin eğitilmesi, bunların klasman ve unvanlara ayrılması, yükselme ve indirme şartlarının belirlenmesi ile ilgili ve diğer gerekli iç talimatları hazırlamak, değişiklikleri yapmak Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'na onay için göndermek
 - e) Eğitim ile ilgili ana prensipleri saptamak ve bunlara uyulmasını sağlamak
 - f) FIFA hakem ve yardımcı hakem adaylarını tespit etmek, Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak.
 - g) Uluslararası müsabakalarda görevlendirilecek hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakemi tespit etmek ve isimlerini Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak
 - h) Her yıl hakem ve yardımcı hakemler ile gözlemci ve eğitimcilerin; klasman ve kadrolarını belirleyerek Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak.
 - ı) Hakem, gözlemci ve eğitimcilere ödenecek tazminat, yolluk miktar ve yöntemlerini tespit etmek ve Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak.
 - i) Müsabakalardaki teknik anlaşmazlıkları oyun kuralları açısından çözüme bağlamak.
 - j) Hukuki sonuçlar doğurabilecek kararlarını onay için Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'na göndermek.
 - k) Cezayı gerektirecek durumlarda hakem ve eğitimcileri disiplin kuruluna gönderilmek üzere Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'na sevk etmek.
 - l) İl ve ilçe hakem kurulları üyelerini atamak.

- m) Profesyonel bölgesel eğitim sorumlularını Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'na teklif etmek.
- n) Alt komisyonları ve gerekebilecek diğer komisyonları kurmak, alt komisyonlara teklif edilecek üyeleri değerlendirmek ve onaylamak
- o) Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu ile ilişkileri Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun belirlediği üye ile koordine etmek ve koordinatörün istediği bilgi ve belgeleri vermek.
- ö) 3813 Sayılı Kanunda tanımlanan Futbol Hakem ve Gözlemcileri Derneği ile teknik ve sosyal işbirliği kurmak.
- p) Hakem, gözlemci ve eğitimcilerin sosyal güvenlikleri amacıyla fon oluşturmak ve bu amaçla yardımlaşma sandığı işlemlerini yürütmek (TFF, 2007).

2.3.3.2. İl ve İlçe Hakem Kurulları Teşkilatlanması ve Görevleri

Merkez Hakem Kurulu'nun yetki verdiği maçlara hakem ve gözlemci tayinlerini yapar.

- a) Her ilde bir il hakem kurulu oluşturulur. Gerekli olduğu takdirde Merkez Hakem Kurulu ilçelerde de ilçe hakem kurulu oluşmasına karar verebilir.
- b) İl ve ilçe hakem kurulları; 3813 sayılı kanunda tanımlanan futbol taban birliklerinden olan, Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği, Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu ve Türkiye Futbol Antrenörler Derneği Üyeleri ile Merkez Hakem Kurulu tarafından atanan üyelerden oluşur.
- c) İl hakem kurulu, 150'ye kadar lisanslı hakemi olan illerde 7, 150'den fazla, 300'den az lisanslı hakemi olan illerde 9, 300'den fazla lisanslı hakemi olan illerde 11 üyeden oluşur.
- ç) İl hakem kurullarında 3813 sayılı kanunda tanımlanan futbol taban birliklerinden olan Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu'ndan 1 üye, 3813 sayılı kanunda tanımlanan futbol taban birliklerinden olan Türkiye

Futbol Antrenörler Derneği'nden 1 üye, 3813 sayılı kanunda tanımlanan futbol taban birliklerinden olan Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği Genel Başkanlığı'ndan ise 7 üyeli il hakem kurulları için 1 üye; 9 üyeli il hakem kurulları için 2; 11 üyeli il hakem kurulları için 3 üye görev alır. Adı geçen bu kuruluşlar Merkez Hakem Kuruluna atanacak sayının 2 katı kadar aday bildirirler. Merkez Hakem Kurulu bu adaylar içinden atamaları yapar. Diğer üyeler ise Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayından sonra Merkez Hakem Kurulu'na atanır.

- d) İlçe hakem kurullarında üye sayısını MHK belirler.
- e) Hakem kurulları kendi aralarında; bir başkan, bir hakem atama sorumlusu (HAS), bir gözlemci atama sorumlusu (GAS) seçer.
- f) MHK, her ille bir il eğitimcisi (İLE) atar. İl hakem kurulları, il eğitimcileri ile koordineli çalışmak zorundadır.
- g) İl ve ilçe hakem kurullarında görev alabilmek için faal; futbol hakemi, futbol antrenörü, spor kulübü yöneticisi veya futbolcu olmamak, (Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu ve Türkiye Futbol Antrenörler Derneği temsilcileri hariç) Disiplin talimatı uyarınca bir defada 3 ay, toplam 6 aydan fazla ceza almamış olmak zorunludur.
- h) İl ve ilçe hakem kurullarının çalışma prensipleri, görev ve yetkileri ile üyelerin nitelikleri iç talimat ile belirlenir.
- i) İllerde yukarıda belirtilen şartlara haiz üye bulunamaması durumunda, kurulu oluşturma yetkisi Merkez Hakem Kurulu'na aittir.
- j) MHK; çalışma şekilleri ve tutumlarının kendi direktiflerine uymadığını tespit ettiği herhangi bir il hakem kurulunu kısmen veya tamamen görevden alabilir. Kurulların istifaları halinde veya Merkez Hakem Kurulu'nun geçici atama yapmadığı durumlarda, yenisi seçilinceye kadar kurulların görevi devam eder.
- k) ç maddesindeki üyelerden oluşan il hakem kurulları 2 yıl süreli olarak görev alırlar. MHK tarafından oluşturulan il hakem kurullarının atamaları Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun onayına sunulur. Onayı

müteakip göreve başlarlar. Daha sonra doğabilecek istifa ya da görevden alma gibi durumlarda atamalar Merkez Hakem Kurulu tarafından yapılır. Yeni oluşturulacak il hakem kurulları için de TFF Yönetim Kurulu'nun onayı gerekir (TFF, 2007).

2.3.3.3. Hakemlerin Unvanları ve Unvanlara Ayrılmasındaki Ana Prensipler

FIFA Hakemi
 FIFA Yardımcı Hakemi
 Süper Lig Hakemi
 Süper Lig Yardımcı Hakemi
 A Klasman Hakemi
 B Klasman Hakemi
 C Klasman Hakemi
 C Klasman Yardımcı Hakemi
 İl Hakemi
 Aday Hakem
 Bayan FIFA Hakemi
 Bayan FIFA Yardımcı Hakemi
 Bayan A Klasman Hakemi
 Bayan B Klasman Hakemi
 Bayan İl Hakemi
 Bayan Aday Hakem

Hakemler, gözlemciler ve eğitimciler; lisanslarını vize ettirdikten ve bölgesel veya merkezi sınavlarda başarılı olduktan sonra; aşağıdaki kıstaslar göz önüne alınarak, MHK kararına göre bayan ve erkek olarak klasman veya unvanlara ayrılır.

- A. Tertiplenecek kurs ve sınavlar ile hakemler için yapılacak atletik testlerde başarılı olması.
- B. Hakemler için gözlemci raporlarının değerlendirilmesi

- C. Gözlemci ve hakem raporlarının yazılımında yapılan hatalar
- D. Yaş (Hakem, gözlemci ve eğitimcilerin yaşlarında; TFF Hakem İşleri Müdürlüğüne yapılan ilk başvurularındaki kayıtlar esas alınır. Sonradan yapılan yaş değişiklikleri kabul edilmez)
- E. Tahsil (Puanlamada lise ve dengi okullarla, üniversite ve yüksek okul mezunları, yüksek lisans ve doktora yapanlar dikkate alınırlar)
- F. Yabancı dil bilgisi (İngilizce bilmek, MHK' nca düzenlenecek dil bilgi düzeyini belirlemek amacıyla yapılan sınavda başarılı olmak).
- G. Merkez Hakem Kurulu değerlendirmesi (Kriterleri MHK tarafından belirlenecek değerlendirme puanı en az 1, en çok 5 puandır)
- H. Sınav puanları, maç sayısı, müsabaka ağırlık değeri, müsabaka zorluk derecesi hakemlerin değerlendirmelerinde temel olarak alınabilir (TFF, 2007)

2.3.4. Eğitim Planlama Alt Kurulu (EPAK)

2.3.4.1. EPAK'nun Görev ve Yetkileri

- a) Eğitimcilerin ve hakemlerin geliştirme programını hazırlamak, programı güncelleştirmek ve bunları MHK'nun onayına sunmak,
- b) Her futbol sezonunun başında, o sezonun hakem ve eğitimcilerin kurs ve seminerlerinin planlanmasını yapmak ve gerçekleştirmek,
- c) Bölge eğitim sorumlularını, il eğitim komisyonlarını, il eğitim sorumlularını, klasman eğitimcilerini ve il eğitimcilerini, belirleyerek Merkez Hakem Kurulu'nun onayına sunmak,
- d) İllerin hakem kadro ihtiyaçlarını araştırıp saptamak ve yıllık aday hakem kurs programlarını yapmak,
- e) Eğitim ile ilgili film, slayt, kitap, kitapçık vs. gibi materyalleri temin etmek ve geliştirmek,

- f) TFF, MHK ve EPAK'nun talimat ve prensiplerini, bölge eğitim sorumluları ile il eğitim sorumlularına iletilmelerini sağlamak.

2.3.4.2. EPAK Başkanı'nın Görev ve Yetkileri

- a) EPAK toplantılarına başkanlık yapmak,
- b) Her futbol sezonu başında planlanmış olan hakem ve eğitimci kurs ve seminerlerinin uygulamalarını takip etmek,
- c) Eğitimcilerin çalışma programlarını denetlemek,
- d) Bölge eğitim sorumlularının, çalışmaları hakkında MHK'na bilgi vermek.

2.3.4.3. Bölge Eğitim Sorumluları

A- Aranan Nitelikler

- a) Klasman eğitimcisi lisansına sahip olmak (Klasman eğitimcisi olmayan bölgelerde il eğitimcilerinden yararlanılabilir),
- b) En az 35 yaşında olmak,
- c) En az lisans mezunu olmak (Eğitimci lisans diplomasına sahip olmak tercih sebebidir),
- d) Futbol Disiplin Talimatı uyarınca bir defada 3 aydan, toplam 6 aydan fazla ceza almamış olmak,
- e) En az 5 yıl klasman hakemliği yapmış olmak,
- f) Yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymemiş olmak.

B- Görev ve Yetkileri

- a) EPAK'nun belirlediği, bölgesi ile ilgili talimat ve prensipleri uygulamak,
- b) Bölgesine bağlı illerin kurs ve seminer organizasyonlarını koordine ederek gerçekleştirmek,

- c) Bölgesindeki İLE, KLE ve İLES'ları ile her türlü koordinasyonu kurar, eğitim programlarının düzenlenmesini sağlar, eğitim ile ilgili talimat ve materyalleri dağıtmak,
- d) Bölgesine bağlı illerde görev yapacak İLEK ve İLES adaylarını EPAK'na önermek,
- e) Gelecek vaat eden aday, il ve klasman hakemlerinin gelişimini izlemek ve MHK bölge sorumlularına rapor etmek.

C- Çalışma Yöntemleri

- a) Teknik olarak EPAK 'na, idari yönlerde ise TFF idari kadrolarına rapor verir,
- b) Tam gün veya kısmi zamanlı olarak görev yapabilir.

2.3.4.4. İl Eğitim Komisyonu (İLEK)

İl Eğitim Komisyonu faal hakem sayısı 50 ve üzerinde olan illerde biri başkan 3 il eğitimcisiinden oluşur (her 50 faal hakem için bir üye komisyona eklenir). İl eğitimcisi olmayan veya az olan illerde, bölge eğitim sorumlusu, il hakem kurulu başkanının görüşünü alarak faal olan veya olmayan il hakemleri arasından adayları tespit eder ve EPAK'na önerir.

A- Görev ve Yetkileri

- a) Bölge eğitim sorumlusunun talimat ve prensiplerini, hakemlere duyurmak ve uygulamaları sonuçlandırmak,
- b) EPAK programlarının ilindeki hakemlere uygulanmasını sağlamak,
- c) İl antrenman programlarının hazırlanmasını sağlamak ve uygulanmasını denetlemek,
- d) EPAK sınav ve atletik testlerinin, ilindeki hakemlere uygulanmasını sağlamak, sonuçlarını bölge eğitim sorumlusuna sunmak,

- e) EPAK Başkanlığınca gönderilen yazılı ve görsel dokümanları arşivlemek ve kullanıma hazır halde bulundurmak,
- f) Eğitimin etkin ve çağdaş bir şekilde yapılabilmesi için gerekli alt yapıyı hazırlamak,
- g) İstikbal vaat eden aday ve il hakemlerini takip etmek, gelişmelerin ile ilgili raporları düzenleyerek, bölge eğitim sorumlusuna sunmak.

2.3.4.5. İl Eğitim Sorumlusu (İLES)

İl eğitim sorumlusu, faal hakem sayısı 50'nin altında olan illerde il eğitimcileri arasından görevlendirilir. İl eğitimcisi olmayan illerde ise bölge eğitim sorumlusu, il hakem kurulu başkanının görüşünü alarak faal olan veya olmayan il hakemleri arasından adayı tespit eder. Görev ve yetkileri ile çalışma yöntemi olarak da il eğitim komisyonu ile aynı maddeler geçerlidir.

2.3.4.6. İl Eğitimcisi (İLE)

A- Aranacak Nitelikler

- a) İl eğitimcisi lisansına sahip olmak (İl eğitimcisi olmayan illerde, bölge eğitim sorumlusu il hakem kurulu başkanının görüşünü alarak faal olan veya olmayan il hakemleri arasından adayı tespit eder),
- b) En az 25, en çok 65 yaşında olmak,
- c) En az lisans mezunu olmak (eğitimci lisans diplomasına sahip olmak tercih sebebidir),
- d) Futbol Disiplin Talimatı uyarınca bir defada 3 aydan, toplam 6 aydan fazla ceza almamış olmak,
- e) Yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymemiş olmak,
- f) En az 3 yıl hakemlik yapmış olmak,

B- Görev ve Yetkileri

- a) İl eğitim sorumlusunun talimat ve prensipleri doğrultusunda il eğitimi, sınav ve atletik test uygulamalarına yardımcı olmak,
- b) EPAK programlarının, ilindeki hakemlere uygulanmasında yardımcı olmak,
- c) İl antrenman programlarının hazırlanmasını sağlamak ve uygulanmasını denetlemekte yardımcı olmak,
- d) Eğitimin etkin ve çağdaş bir şekilde yapılabilmesi için gerekli alt yapının hazırlanmasında yardımcı olmak,
- e) Gelecek vadeden aday ve il hakemlerinin takip edilmesi, gelişmeleri ile ilgili raporların düzenlenmesi ve bölge eğitim sorumlusuna sunulmasına yardımcı olmak (TFFHGD, 2007).

2.3.5. Aday Hakem Kursları

2.3.5.1. Aday Hakem Kursu Açılması Kural ve Yöntemleri

Kurslar; ilindeki futbol müsabakalarını yönetecek hakem kadrosunun yetersizliği gerekçesiyle, il hakem kurullarının yazılı önerisi, EPAK 'nun onayı ve Merkez Hakem Kurulu'nun, kararı ile il veya ilçe merkezi ile herhangi bir kuruluş bünyesinde açılır. Merkez Hakem Kurulu, olağandışı koşulları dikkate alarak, il hakem kurullarının talebi olmadan da, bölge eğitim sorumlusunun ve EPAK'nun önerisi ile yer ve zaman sınırlaması dışında da kurs açılmasına izin verebilir. Adayların; Hakemliğe Giriş, Unvan ve Klasmanlara Ayrılma ile Vize Yenileme, Kural, Prensip ve Yöntemleri İç Talimatı'nın ilgili madde hükmü koşullarına uygunluğu esastır.

A- Hakemliğe giriş için aşağıdaki koşullar aranır

- En az lise ve dengi okul mezunu olmak (Kurs tarihinde lisede öğrenim görmekte olan öğrencilerde bu şart aranmaz) ve bunu belgelemek,

- En az 18, en çok 26 yaşında olmak (En az bir sezon Türkiye profesyonel liglerinde oynamış olanlarla, 2 sezon amatör liglerde oynamış olanlar için, durumlarını belgelemek koşulu ile en fazla 28 yaşında olmak. Belgelemede, TFF kayıtları esas alınır),
- Tam teşekküllü hastanenin dahiliye, göz, asabiye, hariciye, kulak burun boğaz uzmanlarından "hakemlik yapabilir" onaylı sağlık raporu almak,
- Cumhuriyet savcılığından adli sicil belgesi almak,
- Atletik yapıya sahip olmak (Erkekler için; 1.70 m. 'den, Bayanlar için ise, 1.65 m.'den kısa olmamak).

B- Kurs Açılması ve Zamanı

Hakem yetiştirme kursları, 1 Eylül -31 Mayıs tarihleri arasında açılır. Hakem yetiştirme kursu açılması önerisi, aşağıdaki maddelerde belirtilen kural, prensip ve yöntemlere göre yapılır.

C- Kurs Açılmasını Gerektiren Aday Sayısı

Bir ilde hakem yetiştirme kursu açılabilmesi için, en az 25 adayın başvurusu gerekir. Kursiyerlerin otuzu aşkın olması durumunda, her 50 aday için bir sınıf oluşturulur. Kursun başlayacağı gün mevcudun 2/3'ünden az adayın bulunması durumunda, kurs açılmaz. MHK bölge eğitim sorumlusunun ve EPAK 'nun önerisi ile özel koşulları olan yerlerde, gerekli sayının altında aday başvurusu ile de kurs açılmasına karar verilebilir.

D- Kurs İlanı

MHK 'nun kurs açılma kararından sonra, kurs açılmasına karar verilen il veya ilçeler ile kuruluşlarda ilanı, il hakem kurulları yapar. Kursun hangi tarihlerde, nerede ve hangi saatlerde yapılacağı açıkça belirtilmek şartı ile ulusal veya yerel basın kuruluşları ile spor kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik her türlü duyuru yöntemleri kullanılır. Duyurunun yaygınlaşmasında, sosyal amaçlı hakem kuruluşları ile işbirliği sağlanabilir, ilan ve duyuruların, kayıt kabul işlemleri belirlenen tarihten en az 15 gün önce başlatılması esastır.

E- Kursun Başlaması

Aday hakemlerle ilgili kayıt işlemlerinin tamamlanması ile il hakem kurulu, başvurulardaki belgeler doğrultusunda Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu'ndan aldıkları Hakem Yetiştirme Kursu Aday Formu'nu iki örnek olarak hazırlarlar. Bir örnek kursiyerin dosyasında saklanır, diğer örnek ise Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu'na gönderilir. İl hakem kurulu, bu belgeler ekinde kursun günleri, yeri ve saatlerine ilişkin önerileri ile kurs sırasında yararlanılacak araç ve gereçlerin temin edildiğine ilişkin görüşlerini yazılı olarak belirtir. Bölge eğitim sorumlusu, formların ilgili talimat ve iç talimatlara uygunluğunu denetleyerek gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, hakem yetiştirme kursu açılması önerisine ilişkin dosyayı kendi görüşü ile birlikte EPAK'na iletir. EPAK Başkanı, teklifin (kurs eğitimcisinin isim önerisi ile birlikte) MHK toplantı gündemine alınmasını sağlar. MHK 'nun kursun açılmasına yönelik kararı sonrasında kurs eğitimcisinin adı, kursiyer listesi ve kursun başlama tarihi ile saatleri il hakem kuruluna bildirilir, il hakem kurulu karar doğrultusunda kursiyerlere davet çıkarır ve yine yerel basın kuruluşları ile de konu kamuoyuna duyurur.

F- Aday Hakemlik İçin Gerekli Belgeler

Aday hakem olabilme koşullarını taşıyan ve aşağıdaki belgeleri zamanında tamamlayarak, il hakem kuruluna teslim edenler, hakem yetiştirme kursuna katılmaya hak kazanırlar. Belgelerde eksiklikleri bulunanlar kursa katılamazlar.

- Eksiksiz doldurulmuş, imzalı başvuru formu,
- Noter tasdikli öğrenim belgesi veya öğrenci belgesinin aslı,
- Noter tasdikli nüfus cüzdan örneği veya vukuatlı nüfus kayıt örneği,
- Lisans veya kulüp belgesi (26–28 yaş arasındakiler için),
- 3 Adet vesikalık fotoğraf,
- Türkiye Futbol Federasyonu tarafından belirlenen kurs katılım ücreti.

Diğer belgeler, kursu başarı ile tamamlayan adayların, saha denemeleri için müracaat etmeleri sırasında tamamlanır (TFFHGD, 2007).

2.3.5.2. Aday Hakem Kurslarında Uygulanacak Eğitim ve Öğretimin Kural ve Yöntemleri

Hakem yetiştirme kurslarının öğretim programı, kurs yerinin özellikleri ve kursiyer sayısı dikkate alınarak EPAK tarafından belirlenir. Kurs eğitimcisi, EPAK başkanının onayını almak koşuluyla kurs programında değişiklik yapabilir. Eğitim ve öğretim, MHK-EPAK tarafından düzenlenmiş program esaslarına uygun olarak yapılır. Kurslarda kullanılacak dokümanlar, EPAK denetiminde bölge eğitim sorumlularında bulundurulur. Teorik dersler; hafta içi günlerinde günde 3 saat, hafta sonları ve tatil günlerinde ise günde 7 saati geçemez. Kurslarda, %80 oranında devam zorunluluğu vardır. Öğretim; FIFA tarafından yayınlanmış ve Türkiye Futbol Federasyonu'nca çevirisi yapılan Uluslararası Futbol Oyun Kuralları ile Merkez Hakem Kurulu ve EPAK tarafından hazırlanmış video, slayt, asetat ve yayınlar ile talimat esaslarına göre yapılır. Türkiye Futbol Federasyonu, Merkez Hakem Kurulu ve EPAK tarafından onaylanmamış veya tavsiye edilmemiş hiçbir doküman, kurslarda yardımcı unsur olarak kullanılamaz (TFFHGD, 2007).

2.3.5.3. Aday Hakem Kurslarında Uygulanacak Sınavların Genel Prensipleri

Adaylar, aşağıda belirtilen sıralama esasına göre sınava tabi tutulurlar. Atletik teste başarılı olamayanlar, yazılı sınava kabul edilmezler. Sınav sonuçlarına itirazlar, aday hakemlikleri onaylananların il hakem kurullarınca açıklanmasını takip eden 7 gün içinde EPAK Başkanlığı'na yazılı olarak yapılır.

A- Sınav Aşamaları

Sınavlar, hakem yetiştirme kursunun tamamlanması sonrasında, kursun verildiği merkezde,

- Atletik Testler
- Mülakat
- Yazılı Sınav aşamalarıyla yapılır. (TFFHGD, 2007).

2.4. Almanya Futbol Federasyonu Hakemlik Sistemi

Bilindiği üzere Almanya federal bir cumhuriyettir. Bu yapı spordaki yapılanmaya da yansımıştır. Almanya'daki her federal bölgenin kendine ait federasyonları vardır. Bu federasyonlar kendi içlerinde Bezirk (Bölge) ve Kreis (Grup) adlı alt yönetimlere ayrılır. Her federasyon, sınırları içerisinde Verbands, Landes, Bezirks, Kreisliga adı verilen liglere sahiptir ve kuralları kendisi belirleyebilir. Ancak elbette bu kurallar arasında büyük farklılıklar yoktur. Federasyonlar ayrıca *Güney Federasyonlar Birliği* gibi birliklere de bağlıdırlar. Tüm federasyonların bağlı olduğu kurum DFB'dir.

DFB: Deutscher Fußball Bund	- Alman Futbol Konfederasyonu
SBFV: Südbadischer Fußball Verband	- Güney Baden'liler futbol Federasyonu
BSO: Bezirks Schiedsrichter Obmann	- Bölge Hakemleri Başkanı
BSA: Bezirks Schiedsrichter Ausschuss	- Bölge Hakem Kurulu
GO: Gruppen Obmann	- Grup Başkanı

BSO ve GO için her iki sene de bir seçim yapılır.

Her bölgede maç dağıtımını düzenleyen bir görevli vardır. Bu görevli seçim ile göreve gelir. Maç dağıtım görevlisi (Spieleinteler) sahip olduğu bilgisayar programı sayesinde hakemlerle ilgili tüm aktüel bilgilere sahiptir ve her maça göre en uygun hakemi bilgisayar yardımı ile otomatik olarak belirler. Atamalar hakemlere direkt ve posta yolu ile yapılır. Bildiriyi alan hakem, maç tarihinde zaman olarak uygun ise, vakit geçirmeden lig sorumlusu (Staffelleiter) kişiye maçı kabul ettiğini bildirmek zorundadır. Eğer maçı alamayacak ise, maç dağıtım görevlisine mazeretini posta veya elektronik posta ile bildirmelidir. Maçlar genel olarak bir hafta önceden bildirilir. Acil durumlarda telefon ile de atama yapılabilmektedir. Her hakem senede en az 30 maç almaktadır. Almanya Futbol Federasyonu Ligleri ve Türkiye'deki karşılığı olan ligler Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Almanya Futbol Federasyonu Ligleri ve Türkiye'deki Karşılığı

	Alman Ligi	Türkiye'deki Karşılığı
1	1. Bundesliga	Süper Lig
2	2. Bundesliga	1. Lig
3	Regionalliga	2. Lig
4	Oberliga	3. Lig
5	Verbandsliga	Amatör Süper Lig
6	Landesliga	1. ve 2. Küme
7	Bezirksliga	Gençler Ligi
8	Kreisliga A	A Genç
9	Kreisliga B	B Genç
10	Kreisliga C	Yıldızlar
11	Jugendliga	Minikler

Jugendliga : Gençler Ligi
 Bundesliga : Federal Lig
 Verbandsliga : Federasyon ligi
 Landesliga : Eyalet ligi
 Bezirksliga : Bölge ligi
 Kreisliga : Grup Ligi

Her bölge, ayda bir gün hakemlerini toplantıya çağırır ve 2 saat süren bir genel toplantı gerçekleştirir. Bu toplantılarda herhangi bir kuralı anlatmak için federasyon tarafından görevlendirilmiş olan bir kişi (Lehrwart) hazır bulunur ve sunumunu yapar. Değişiklikler ve federasyonun istekleri varsa bildirir. Sunumunun hemen ardından, daha önce hazırlanmış olan konu ile ilgili 10 adet soruyu cevaplanmak üzere dağıtır ve bu sorular hakemlerce cevaplandırılır. Genel hakemlik sınavları da bu sınavlar temel alınarak hazırlanır. Grup kurul başkanı (İl Hakem Kurulu Başkanı) öncelikle gündemi açıklar. Bölgesel haberleri ve değişiklikleri bildirir. Gerekli gördüğü hatırlatmaları yapar, daha sonra konuşma yukarıda da belirtilen kişiye verilir.

Federasyon tarafından gönderilen hakem eğitmeni her hafta farklı şehirleri gezer, böylece her hafta şehirde farklı bir görevli olur ve farklı bir konu işlenir. Her toplantıda aktüel yayınlar dağıtılır. Toplantılar resmi olmayan bir şekilde geçer ve hangi hakemin nereye oturduğunun hiçbir önemi yoktur.

Almanya'da Kreisliga A'ya kadar olan liglerde toplu hakem antrenmanları yoktur. Her hakem kendi fiziksel performansını kendisi korumalıdır. Hakem kurulu kesinlikle hakemlerin koşuları ile ilgilenmez. Hakem kurulu ve gözlemciler için önemli olan üç şey;

- Maçta doğru karar verip vermediği,
- Maçta yeterli ve doğru koşup koşmadığı,
- Senelik koşu testlerini başarıp başaramadığı

Bu noktada gözlemciler sadece sonuca bakarlar. Kötü olanlar ligden düşer, iyiler çıkarlar. Antrenman yapıp yapmadığı ile ilgilenilmez. En alt ligde koşu performansı çok önemsenmemektedir. Ancak en üst liglerde hakemlerin düzenli toplu antrenmanları vardır.

Performans Sınavları;

- Yazılı Sınav
- Atletik Sınav

Almanya'da her hakem, grubunda senede bir kez yapılan genel hakemlik yazılı ve atletik sınavına tabi tutulur. Yazılı testte 15 soru sorulur. Bezirksliga ve üst liglerde müsabaka yöneten ve yükselmek için başvurmuş hakemler 13 tam doğru cevap, Kreisliga A ve Kreisliga B için en az 10 tam doğru cevap vermesi gerekmektedir. Yazılı testlerin hiçbiri çoktan seçmeli değildir. Hakem her bir sorunun cevabını tam olarak yazmak zorundadır. Gözlemciler sadece yazılı teste tabi tutulurlar.

Almanya'da sınavlara giren hakemler iki gruba ayrılırlar. Bulundukları ligde görev yapmaya devam etmek isteyen, yani düşmemek için sınava giren hakemler ve

bulundukları ligden bir üst lige yükselmeyi isteyen hakemler. Bu iki grup hakemlerden istenen azami dereceler çok farklıdır.

Yükselme talep etmeyen hakemler

Bu hakemler, ligleri için daha önceden yetkililerce belirlenmiş ve açıklanmış yazılı ve koşu derecelerini başarmaları halinde, liglerinde hakemlik yapmaya devam ederler. Bu hakemler sadece gruplarında yapılan yazılı ve sözlü sınava tabi tutulurlar.

Yükselme talep eden hakemler (Kader-SR) (Kadro Hakemleri)

Bu hakemlerin hepsine, yani yükselme başvurusu yapmış hakemlerin hepsine, yükselme süreci boyunca bulundukları liglere bakılmaksızın *Kader* (Kadro) *Hakemleri* denir. *Kader Hakemleri* için belirlenmiş dereceler vardır ve herhangi bir ligden bir üst lige yükselmek isteyenler, aynı dereceleri başarmak zorundadırlar.

Yazılı sınavı için dereceler;

Yazılı sınavı (Grup içi sınav); 15 sorudan 13 tam doğru

Yazılı sınav (Bölge içi sınav); 15 sorudan 13 tam doğru

Görüldüğü gibi, *Kader Hakemi* olmak için iki aşamalı sınavdan geçmek gerekmektedir. Birinci aşama, grup içinde yapılan yazılı sınav ve atletik test, ikinci aşama ise bölge içinde yapılan yazılı sınav ve atletik testlerdir. Bu sınavlarda, yukarıda belirtilmiş olan dereceleri başarırlar ise, *Kader Hakemi* (Kadro Hakemi) olmaya hak kazanırlar. Bu hakemler başlayan sezon ile birlikte, başvurdıkları ligden maçlar alırlar ve 5 adet gözlemci tarafından izlenirler. Bu gözlemcilerin verdiği notların en yüksek 4'ü alınır ve bunlar toplanarak hakemin maç performansı bulunur. İlgili lige başvuru yapan ve gözlenen tüm hakemlerin maç performansları sezon sonu açıklanır ve ilk üçe giren hakemler resmen o lige yükselmiş, yani o ligin hakemi ilan edilirler. Yükselmeyi başaran hakemler, bir sonraki sezon için bir üst lige daha yükselmek isterlerse, aynı sınav sürecini tekrarlar ve başarırsa, bir yükselme daha almış olur. Ancak, hakem eğer yükselmiş olduğu ligde yetiniyor ve bir sonraki yükselme için başvurmuyor ise, sadece hali hazırda yükselmiş olduğu lig için

belirlenmiş olan sınav derecelerini başarması beklenir. Bu dereceleri başarmaları halinde o ligde devam ederler ve maçlarına gözlemci görevlendirilmez.

Tüm süreci bir örnek ile açıklamak gerekirse; bir Bezirksliga hakemi, bir üst lig olan Landesliga'ya yükselmek isterse; bunun için gerekli yazılı başvuruyu ilgili makama sunar. Daha sonra, öncelikle grup içinde yapılan yazılı sınava ve koşu testine tabi tutulur. Bu sınavdan yaklaşık 1 ay sonra bölgesinde yapılan merkezi yazılı sınava ve koşu testine katılır. Bu iki sınavdan istenilen dereceleri aldığı takdirde, sezon başlangıcı ile birlikte Landesliga maçlarına çıkmaya başlar ancak Landesliga hakemi olarak adlandırılmaz, Kader Hakemi olarak isimlendirilir. Sezon sonunda, gözlemcilerinden aldığı notlara göre, maç performanslarına göre ilk üç dereceye girmiş ise gelecek sezona resmen Landesliga Hakemi olarak başlar.

Almanya'da her hakem bir kulübe üye olmak zorundadır. Üyesi olduğu kulüp hakemlerin aidatlarını öder ve gerekli giysilerini alırlar. Her kulüp bulunduğu lige oranla belirli sayıda hakem üye bulundurmak zorundadır. Her eksik hakem için kulüp, federasyona önemli miktarda ceza öder. Bu sebeple kulüpler devamlı olarak hakem arayışındadırlar. Hakem sayısı gerekenden fazla olan kulüpler federasyondan para alırlar.

Bu uygulamanın birçok faydası vardır;

- Hakemler, yalnız adam durumlarından biraz da olsa sıyrılırlar ve bir kulüp üyesi olduklarını hissederler.
- Kulüpler, hakemlerinden gerektiğinde kural bilgisi alabilirler, hakemliğe daha yakın olurlar.
- Gerekirse hakemler kulüp futbolcularına ücretsiz seminer verirler.
- Kulübün tüm hazırlık maçlarında kulüp üyesi hakemler ücretsiz görev alırlar. Böylelikle takımlar hakem aramaktan ve masraftan biraz olsun kurtulurlar.

Almanya'da hakemlik, futbolculuk ve teknik direktörlük görevini aynı anda yapma imkan ve özgürlüğü bulunmaktadır. Hakemler oynadıkları veya yönettikleri takımların liglerindeki maçlara verilmezler. Takımlarının maçları olduğu saatlerin

dışında maç alırlar. Bu direkt maç dağıtım görevlisi tarafından otomatik olarak ayarlanır.

Bu uygulamanın çok büyük faydaları vardır;

- Hakemler ve teknik direktörler daha detaylı futbol bilgisine sahip olurlar.
- Futbol oynayan hakem, futbolu daha iyi tanır, takip eder ve doğru karar verebilir.
- Hakemler futbolcuların hissettiklerini daha iyi görebilir.
- Hakemler teknik direktörlerle nasıl bağ kurulması gerektiği daha iyi bilir.
- Teknik direktörler, hakemlere nasıl davranmaları gerektiğini bilirler ve hakemlerin işlerinin zorluğunu tanırırlar.
- Hakemler işlerinden çok daha fazla zevk alırlar.

Almanya’da futbol ile ilgili yayınlar geniş bir yelpazeye sahiptir ve eğiticiidir. Hakemler için özel olarak federasyon tarafından hazırlanan bir dergi mevcuttur. Bu dergi hakemlere her ay yapılan toplantılarda ücretsiz olarak dağıtılır. Dergilerde çeşitli kurallar işlenir, sorular ve cevaplar yayınlanır, genel bilgiler verilir. Ayrıca bölgeye ait özel bir sayfalık bir yayın vardır. Bu yayında da sadece bölge hakkında aktüel bilgiler ve değişiklikler yayınlanır (Bilgen, 2004).

2.5. İngiltere Futbol Federasyonu Hakemlik Sistemi

İngiltere’de futbol okullar federasyonu, ordu federasyonu, amatör futbol birlikleri federasyonu ve 47 farklı bölge federasyonun oluşturduğu futbol federasyonu tarafından yönetilmektedir (THEFA 2007). Birçok farklı federasyondan oluşan bu sistemde hakemlerin eğitimi, performanslarının değerlendirilmesi ve klasmanlara ayrılması bağlı bulundukları bölgesel federasyonlar tarafından ülke genelinde ortak olan iç talimat hükümlerine göre düzenlenmektedir. Buna göre deneyim ve yetenekleri göz önüne alınarak 11 seviyeden oluşan hakemlik sistemi Tablo 4’deki gibi yapılandırılmıştır (WRCFA, 2007).

Tablo 4. İngiltere Futbol Federasyonu Hakem Seviyeleri

Hakemlik Seviyesi	Özellik
Uluslararası Hakemler	FIFA Hakem Listesindeki Hakemler
1. Seviye Hakemler	Ulusal Listeye Hizmet Etmek İçin Seçilenler
2. Seviye Hakemler	Panel Listesine Hizmet Vermek İçin Seçilenler
3. Seviye Hakemler	Yardım Liginde Hizmet Vermek İçin Seçilenler
4. Seviye Hakemler	Tedarik Liginde Maç Yönetmek İçin Seçilenler
5. Seviye Hakemler	Üst Düzey Bölge Hakemleri
6. Seviye Hakemler	Bölge Hakemleri
7. Seviye Hakemler	16 Yaşını Doldurmuş-Temel Hakem Kursunu Bitirmiş Olanlar
8. Seviye Hakemler	Genç Hakemler (14-16 Yaş)
9. Seviye Hakemler	Eğitim Hakemleri
10. Seviye Hakemler	Aktif olmayan Hakemler

Hakemliğe başlama yaşının 14 olduğu İngiltere’de, 14–16 yaş grubunda bulunan hakemler sadece küçük saha hakemliği denilen, 7 ve daha az oyuncu ile oynanan 16 yaş altı gruptaki oyuncular için düzenlenen ligler ve müsabakalarda görev almaktadır (BEDFORDSHIREFA, 2008). 11’er oyunculu müsabakalarda ise 16 yaşını dolduran ve bunun için ayrıca düzenlenen eğitim kursunu bitiren hakemler görev almaktadır. Bunun için bir hakemin en az 7. seviye hakemi olması gerekmektedir. 3. seviyenin altındaki hakemlerin hizmet içi eğitimleri bağlı bulundukları bölgesel federasyonlar tarafından sağlanmakla beraber 3. seviye ve daha üst düzeyler için hizmet içi eğitimler ulusal federasyon tarafından yürütülmektedir. Bölgesel federasyonlarca yürütülen temel eğitim kurslarında farklı ihtiyaçlar için farklı içerikteki kurslar organize edilmektedir. Bu kursların özellikleri Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. İngiltere’deki Temel Hakem Eğitimi Programları

İNGİLTERE FUTBOL FEDERASYONU ESSEX BÖLGE FUTBOL BİRLİĞİ TEMEL HAKEM EĞİTİMİ PROGRAMLARI				
Kurs İhtiyacı	* Oyun Kurallarında Daha Çok Bilgi Edinmek * Özel ilgi duyduğum için * Bir takıma yardımcı olmak için * Daha çok bilgi edinmek için	Çocuk Futbolu Konusunda Gelişim	11 Oyunculu Futbolda Hakemlik *Erkekler ligi *Bayanlar ligi *Gençler ligi	Küçük Saha Hakemliği
Süre	2 gün ve üzeri	1gün ve üzeri	Bir kaç hafta ya da hafta sonu	3 – 4 gün ya da hafta sonu
İçerik	Ofsayt Kuralı Faul ve Fena Hareketler Serbest Vuruşlar Sarı ve Kırmızı Kart Suçları	Hakemin Rolü, Mini Futbolun Kuralları	Bütün Kurallar Hakemlik İçin Öneriler Sınav Modüllerine Hazırlık En az 6 müsabaka ile hakemlik için yardım ve rehberlik Sürekli antrenmanlar	Teorik ve uygulamalı eğitimler, ancak sadece 5,6 ya da 7 kişilik müsabakalarda izin verilir.
Değerlendirme	Sınavsız, ancak isteğe bağlı bir yazılı sınav	Sınavsız	2 Sınav	Sınavlı
Verilecek Sertifika	Katılım Sertifikası	Katılım Sertifikası	Tam sertifika ve hakem kaydı	Sertifika ve Küçük saha hakemliği kokartı

(ESSEXFA, 2008)

Sadece futbol oyun kuralları hakkında bilgi edinmek amaçlı kursların, yanı sıra küçük saha futbolu (7 ve daha az oyunculu) ve büyük saha futbolu (11’er oyunculu) için ayrı kurslar düzenlenmekte, sadece büyük saha hakemliği kursunu bitiren ve bu kategoride en az 6 müsabaka deneyimi yaşayan hakemler kayıtlı hakem olabilmektedir. Saha denemelerinde her hakem için tecrübeli hakemlerden bir mentör atanmakta ve mentörler sadece rehberlik amaçlı saha denemelerinden sonra aday hakemlere geri bildirimlerde bulunmaktadır. Hakemler ile kurs asistanları ve eğiticiler arasındaki iletişim ise elektronik posta yoluyla sağlanmaktadır. Kurs organizatörü bu noktada saha denemeleri için bölgesel kulüplerin altyapı takımları

arasında organize edeceği özel müsabakalarda söz konusu aday hakemlere görev vermektedir. Ayrıca iç talimat hükümleriyle “Çocuk Koruma Eğitimi” olarak adlandırılan ve küçükler futbolu için bu yaş grubu çocukların gelişimlerine yönelik özel bir eğitimi futbolun tüm katılımcıları gibi hakemlerin de alması zorunludur.

İngiltere’de futbol hakemlerinin müsabakalardaki performans değerlendirmelerinde kulüplerin katkısı da sağlanmaktadır. Her kulüp, kendi müsabakasında görev alan hakemin müsabaka performansını sayısal ve sözel açıklamaları içeren tek tip raporlama ölçeği doldurarak değerlendirmekte ve 48 saat içinde federasyona elektronik posta yoluyla iletmekle yükümlüdür (BEDFORDSHIREFA, 2008) .

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi konuları ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Faal futbol hakemliği yapan klasman hakemlerinin futbol hakemliği eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi ve beklenti düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2005).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, genel olarak İç Anadolu Bölgesi olarak bilinen ancak farklı olarak bu bölgeye komşu durumdaki illerin bazılarının da dahil olmasıyla 22 ilden oluşan Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölge'deki faal olarak klasman hakemliği yapan futbol hakemlerinden oluşmaktadır. Evren, söz konusu 22 ilde görev yapan 186 klasman futbol hakemi olarak belirlenmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölgesi'ndeki iller ve bu illere bağlı olarak hakemlik yapan faal klasman futbol hakemlerinin illere göre dağılımları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. TFF 3. Bölge Klasman Hakemlerinin İllere Göre Dağılımı

	İLLER	KLASMANDAKİ HAKEM SAYISI
3.BÖLGE	AMASYA	3
	ANKARA	86
	BOLU	2
	ÇANKIRI	3
	ÇORUM	2
	ESKİŞEHİR	12
	KASTAMONU	8
	KAYSERİ	12
	KIRŞEHİR	2
	KONYA	12
	KARABÜK	3
	NİĞDE	2
	NEVŞEHİR	4
	SİVAS	8
	TOKAT	3
	YOZGAT	1
	ZONGULDAK	9
	KARAMAN	3
	KIRIKKALE	4
	BARTIN	2
	DÜZCE	3
	AKSARAY	2
3. BÖLGE HAKEM SAYISI		186

TFF 3. Bölge klasman hakemlerinin illere göre sayıları ve anket uygulanacak toplam hakem sayısı Tablo 6’da verilmiştir.

Araştırmanın yapıldığı tarihte askerlik görevi, sağlık sorunları ve diğer özel kişisel sorunlar nedeniyle faal olarak görev almayan 14 klasman futbol hakemi dışında 172 klasman futbol hakemi araştırmaya katılmış ve bu bağlamda evrenin tamamı araştırma kapsamına alınabilmektedir.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Araştırma tarama modelinde planlanmıştır. Konu ile ilgili bilgiler, kaynakların taranması ve geliştirilen ölçme aracının uygulanmasından elde edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket geliştirilirken benzer araçlar incelenmiş, gerekli ve uygun bulunan bazı maddeler futbol hakemi eğitim sürecine uygunlaştırılarak ankette kullanılmıştır.

Anketlerin uygulanması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Anket, klasman futbol hakemlerinin hakemlik eğitimleri hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan ve kişisel bilgilerini sorgulayan 2 bölümdeki toplam 36 maddeden oluşmuştur. Verileri toplamak amacıyla, futbol hakemi eğitimi sürecindeki unsurların verimliliği ankete dönüştürülerek, likert tipinde bir veri toplama aracı geliştirilmiştir.

Ankette yer alan her maddeye verilecek cevaplar beşli derecelendirme ölçeği ile gösterilmiştir. Ölçeğin seçenekleri ve bunların puanları, “Hiç Katılmıyorum” (1 Puan), “Az Katılıyorum” (2 Puan), Orta Düzeyde Katılıyorum” (3 Puan), Oldukça Katılıyorum” (4 Puan), “Tamamen Katılıyorum” (5 Puan) olarak belirlenmiştir. Beşli derecelendirme ölçeğindeki aralık için $(5-1=4)$, hesaplanan aralık katsayısına göre $(4/5=0.80)$ seçenek aralıkları, “Hiç Katılmıyorum” (1.00-1.79), “Az Katılıyorum” (1.80-2.59), Orta Düzeyde Katılıyorum” (2.60-3.39), Oldukça Katılıyorum” (3.40-4.19), “Tamamen Katılıyorum” (4.20-5.00) olarak düzenlenmiştir.

Oluşturulan anket taslağının, araştırma amaçlarını gerçekleştirecek içerikte olup olmadığını anlamak amacıyla içerik geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüş alınan uzmanlar ise; Prof. Dr. İnayet PEHLİVAN, Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin AKSOY, Yrd. Doç. Dr. Sürhat MÜNİROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Hakan SUNAY, Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜÇLÜ, Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜNDÜZ ve Dr. Oğuz ÖZBEK’tir.

Ölçme aracının geçerlik, güvenirlik çalışması bu araştırma kapsamında yapılmıştır. Soruların yeterince açık olup olmadığının anlaşılması ve anketin güvenirliğini ölçmek amacıyla anketin ön uygulaması 59 futbol hakemine uygulanmıştır.

Ölçme aracının yapı geçerliliği için iki ayrı madde analizi ve faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamak için alt ve üst grup ortalamaları arasındaki farka dayalı madde analizine ve madde toplam korelasyon değerine bakılmıştır (Tablo 7). Alt ve üst grup ortalamaları arasındaki farka dayalı madde analizi sonucunda elde edilen t değerleri incelenmiştir. Madde toplam korelasyonu değerinin en az .20 olması istenir (Tavşancıl, 2006). Bu şartı sağlayamayan 2 madde ayırt etme gücünün düşük olması nedeniyle ölçme aracından çıkarılmıştır.

Faktör analizi tek boyut üzerinde yapılmıştır. Açıklanan toplam varyans %30.2 bulunmuştur. Tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha büyük olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2002). Herhangi bir maddenin ölçekte yer almasına karar verilirken faktör yük değerinin .30 ve daha büyük olması ölçüt alınmıştır. Buna göre ölçekten 8 madde çıkarılmıştır. Geriye kalan 29 maddenin yük değeri ise .34 ile .71 değerleri arasındadır.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha)'na bakılmıştır. Alpha katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Yapılan düzeltmelerden sonra evreni temsil eden TFF 3. Bölge'de bulunan 172 klasman futbol hakemine bu ölçme aracı uygulanmıştır.

Tablo 7. Veri Toplama Aracının Faktör Analizi, Madde Analizi t Değerleri

Maddeler	Faktör Yüğü	Alt-Üst Ortalamalar Arası t-değeri	Madde Toplam Korelasyon Katsayısı (r)
1. Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır	.55	18.01	.51
2. Aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayıları iyi bir eğitim ortamı için uygundur.	.49	15.51	.46
3. Öğretim görevlileri İhtiyaç duyulduğunda hakemler ile birlikte gönüllü olarak fazladan zaman harcamaktadırlar	.37	15.71	.33
4. Öğretim görevlileri Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar	.43	14.03	.37
5. Öğretim görevlileri Öğrenme etkinliklerini yüksek düzeyde planlamakta ve uygulamaktadırlar	.63	10.75	.59
6. Öğretim görevlileri Hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkilemektedirler	.46	11.22	.44
7. Öğretim görevlileri Hakemlerin fikir ve düşüncelerine önem vermektedirler	.66	16.19	.55
8. Öğretim görevlileri Eğitim ortamında planladıkları etkinlikler ile zevkli bir zaman geçirilmesini sağlamaktadırlar	.63	12.24	.55
9. Eğitim seminerlerinde görev alan öğretim elemanları seminere uygun akademik bilgi ve birikime sahiptir	.56	13.17	.47
10. Öğretim görevlileri Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar	.71	15.64	.60
11. Kurumun sahip olduğu bina ve tesisler eğitim açısından yeterlidir	.34	11.39	.33
12. Seminer binası ve kullanılan araç gereçler öğretim elemanı ve hakemlerin kullanması için iyi organize edilmiş	.41	11.18	.41
13. Eğitim seminerlerine katılan hakemler kendi aralarında iyi bir eğitim ortamı oluşturmaktadırlar	.43	9.82	.41
14. Eğitim seminerlerinin yürütüldüğü sınıf ortamlarının fiziki yapısı iyi bir eğitim için elverişlidir	.39	15.64	.38

Tablo 7'nin Devamı

Maddeler	Faktör Yüğü	Alt-Üst Ortalamalar Arası t-değeri	Madde Toplam Korelasyon Katsayısı (r)
15. Hazırlanan eğitim seminerinin amaçları açık bir şekilde belirlenmektedir	.47	11.30	.43
16. Eğitim seminerlerinde verilen dersler açık ve anlaşılır şekildedir	.55	11.98	.53
17. Eğitim seminerleri hazırlanırken ve yürütölürken hakemlerin farklı yetenekleri ve öğrenim düzeyleri dikkate alınmaktadır	.49	13.00	.39
18. Eğitim seminerlerinin verilış tarihi hakemler için uygundur	.36	13.84	.34
19. Yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler kurum içerisinde yürütölen program etkinliklerinden haberdardır	.35	14.55	.34
20. Kurum içinde gelişim seminerleri ile ilgili karar verme sürecine yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler birlikte katılmaktadır	.51	16.54	.42
21. Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir	.54	15.95	.49
22. Program hazırlanırken konu uzmanlarının görüşleri alınmıştır	.70	8.55	.64
23. Eğitim seminerlerinde verilen dersler düzenli bir şekilde planlanmaktadır	.71	15.64	.61
24. Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır	.50	16.51	.43
25. Yöneticiler eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmeye olumlu tutum ve davranış sergilemektedirler	.67	9.13	.62
26. Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır	.68	9.48	.60
27. Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır	.54	15.99	.44
28. Eğitim seminerlerinin konu içeriğı hakemlerin eksikliklerini karşılayacak düzeydedir	.61	11.12	.55
29. Eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değeriendirilmesi düzenli bir şekilde yürütölmektedir	.64	11.30	.59

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olan ankete, araştırmaya katılan deneklerin verdikleri cevaplardan elde edilen veriler, dereceli ölçek kullanılarak sayısallaştırılmış, toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 11.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan hakemlerin görüşlerinin klasmanlarına, yaş değerlerine ve öğrenim durumlarına göre yapılan karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi uygulanmış olup, bu uygulama sonucu anlamlı bulunan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla LSD Testi yapılmıştır. Eğitim fakültesi mezunu hakemler ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan hakemlerin görüşlerinin karşılaştırılmasında ise t testi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye Futbol Federasyonu 3.Bölge’de görev yapan faal klasman futbol hakemlerinden anket aracılığıyla toplanan verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 8. Hakemlerin Sınıflandırılmış Yaş Değerlerine Göre Dağılımları

Sınıflandırılmış Yaş	N	%
22 Yaş ve Altı	6	3.5
23–26 Yaş	58	33.7
27–30 Yaş	54	31.4
31–34 Yaş	36	20.9
35 Yaş ve Üzeri	18	10.5

Tablo 8’de verilen sınıflandırılmış yaş değerlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 6’sının (% 3.5) 22 ve daha küçük yaşlarda olduğu, 58’inin (% 33.7) 23–26 yaş aralığında olduğu, 54’ünün (% 31.4) 27–30 yaş aralığında olduğu, 36’sının (%20.9) 31–34 yaş aralığında olduğu ve 18 futbol hakeminin de (%10.5) 35 ve daha büyük yaşlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Hakemlerin Klasmanlara Göre Dağılımları

Hakemlik Klasmanı	N	%
CKYH	79	45.9
CKH	45	26.9
BKH	21	12.2
AKH	4	2.3
SLYH	7	4.1
SLH	7	4.1
BnBKH	3	1.7
BnAKH	6	3.5

Tablo 9’da verilen Futbol hakemlerinin klasmanlara göre dağılımları incelendiğinde; araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 79’unun (% 45.9) CKYH olduğu, 45’inin (% 26.9) CKH olduğu, 21’inin (% 12.2) BKH olduğu, 4’ünün (%2.3) AKH olduğu, 7’sinin (% 4.1) SLYH olduğu, 7’sinin (% 4.1) SLH olduğu, 3’ünün (% 1.7) BnBKH olduğu, 6’sının (%3.5) BnAKH olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Hakemlerin Hakemlik Yılı Değerlerine Göre Dağılımları

Hakemlik Yılı	N	%
5 Yıl ve Altı	48	27.9
6–8 Yıl	65	37.8
9–11 Yıl	32	18.6
12–14 Yıl	21	12.2
15 Yıl ve Üzeri	6	3.5

Tablo 10’da verilen futbol hakemlerinin hakemlik yılı değerlerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 48’inin (% 2.9) 5 yıl ve daha az süredir hakemlik yaptığı, 65’inin (% 37.8) 6–8 yıl süresince

hakemlik yaptığı, 32'sinin (%18.6) 9–11 yıl süresince hakemlik yaptığı, 21'inin (% 12.2) 12–14 yıl süresince hakemlik yaptığı, 6'sının (% 3.5) 15 yıl ve daha fazla süreyle hakemlik yaptığı görülmektedir.

Tablo 11. Hakemlerin Mezun Oldukları Eğitim Kademesine Göre Dağılımları

Eğitim Kademesi	N	%
Lise Mezunu	38	22.1
Ön lisans Mezunu	11	6.4
Lisans Mezunu	108	62.8
Lisans Üstü Eğitim Mezunu	15	8.7

Tablo 11'de verilen futbol hakemlerinin mezun oldukları eğitim kademesine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 38'inin (% 22.1) lise ve dengi okul mezunu olduğu, 11'inin (% 6.4) ön lisans mezunu olduğu, 108'inin (%62.8) lisans mezunu olduğu ve 15'inin de (% 8.7) lisans üstü eğitim mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Faal Futbol Hakemlerinin Mesleklerine Göre Dağılımları

Meslekler	N	%
Öğretmen	61	35.5
Serbest Meslek	28	16.3
Öğrenci	23	13.4
Kamu-Memur	21	12.2
Özel Sektör	20	11.6
Mühendis	12	7
Polis	5	2.9
Doktor	2	1.2

Tablo 12'de verilen futbol hakemlerinin mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 61'inin (% 35.5) öğretmen olduğu, 28'inin (% 16.3) serbest meslek sahibi olduğu, 23'ünün (%13.4) öğrenci

olduğu, 21'inin (% 12.2) memur olduğu, 20'sinin (% 11.6) özel sektör çalışanı olduğu, 12'sinin (%7) mühendis olduğu, 5'inin (%2.9) polis olduğu, 2'sinin (% 1.2) doktor olduğu görülmektedir.

Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın veri toplama yöntemleri bölümünde de belirtildiği gibi futbol hakemlerinin eğitim sürecinin verimliliğini ölçmeye yönelik geliştirilen anket uygulaması sonucunda elde edilen bulgular her bir soru için gruplandırılarak çalışmanın bu bölümüne aktarılmıştır.

Aday Hakem Eğitimi Kurslarına İlişkin Bulgular

Tablo 13. Aday Hakem Yetiştirme Kurslarında Yapılan Uygulamalı Eğitime İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır	172	47	27.3	68	39.5	40	23.3	12	7.0	5	2.9	2.18

Tablo 13'de görüldüğü gibi “Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.18 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımında bulundukları görülmektedir.

Tablo 14. Aday Hakem Yetiştirme Kurslarındaki Kursiyer Sayılarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
2	Aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayıları iyi bir eğitim ortamı için uygundur	172	19	11	41	23.8	56	32.6	41	23.8	15	8.7	2.95

Tablo 14’de görüldüğü gibi “Aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayıları iyi bir eğitim ortamı için uygundur” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.95 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımı bulundukları görülmektedir.

Öğretim Elemanlarının Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Tablo 15. Öğretim Elemanlarının Gönüllü Olarak Fazladan Zaman Harcamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
3	İhtiyaç duyulduğunda hakemler ile birlikte gönüllü olarak fazladan zaman harcamaktadırlar	172	9	5.2	45	26.2	58	33.7	41	23.8	19	11	3.09

Tablo 15’de görüldüğü gibi “İhtiyaç duyulduğunda hakemler ile birlikte gönüllü olarak fazladan zaman harcamaktadırlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.09 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımı bulundukları görülmektedir.

Tablo 16. Öğretim Elemanlarının Hakemlerin Bireysel Farklılıklarına Göre Eğitimi Planlamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
4	Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar	172	25	14.5	65	37.8	59	34.3	21	12.2	2	1.2	2.47

Tablo 16’da görüldüğü gibi “Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.47 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 17. Öğretim Elemanlarının Öğrenme Etkinliklerini Yüksek Düzeyde Planlamalarına ve Uygulamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
5	Öğrenme etkinliklerini yüksek düzeyde planlamakta ve uygulamaktadırlar	172	3	1.7	43	25.0	78	45.3	42	24.4	6	3.5	3.02

Tablo 17’de görüldüğü gibi “Öğrenme etkinliklerini yüksek düzeyde planlamakta ve uygulamaktadırlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.02 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 18. Öğretim Elemanlarının Hakemleri Olumlu Tutum ve Davranışları ile Etkilemelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
6	Hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkilemektedirler	172	2	1.2	17	9.9	59	34.3	74	43	20	11.6	3.54

Tablo 18’de görüldüğü gibi “Hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkilemektedirler” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.54 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 19. Öğretim Elemanlarının Hakemlerin Fikir ve Düşüncelerine Önem Vermelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
7	Hakemlerin fikir ve düşüncelerine önem vermektedirler	172	18	10.5	48	27.9	53	30.8	41	23.8	12	7.0	2.88

Tablo 19’da görüldüğü gibi “Hakemlerin fikir ve düşüncelerine önem vermektedirler” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.88 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 20. Öğretim Elemanlarının Eğitim Ortamında Planladıkları Etkinlikler ile Zevkli Bir Zaman Geçirilmesini Sağlamalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
8	Eğitim ortamında planladıkları etkinlikler ile zevkli bir zaman geçirilmesini sağlamaktadırlar	172	6	3.5	38	22.1	79	45.9	39	22.7	10	5.8	3.05

Tablo 20’de görüldüğü gibi “Eğitim ortamında planladıkları etkinlikler ile zevkli bir zaman geçirilmesini sağlamaktadırlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.05 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımında bulundukları görülmektedir.

Tablo 21. Öğretim Elemanlarının Seminere Uygun Akademik Bilgi ve Birikime Sahip Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
9	Eğitim seminerlerinde görev alan öğretim elemanları seminere uygun akademik bilgi ve birikime sahiptir	172			14	8.1	38	22.1	83	48.3	37	21.5	3.83

Tablo 21’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinde görev alan öğretim elemanları seminere uygun akademik bilgi ve birikime sahiptir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.83 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımında bulundukları görülmektedir.

Tablo 22. Öğretim Elemanlarının Farklı Öğrenme ve Öğretme Tekniklerini Kullanmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
10	Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar	172	21	12.2	47	27.3	43	25.0	50	29.1	11	6.4	2.90

Tablo 22’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:2.90 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Eğitim Ortamına İlişkin Görüşler

Tablo 23. Kurumun Sahip Olduğu Bina ve Tesislerin Eğitim Açısından Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
11	Kurumun sahip olduğu bina ve tesisler eğitim açısından yeterlidir	172	63	36.6	54	31.4	30	17.4	18	10.5	7	4.1	2.13

Tablo 23’de görüldüğü gibi “Kurumun sahip olduğu bina ve tesisler eğitim açısından yeterlidir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.13 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 24. Seminer Binası ve Kullanılan Araç Gereçlerin Düzenine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
12	Seminer binası ve kullanılan araç gereçler öğretim elemanı ve hakemlerin kullanması için iyi organize edilmiştir	172	15	8.7	47	27.3	60	34.9	40	23.3	10	5.8	2.90

Tablo 24’de görüldüğü gibi “Seminer binası ve kullanılan araç gereçler öğretim elemanı ve hakemlerin kullanması için iyi organize edilmiştir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.90 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 25. Eğitim Seminerlerine Katılan Hakemlerin Kendi Aralarında İyi Bir Eğitim Ortamı Oluşturmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
13	Eğitim seminerlerine katılan hakemler kendi aralarında iyi bir eğitim ortamı oluşturmaktadırlar	172	9	5.2	24	14.0	59	34.3	57	33.1	23	13.4	3.35

Tablo 25’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerine katılan hakemler kendi aralarında iyi bir eğitim ortamı oluşturmaktadırlar” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.35 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 26. Eğitim Seminerlerinin Yürütüldüğü Sınıf Ortamlarının Fiziki Yapısının Verimliliğine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyorum		Orta Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
14	Eğitim seminerlerinin yürütüldüğü sınıf ortamlarının fiziki yapısı iyi bir eğitim için elverişlidir	172	11	6.4	43	25	57	33.1	49	28.5	12	7	3.04

Tablo 26’da görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinin yürütüldüğü sınıf ortamlarının fiziki yapısı iyi bir eğitim için elverişlidir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:3.04 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Eğitim Seminerlerinin Planlanmasına İlişkin Görüşler

Tablo 27. Hazırlanan Eğitim Seminerinin Amaçlarının Açık Bir Şekilde Belirlenmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
15	Hazırlanan eğitim seminerinin amaçları açık bir şekilde belirlenmektedir	172	3	1.7	30	17.4	74	43.0	52	30.2	13	7.6	3.24

Tablo 27’de görüldüğü gibi “Hazırlanan eğitim seminerinin amaçları açık bir şekilde belirlenmektedir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.24 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 28. Eğitim Seminerlerinde Verilen Derslerin Açık ve Anlaşılır Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
16	Eğitim seminerlerinde verilen dersler açık ve anlaşılır şekildedir	172			8	4.7	67	39.0	80	46.5	17	9.9	3.61

Tablo 28’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinde verilen dersler açık ve anlaşılır şekildedir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.61 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 29. Eğitim Seminerleri Hazırlanırken ve Yürütülürken Hakemlerin Farklı Yeteneklerinin ve Öğrenim Düzeylerinin Dikkate Alınmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
17	Eğitim seminerleri hazırlanırken ve yürütülürken hakemlerin farklı yetenekleri ve öğrenim düzeyleri dikkate alınmaktadır	172	29	16.9	61	35.5	57	33.1	22	12.8	3	1.7	2.47

Tablo 29’da görüldüğü gibi “Eğitim seminerleri hazırlanırken ve yürütülürken hakemlerin farklı yetenekleri ve öğrenim düzeyleri dikkate alınmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.47 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 30. Eğitim Seminerlerinin Veriliş Tarihlerinin Hakemler İçin Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
18	Eğitim seminerlerinin veriliş tarihi hakemler için uygundur	172	11	6.4	56	32.6	60	34.9	35	20.3	10	5.8	2.86

Tablo 30’da görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinin veriliş tarihi hakemler için uygundur” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:2.86 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 31. Kurum İçerisinde Yürütülen Program Etkinliklerinden Haberdar Olunmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
19	Yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler kurum içerisinde yürütülen program etkinliklerinden haberdardır	172	7	4.1	22	12.8	43	25.0	64	37.2	36	20.9	3.58

Tablo 31’de görüldüğü gibi “Yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler kurum içerisinde yürütülen program etkinliklerinden haberdardır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:3.58 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 32. Eğitim Seminerleri İle İlgili Karar Verme Sürecine Yöneticilerin, Öğretim Elemanlarının ve Hakemlerin Birlikte Katılmalarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
20	Kurum içinde eğitim seminerleri ile ilgili karar verme sürecine yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler birlikte katılmaktadır	172	36	20.9	61	35.5	30	17.4	38	22.1	7	4.1	2.52

Tablo 32’de görüldüğü gibi “Kurum içinde eğitim seminerleri ile ilgili karar verme sürecine yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler birlikte katılmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.52 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 33. Eğitim Semineri Programının Ekiple Çalışma Becerisini Sağlayacak Şekilde Düzenlenmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
21	Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir	172	11	6.4	58	33.7	61	35.5	37	21.5	5	2.9	2.80

Tablo 33’de görüldüğü gibi “Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.80 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 34. Program Hazırlanırken Konu Uzmanlarının Görüşlerinin Alınmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	
22	Program hazırlanırken konu uzmanlarının görüşleri alınmıştır	172	5	2.9	12	7.0	81	47.1	56	32.6	18	10.5	3.40

Tablo 34’de görüldüğü gibi “Program hazırlanırken konu uzmanlarının görüşleri alınmıştır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.40 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 35. Eğitim Seminerlerinde Verilen Derslerin Düzenli Bir Şekilde Planlanmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyordum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
23	Eğitim seminerlerinde verilen dersler düzenli bir şekilde planlanmaktadır	172	8	4.7	40	23.3	56	32.6	61	35.5	7	4.1	3.11

Tablo 35’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinde verilen dersler düzenli bir şekilde planlanmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:3.11 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 36. Programlar Hazırlanırken Hakem İhtiyaçlarını Belirlemek İçin Çeşitli Ölçme Araçlarının Kullanılmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyor		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
24	Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır	172	39	22.7	60	34.9	47	27.3	24	14.0	2	1.2	2.36

Tablo 36’da görüldüğü gibi “Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.36 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 37. Yöneticilerin Eğitim Semineri ile İlgili Sorunları Çözmede Olumlu Tutum ve Davranış Sergilemelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Çok Katılıyor		Tamamen Katılıyor		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
25	Yöneticiler eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmede olumlu tutum ve davranış sergilemektedirler	172	4	2.3	14	8.1	62	36.0	77	44.8	15	8.7	3.49

Tablo 37’de görüldüğü gibi “Yöneticiler eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmede olumlu tutum ve davranış sergilemektedirler” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.49 değerinde katılım göstererek çok katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 38. Seminerlerdeki Eğitim Programının Açıkça Belirlenip Hakemlerin Bilgisine Sunulmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
26	Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır	172	2	1.2	30	17.4	74	43	54	31.4	12	7	3.25

Tablo 38’de görüldüğü gibi “Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.25 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 39. Her Bir Eğitim Semineri İçin Tanıtıcı Doküman Hazırlanmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
27	Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır	172	32	18.6	67	39	35	20.3	25	14.5	13	7.6	2.53

Tablo 39’da görüldüğü gibi “Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 2.53 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımda bulundukları görülmektedir.

Tablo 40. Eğitim Seminerlerinin Konu İçeriğinin Hakemlerin Eksikliklerini Karşılacak Düzeyde Olmasına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
28	Eğitim seminerlerinin konu içeriği hakemlerin eksikliklerini karşılayacak düzeydedir	172	3	1.7	46	26.7	66	38.4	47	27.3	10	5.8	3.08

Tablo 40’da görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinin konu içeriği hakemlerin eksikliklerini karşılayacak düzeydedir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$: 3.08 değerinde katılım göstererek orta düzeyde katılımı bulundukları görülmektedir.

Eğitim Seminerlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler

Tablo 41. Eğitim Seminerlerinde Yer Alan Derslerin Değerlendirilmesinin Düzenli Bir Şekilde Yürütülmesine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

		N	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{X}$
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
29	Eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değerlendirilmesi düzenli bir şekilde yürütülmektedir	172	19	11.0	59	34.3	73	42.4	18	10.5	3	1.7	2.57

Tablo 41’de görüldüğü gibi “Eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değerlendirilmesi düzenli bir şekilde yürütülmektedir” görüşüne hakemlerin $\bar{X}$:2.57 değerinde katılım göstererek az katılım düzeyinde katılımı bulundukları görülmektedir.

**Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin
Görüşlerinin Hakemlerin Klasmanlarına Göre Karşılaştırılması**

**Tablo 42. Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinin
Klasmanlara Göre Karşılaştırılması**

Madde No	Klasman	N	$\bar{X}$	S	Sd	Kareler Top.	Kareler Ort.	f	p
Genel	CKYH	79	3.00	.39	7	.889	.127	.73	.64
	CKH	45	2.97	.48	164	28.248	.172		
	BKH	21	3.02	.30	171	29.137			
	AKH	4	3.02	.42					
	SLYH	7	2.94	.48					
	SLH	7	2.75	.47					
	BnBKH	3	2.92	.34					
	BnAKH	6	2.72	.27					

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Araştırmaya katılan futbol hakemlerinin görüşlerinin maddelere göre değerlendirilmesi sonucunda klasmanlar arası bir farklılık bulunmamakla birlikte ($p < 0.05$ anlamlılık düzeyine göre), anket maddelerinin genel değerlendirilmesi Tablo 42’de görülmektedir.

**Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin
Görüşlerinin Hakemlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması**

**Tablo 43. Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinin
Hakemlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması**

Madde No	Klasman	N	$\bar{X}$	S	Sd	Kareler Top.	Kareler Ort.	f	p
Genel	LİSE	38	3.03	.4072	3	1.167	.389	2.337	.076
	ÖNLİSANS	11	3.18	.5153	68	27.970	.166		
	LİSANS	108	2.78	.4013	171	29.137			
	Y.LİSANS	15	2.96	.3732					

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 43’de hakemlerin eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin görüşlerinin hakemlerin eğitim düzeylerine göre karşılaştırılması sonucu lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitim düzeyleri arasında $p<0.05$ anlamlılık düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemekle birlikte lisans ve yüksek lisans eğitim mezunu olan hakemlerin eğitim sürecinin verimliliğini değerlendiren bu anket sorularına katılımlarının daha düşük olduğu gözlenmektedir.

**Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin
Görüşlerinin Hakemlerin Eğitim Gördükleri Alanlara Göre Karşılaştırılması**

Tablo 44. Aday Hakem Yetiştirme Kurslarına Yönelik Maddelere İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Madde	Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
1. Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	1.98 2.35	.1031 .1462	118.21	2.053	.042*
2. Aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayıları iyi bir eğitim ortamı için uygundur.	Eğitim Diğer	75 65	2.89 3.07	.1309 .1392	138	.960	.339

* $p<0.05$, $\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 44’de aday hakem yetiştirme kurslarının verimliliğini sorgulayan anket maddelerinde eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan hakemlerin görüşleri yapılan t testi ile karşılaştırılmış ve “Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır” yargısına eğitim fakültesi mezunu olan hakemlerin $p<0.05$ anlamlılık düzeyine göre daha az katıldıkları saptanmıştır.

Tablo 45. Eğitim Çalışması ve Seminerlerde Görev Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Madde	Değişken	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
3. İhtiyaç duyulduğunda hakemler ile birlikte gönüllü olarak fazladan zaman harcamaktadırlar	Eğitim Diğer	75 65	3.09 3.12	1.0802 1.0826	138	.162	.871
4. Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar	Eğitim Diğer	75 65	2.37 2.67	.8346 1.0172	138	1.939	.055
5. Öğrenme etkinliklerini yüksek düzeyde planlamakta ve uygulamaktadırlar	Eğitim Diğer	75 65	2.97 3.01	.8378 .8002	138	.302	.763
6. Hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkilemektedirler	Eğitim Diğer	75 65	3.45 3.53	.8103 .9695	138	.566	.572
7. Hakemlerin fikir ve düşüncelerine önem vermektedirler	Eğitim Diğer	75 65	2.78 2.96	1.0173 1.1176	138	1.012	.314
8. Eğitim ortamında planladıkları etkinlikler ile zevkli bir zaman geçirilmesini sağlamaktadırlar	Eğitim Diğer	75 65	2.96 3.15	.8453 .9558	138	1.273	.205
9. Eğitim seminerlerinde görev alan öğretim elemanları seminere uygun akademik bilgi ve birikime sahiptir	Eğitim Diğer	75 65	3.73 3.87	.8275 .8928	138	.987	.325
10. Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar	Eğitim Diğer	75 65	2.70 3.04	1.1598 1.1101	138	1.762	.080

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 45’de eğitim çalışması ve seminerlerde görev alan öğretim elemanlarına ilişkin eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan futbol hakemlerinin görüşlerinin karşılaştırılmasına ilişkin değerler verilmiş, $p < 0.05$ anlamlılık düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamakla beraber “Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar” ve “Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar” yargılarına eğitim fakültesi mezunu olan hakemlerin daha az katılımları dikkat çekicidir.

Tablo 46. Eğitim Çalışması ve Seminerlerin Eğitim Ortamına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Hakemler ile Yüksek öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Hakemlerin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Madde	Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
11. Kurumun sahip olduğu bina ve tesisler eğitim açısından yeterlidir	Eğitim Diğer	75 65	2.01 2.04	1.1089 1.0815	138	.177	.860
12. Seminer binası ve kullanılan araç gereçler öğretim elemanı ve hakemlerin kullanması için iyi organize edilmiş	Eğitim Diğer	75 65	2.81 2.75	.9400 1.0902	127.3 28	.343	.732
13. Eğitim seminerlerine katılan hakemler kendi aralarında iyi bir eğitim ortamı oluşturmaktadırlar	Eğitim Diğer	75 65	3.37 3.15	1.0877 1.0190	138	1.226	.222
14. Eğitim seminerlerinin yürütüldüğü sınıf ortamlarının fiziki yapısı iyi bir eğitim için elverişlidir	Eğitim Diğer	75 65	2.98 2.92	1.1210 .9732	138	.356	.723

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 46’da eğitim çalışması ve seminerlerin eğitim ortamına ilişkin eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan futbol hakemlerinin görüşlerinin karşılaştırılması görülmektedir. Bu bölümdeki maddelerde iki grup görüşleri arasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 47. Eğitim Seminerlerinin Planlanmasına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Madde	Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
15. Hazırlanan eğitim seminerinin amaçları açık bir şekilde belirlenmektedir	Eğitim Diğer	75 65	3.18 3.27	.9400 .8928	138	.580	.563
16. Eğitim seminerlerinde verilen dersler açık ve anlaşılır şekildedir	Eğitim Diğer	75 65	3.57 3.63	.6813 .7410	138	.478	.634
17. Eğitim seminerleri hazırlanırken ve yürütülürken hakemlerin farklı yetenekleri ve öğrenim düzeyleri dikkate alınmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	2.40 2.56	.9864 .9677	138	1.021	.309
18. Eğitim seminerlerinin veriliş tarihi hakemler için uygundur	Eğitim Diğer	75 65	2.66 3.09	.9633 1.0266	138	2.529	.013*
19. Yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler kurum içerisinde yürütülen program etkinliklerinden haberdardır	Eğitim Diğer	75 65	3.58 3.60	1.0917 1.1011	138	.072	.943

* $p < 0.05$, $\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 47'nin Devamı

Madde No	Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
20. Kurum içinde eğitim seminerleri ile ilgili karar verme sürecine yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler birlikte katılmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	2.44 2.64	1.1882 1.1379	138	1.044	.298
21. Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir	Eğitim Diğer	75 65	2.68 2.96	.9177 .9838	138	1.799	.074
22. Program hazırlanırken konu uzmanlarının görüşleri alınmıştır	Eğitim Diğer	75 65	3.38 3.47	.7866 .9700	138	.608	.544
23. Eğitim seminerlerinde verilen dersler düzenli bir şekilde planlanmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	3.12 3.13	.9720 .9981	138	.111	.912
24. Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır	Eğitim Diğer	75 65	2.10 2.63	.9805 .9774	138	3.159	.002*
25. Yöneticiler eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmede olumlu tutum ve davranış sergilemektedirler	Eğitim Diğer	75 65	3.49 3.52	.8281 .8312	138	.212	.833
26. Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	3.10 3.38	.8314 .8960	138	1.903	.059
27. Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır	Eğitim Diğer	75 65	2.36 2.73	1.1106 1.2155	138	1.925	.056
28. Eğitim seminerlerinin konu içeriği hakemlerin eksikliklerini karşılayacak düzeydedir	Eğitim Diğer	75 65	3.04 3.09	.8292 1.0112	123.92	.331	.741

* $p < 0.05$, $\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 47'de eğitim seminerlerinin planlanmasına ilişkin eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan futbol hakemlerinin görüşlerinin karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemlerinin "Eğitim seminerlerinin veriliş tarihi hakemler için uygundur" ve "Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır" yargılarına $p < 0.05$ anlamlılık düzeyine göre daha az katıldıkları görülmektedir. Bunların yanı sıra eğitim fakültesi mezunu futbol hakemlerinin istatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber "Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir",

“Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır” ve “Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır” yargılarına daha az katılımları dikkat çekicidir.

Tablo 48. Eğitim Seminerlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Madde	Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
29. Eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değerlendirilmesi düzenli bir şekilde yürütülmektedir	Eğitim	75	2.37	.8818	138	2.677	.452
	Diğer	65	2.76	.8619			

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 48’de eğitim seminerlerinin değerlendirilmesine ilişkin eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan futbol hakemlerinin görüşlerinin karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemlerinin “Eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değerlendirilmesi düzenli bir şekilde yürütülmektedir” yargısına katılımları ile diğer grupta yer alan hakemlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p < 0.05$).

Tablo 49. Genel Anket Sorularına İlişkin Eğitim Fakültesi Mezunu Olan Futbol Hakemleri ile Yüksek Öğrenimini Diğer Alanlarda Tamamlayan Futbol Hakemlerinin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Eğitim	75	2.89	.3888	138	1.900	.059
Diğer	65	3.02	.4256			

$\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 49’da genel anket sorularına ilişkin eğitim fakültesi mezunu olan futbol hakemleri ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan futbol hakemlerinin görüşlerinin karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre eğitim sürecinin verimliliğini sorgulayan bu anket maddelerindeki yargılara istatistiksel açıdan ($p < 0.05$) anlamlı

olmamakla beraber eğitim fakültesi mezunu olan hakemlerin daha az katıldıkları ve dikkate değer şekilde eğitim sürecini daha verimsiz buldukları görülmektedir.

**Araştırmaya Katılan Hakemlerin Eğitim Sürecinin Verimliliğine İlişkin
Görüşlerinin Hakemlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması**

Tablo 50. Genel Anket Sorularına İlişkin Görüşlerin Hakemlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Madde No	Yaş	N	$\bar{X}$	S	Sd	Kareler Top.	Kareler Ort.	f	p
Genel	22 ve altı	6	3.08	.3170	4	2.207	.161	3.422	.010*
	23-26	58	3.09	.3916	167	26.929	.552		
	27-30	54	2.96	.4354	171	29.137			
	31-34	18	2.93	.4226					
	35 ve üzeri	36	2.70	.3626					

* $p < 0.05$, $\bar{X}$: Hakemlerin likert tipi anket maddelerine katılma dereceleri ortalaması

Tablo 51. Genel Anket Sorularına İlişkin Görüşlerin Hakemlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasında Farklılık Yaratın Gruplar

Yaş Değerlerine Göre Genel Karşılaştırma	22 ve altı	23 – 26	27 – 30	31 – 34	35 ve üzeri
22 ve altı					*
23-26					*
27-30					*
31-34					
35 ve üzeri	*	*	*		

* $p < 0.05$

Tablo 50 ve Tablo 51’de genel anket sorularına ilişkin yaş gruplarına göre hakemlerin görüşlerinin karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre futbol hakemlerinin eğitim sürecinin verimliliğini sorgulayan bu anket maddelerindeki yargılara $p < 0.05$ anlamlılık düzeyine göre yaş gruplarının anlamlı bir şekilde farklı görüşler sergilediği, “35 ve Üzeri” yaş grubunun anket yargılarına “22 ve Daha Az”,

“23–26” ve “27–30” yaş gruplarından daha az katılımda bulundukları ve eğitim sürecini daha verimsiz buldukları görülmektedir.

Araştırmaya Katılan Hakemlerin Hakem Eğitimi Sürecine İlişkin Düşünce ve Beklentileri

Araştırmaya katılan hakemlerin futbol hakemlerinin hakemlik eğitimi sürecine ilişkin düşüncelerinin ve beklentilerinin belirlenmesine yönelik tasarlanan ve hakemlerin kendi ifadelerini sundukları son bölüme 44 klasman futbol hakemi katılımda bulunmuştur. Katılımda bulunan hakemlerin düşünce ve beklenti ifadeleri Ek-2’de yer almaktadır.

Bu bölüme katılımda bulunan hakemlerin büyük çoğunluğu gerek aday hakem yetiştirme kursları gerekse klasman hakemi eğitimi sürecinde daha çok uygulamalı eğitimin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcı eğitim şeklinin uygulanması, saha uygulamalarıyla yaşayarak öğrenmenin sağlanması, daha az sayıda hakemden oluşan gruplarla eğitimin yapılması ve bu grupların farklı deneyim, yetenek ve öğrenme düzeyine göre oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Sıklıkla belirtilen bu konuların yanı sıra eğitimde internetin kullanılmasının sağlanması, hakem sayısının azaltılarak her hakeme düşen ortalama müsabaka sayısının artırılması ve bunun uygulama olarak gelişimi hızlandıracağı, her eğitimi ölçen değerlendirmelerin yapılması gerektiği, bina ve tesislerin yetersiz olduğu ve hakemlerin kendilerine ait tesislerinin olması gerektiği, koşu ve fiziksel performans testlerinden sonra aynı gün eğitim seminerlerinin yapılmasının eğitimin verimliliğini düşürdüğü, hakem kalitesinin artırılmasının hizmet içi eğitimin yanı sıra sisteme ilk giriş sırasında uygun kişilikteki insanların seçiminin sağlanması ile mümkün olacağı görüş ve önerileri ifade edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırma, faal klasman futbol hakemlerinin, Türkiye’de uygulanan futbol hakemi eğitim sistemi içerisinde yer alan aday hakem yetiştirme kursları ve hakem eğitim seminerleri olarak uygulanan eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla planlanmıştır.

Bu amaçla araştırmaya katılan TFF 3. Bölge’ye bağlı 22 ilden 172 klasman hakeminin, hakemlik eğitimi sürecinin verimliliğine ilişkin görüşleri analiz edilmiş, yapılan bu analizler sonucu araştırmanın alt problemlerine ilişkin sonuçlar aşağıda listelenmiştir.

Kişisel Bilgilere İlişkin Sonuçlar

Yaş değerleri incelendiğinde araştırmaya katılan 172 klasman futbol hakeminin 6’sının (% 3.5) 22 ve daha küçük yaşlarda olduğu, 58’inin (% 33.7) 23–26 yaş aralığında olduğu, 54’ünün (% 31.4) 27–30 yaş aralığında olduğu, 36’sının (%20.9) 31–34 yaş aralığında olduğu ve 18 futbol hakeminin de (%10.5) 35 ve daha büyük yaşlarda olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar Müniroğlu’nun (1988) Ankara Bölgesindeki Klasman Futbol Hakemleri üzerine yaptığı çalışma sonuçları ile karşılaştırıldığında 20–30 yaş aralığındaki klasman hakemlerinin %43,6 olan oranının %91,2 oranına çıktığı ve %56,4 olan 30 yaş ve üzeri klasman hakemi sayısının ise %31,4’ e düştüğü görülmektedir. Bu değişimler iki araştırmanın yapılış yılları arasında klasman hakemlerinin yaş değerlerinin bu süreçte uygulanan gençleştirme çalışmaları ile nasıl azaldığını çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Bu

süreçte iç talimatlarda yapılan değişikliklerle sezon sonu değerlendirmelerinde düşük yaş değerlerinin artı puan olarak genç hakemlere avantaj oluşturması sağlanmıştır. Ankara Bölgesi Klasman Basketbol Hakemleri üzerine Uzunkara (2007)'nin yaptığı çalışmada ise 26 ve daha az yaş grubundaki basketbol hakemlerinin oranı %14.7 olarak tespit edilmiş, Ankara'da klasman futbol hakemleri üzerine yaptığımız çalışmada ise bu oran %37.2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikkat çekici bu farkın bahsi geçen gençleştirme uygulamalarından ve futbol hakemliği için fiziksel uygunluk parametrelerinin daha çok önem taşımakta olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada klasmanlara göre hakem sayıları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 klasman futbol hakeminin 79'unun (% 45.9) CKYH klasmanında olduğu, 45'inin (% 26.9) CKH klasmanında olduğu, 21'inin (% 12.2) BKH klasmanında olduğu, 4'ünün (%2.3) AKH klasmanında olduğu, 7'sinin (% 4.1) SLYH klasmanında olduğu, 7'sinin (% 4.1) SLH klasmanında olduğu, 3'ünün (% 1.7) BnBKH klasmanında olduğu, 6'sının (%3.5) BnAKH klasmanında olduğu görülmektedir. Futbol hakemliği açısından bir diğer önemli ve büyük bölge olan 1. bölge olarak adlandırılan İstanbul ve Trakya illerini kapsayan bölge hakem sayı ve oranlarına bakıldığında 55'inin (% 41.3) CKYH klasmanında olduğu, 31'inin (% 23.3) CKH klasmanında olduğu, 20'sinin (% 15) BKH klasmanında olduğu, 6'sının (% 4.5) AKH klasmanında olduğu, 12'sinin (% 9) SLYH klasmanında olduğu, 5'inin (% 3.7) SLH klasmanında olduğu, 2'sinin (% 1.5) BnBKH klasmanında olduğu, 2'sinin (%1.5) BnAKH klasmanında olduğu görülmektedir (TFFHGD, 2007). Bu değerler incelendiğinde Ankara Bölgesi Klasman Hakemlerinin her klasman için sayıları ve genele oranlarının İstanbul bölgesi klasman hakemlerinin oranlarına genel olarak yakın olduğu ancak SLHY klasmanında belirgin bir şekilde daha az olduğu görülmektedir. Ayrıca Egesoy (2006) Denizli, Kocaeli ve İzmir Bölgesi Futbol Hakemleri üzerine yaptığı çalışmada Kocaeli ilinde görev yapan hakemlerin %11.1'inin bayan hakem olduğunu ve bu oranın söz konusu araştırma içinde yer alan iller içinde en yüksek oran olduğunu belirtmiştir. Araştırmamızda bu oranın % 5.2 olması Türkiye Futbol Federasyonu 3. Bölge'de bayanların futbol hakemliğine daha az ilgi duyduklarını göstermektedir. Bu farklılığın kaynağının

çoğunluğu İç Anadolu Bölgesi illerinden oluşan TFF 3. Bölge'nin sosyo-kültürel yapısına dayandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan klasman hakemlerinin hakemlik deneyimleri incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 48'inin (%72.9) 5 yıl ve daha az süredir hakemlik yaptığı, 65'inin (%37.8) 6-8 yıl süresince hakemlik yaptığı, 32'sinin (%18.6) 9-11 yıl süresince hakemlik yaptığı, 21'inin (%12.2) 12-14 yıl süresince hakemlik yaptığı, 6'sının (%3.5) 15 yıl ve daha fazla süreyle hakemlik yaptığı görülmekle birlikte hakemlik deneyimi az olan grubun çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

Müniroğlu'nun (1988) Ankara Bölgesindeki Klasman Futbol Hakemleri üzerine yaptığı çalışmada 94 klasman hakeminin 63'ünün (%67) 2-7 yıl arası hakemlik deneyiminin olduğu, 17'sinin (%18.1) 8-13 yıl arası hakemlik deneyiminin olduğu ve 14'ünün (%14.8) 14-20 yıl arası hakemlik deneyiminin olduğu ortaya konmuştur. Söz konusu çalışmanın sonuçları ile yapılan araştırma sonuçları karşılaştırıldığında, 1988 yılında yapılan bu çalışmada 14-20 yıl arası hakemlik deneyimi olan hakemlerin %14.89 olan oranının çalışmamızda %3.5 değerine düşmüş olduğu görülebilmektedir. Bu da deneyimli klasman hakemi sayısının hızlı ve plansız yapılan gençleştirme uygulamaları ile önemli ölçüde azaldığını ortaya koymaktadır.

Klasman futbol hakemlerinin mezun oldukları eğitim kademesine göre sayıları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 38'inin (%22.1) lise ve dengi okul mezunu olduğu, 11'inin (%6.4) önlisans mezunu olduğu, 108'inin (%62.8) lisans mezunu olduğu ve 15'inin de (%8.7) lisans üstü eğitim mezunu olduğu görülmektedir. Başkan (2003) tarafından C klasman hakemleri üzerine yapılan çalışmada üniversite mezunu olan hakemlerin oranlarının Trabzon Bölgesi'nde %67, Erzurum Bölgesinde ise %58.6 olduğu belirtilmiş ve bu oranların araştırmamız sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bunun yanısıra Sunay (1995)'in Ankara'daki futbol hakemlerinin eğitim düzeylerine ilişkin çalışmasının bulguları da araştırmamız sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ancak Ankara Bölgesi Klasman Basketbol Hakemleri Üzerine Uzunkara (2007)'nin

yaptığı çalışmada yüksek lisans ve lisans eğitimi mezunu basketbol hakemlerinin oranının %79.4 olarak belirtilmesi, çalışmamızda ortaya çıkan %71.5 oranına göre oldukça fazla olmakla beraber bunun kaynağının basketbol ve futbol sporları arasındaki sosyolojik ve kültürel farkla açıklanabileceği düşünülebilir. Benzer şekilde Kaya (1989) Ankara'daki 94 güreş hakemi ile yaptığı araştırmada ise üniversite mezunu güreş hakemi oranını %36.1 olarak ortaya koymuştur. Bu sonuç ise ele alınan futbol hakemlerinin üniversite mezunu oranından oldukça düşüktür.

Klasman futbol hakemlerinin mesleklerine göre sayıları incelendiğinde araştırmaya katılan 172 futbol hakeminin 61'inin (%35.5) öğretmen olduğu, 28'inin (%16.3) serbest meslek sahibi olduğu, 23'ünün (%13.4) öğrenci olduğu, 21'inin (%12.2) memur olduğu, 20'sinin (% 11.6) özel sektör çalışanı olduğu, 12'sinin (%7) mühendis olduğu, 5'inin (%2.9) polis olduğu, 2'sinin (%1.2) doktor olduğu görülmektedir. Egesoy (2006) Denizli, Kocaeli ve İzmir Bölgesi Futbol Hakemleri üzerine yaptığı çalışmada hakemlerin mesleklere göre dağılımının %43.4'ünü öğrenci, %8.1'ini öğretmen, %2.1'ini mimar-mühendis, %16.3'ünün subay-astsubay, %19.5'inin serbest meslek sahibi ve %2.9'unun da memur-işçi olarak ortaya koymuştur. Önceki yıllarda yapılan araştırmalarda görülen subay ve astsubay hakemlerin sayı çoğunluğunun Genel Kurmay Başkanlığı'nın aldığı karar sonucu bu meslek grubu hakemlerin hakemliği bırakmasıyla öğretmenlik mesleğine doğru kaydığı yapılan bu araştırma sonuçlarıyla da görülmektedir.

Eğitim Sürecine İlişkin sonuçlar

Aday Hakem Yetiştirme Kurslarının Verimliliğine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan klasman futbol hakemlerinin aday hakem yetiştirme sürecinin verimliliğine yönelik görüşleri incelendiğinde; aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayılarının iyi bir eğitim ortamı için uygun olduğu ancak hakemlerin bu görüşlere orta düzeyde katıldıkları ve aday hakem yetiştirme kurslarının bu yönlerden geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmadığı görüşü

hakemlerce benimsenmektedir. Bu sonuçlar hakemliğin anaokulu durumundaki aday hakem yetiştirme kurslarında uygulamalı eğitimin geliştirilmesi gerektiğini bunun dışında her bir sınıftaki kursiyer sayısının eğitimin kalitesinin artırılabilmesi için azaltılabileceği düşüncesini ön plana çıkarmaktadır. Bu noktada aday hakem yetiştirme sınıf kursiyer sayıları ve uygulamalı eğitimi düzenleyen konuların yer aldığı Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu Hakem Yetiştirme Kursu İç Talimatı'nın ilgili maddelerinin, eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Eğitim Seminerlerinde Görev Yapan Eğitimcilerin Yeterliliğine

İlişkin Sonuçlar

Eğitimcilerin yeterliliğine ilişkin görüşler incelendiğinde , eğitimcilerin hakemlerin bireysel özelliklerine göre eğitimi planlama konusunda eksiklikleri ön plana çıkarken hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkileyebildikleri ve yeterli akademik bilgi ve birikime sahip oldukları görüşü kabul görmektedir. Müniroğlu'nun (1988) Ankara Bölgesindeki Klasman Futbol Hakemleri üzerine yaptığı çalışmada da eğitimcilerin yetersizliği belirtilmiş ancak eğitimcilerin eksik olduğu noktalar araştırma kapsamında ele alınmamıştır. Söz konusu çalışmaya katılan hakemlerin %48.9'unun yabancı eğitimcilerin Türkiye'de hakem eğitimine katılmalarına denenebilir ya da gereklidir şeklinde görüş bildirmeleri ise çarpıcıdır.

Eğitim Seminerlerinin Eğitim Ortamının Verimliliğine İlişkin Sonuçlar

Eğitim seminerlerinin fiziki ortamının verimliliğine ilişkin görüşler incelendiğinde kurumun sahip olduğu bina ve tesislerin yetersizliği sonucu ön plana çıkmaktadır. Müniroğlu'nun (1988) yaptığı çalışmada da araştırmamıza paralel olarak yer ve fiziksel şartların eksikliği vurgulanmıştır.

Eğitim Seminerlerinin Planlanmasına İlişkin Sonuçlar

Eğitim seminerlerinin planlanmasına ilişkin görüşler incelendiğinde, eğitim seminerleri hazırlanması ve yürütülmesi aşamasında hakemlerin farklı yetenek ve öğrenim düzeylerinin dikkate alınmadığı sonucu ortaya çıkmakta ve bu durum, eğitimcilerin hakemlerin farklı bireysel özelliklerine göre eğitimi planlamadıkları sonucu ile paralellik göstermektedir. Bu durum Müniroğlu'nun (1988) yaptığı çalışmada geleceğe yönelik hakem eğitiminde özel gruplar oluşturulması gerekliliği ile desteklenmektedir. Pehlivan (1995) antrenör eğitim kursları üzerine yaptığı çalışmada da kurslara katılımcı seçilirken seviye tespiti yapılarak, kursiyerlerin düzeyleri ile kurs içeriğinin tutarlı hale getirilmesi gerektiğini vurgulayarak özel grup oluşturma gereksinimini belirtmiştir.

Bu bölümde kurum içerisinde yönetici, öğretim elemanı ve hakemlerin seminerler ile ilgili karar verme sürecine birlikte katılmadıkları ve programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için bir çalışmanın yapılmadığı, her bir eğitim semineri için tanıtıcı dokümanların hazırlanmadığı sonuçları da dikkat çekicidir.

Tüm bunların yanı sıra programlar hazırlanırken konu uzmanlarının görüşlerinin alındığı, verilen derslerin açık ve anlaşılır olduğu, yönetici, öğretim elemanı ve hakemlerin kurum içi yürütülen program ve etkinliklerden haberdar oldukları, yöneticilerin eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmede olumlu tutum ve davranış sergiledikleri sonuçları da hakemler tarafından büyük çoğunlukla benimsenmiştir. Müniroğlu'nun (1988) yaptığı çalışmada da araştırmamıza paralel olarak eğitim sürecinin programlama eksikliği belirtilmiştir.

Eğitim Seminerlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde; eğitim seminerlerinde yer alan derslerin değerlendirilmesinin düzenli olarak yapılmadığı, hakemlerin görüşlerinin incelenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya Katılan Hakemlerin Farklı Özelliklerine Göre Eğitim Sisteminin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması Sonucu Aşağıdaki Sonuçlar Elde Edilmiştir

- Hakem görüşlerinin hakemlerin klasmanlarına göre yapılan karşılaştırmasında klasmanlar arası anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu karşılaştırma sonucunda bir farklılığa rastlanamamasının kaynağı klasmanların belirli yaş, deneyim ve öğrenim düzeyinden bağımsız şekilde oluşması ve son yıllarda gerçekleştirilen gençleştirme çalışmaları ile her klasmanda çok genç ve deneyimsiz hakemlerin bulunabilmeleri şeklinde açıklanabilmektedir.
- Hakem görüşlerinin eğitim düzeylerine göre karşılaştırılması sonucu eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakla beraber, lisans ve yüksek lisans mezunu olan hakemlerin, eğitim sürecini lise ve ön lisans mezunu hakemlerden daha az verimli olarak niteledikleri görülmektedir.
- Eğitim fakültesi mezunu olan hakemler ile yüksek öğrenimini diğer alanlarda tamamlayan hakemlerin eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin katılım düzeyleri incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte eğitim fakültesi mezunu hakemlerin eğitim sürecini daha az verimli bulmuş olmaları dikkat çekicidir. Bunun kaynağı ise eğitim fakültesi mezunu hakemlerin değerlendirmelerini eğitim bilimleri ilkeleri temelinde yapmış olmaları şeklinde açıklanabilir.
- Hakemlerin yaş gruplarına göre eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin görüşlerinde yapılan karşılaştırma sonucu anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre 35 yaş ve daha büyük yaş grubundaki hakemlerin daha genç gruplardan farklı görüşte olduğu ve eğitim sürecini daha az verimli buldukları görülmektedir. Bu farklılığın kaynağı bu yaş grubundaki hakemlerin diğer gruplara göre daha deneyimli olması ve süreç içerisinde daha uzun zaman geçiren bu gruptaki hakemlerin süreci daha eleştirel değerlendirebilmeleri olarak açıklanabilmektedir.

5.2. Öneriler

- 1- Aday hakem yetiştirme kursları ile ilgili iç talimat yeniden düzenlenip farklı amaçlar için kurslar planlanması ile sadece hakem olmak amacının dışında, futbolla ilgilenen herkesin oyun kurallarını öğrenebileceği kursların düzenlenmesinin futbol hakemliğine toplumda olumlu bakışı sağlayacağı düşünülmektedir.
- 2- Türkiye’de hakemliğe başlama yaşının 18 olduğu düşünüldüğünde Avrupa ülkeleri örneğinde olduğu başlama yaşının 14 gibi daha küçük yaşlara alınması ileriki aşamalardaki eğitimin kalitesini artıracaktır.
- 3- Hakem eğitimine katılımı çoğaltacağı düşüncesi ile üniversitelerin spor eğitimi veren birimleri ile bu birimlerin programlarına hakemlik eğitimi derslerinin dahil edilmesi konusunda işbirliği yoluna gidilmelidir.
- 4- Aday hakem eğitimi kurslarındaki uygulama eğitimine ağırlık verilmeli, her bir aday hakem için deneyimli bir rehber hakem belirlenmelidir. Aday hakemlerin gelişmelerinin izlenmesinde belirlenen rehber hakemin vereceği raporlar dikkate alınmalıdır.
- 5- Aday hakem kurslarının düzenlenmesi sırasında oluşturulan sınıf mevcutları için her 50 kişiye bir sınıf açılması şeklindeki talimat değiştirilmeli, bu sayı eğitim için uygun olan 20–25 kişiye bir sınıf olarak belirlenmeli ve bu şekilde derslerin kursiyerler için daha verimli olması sağlanmalıdır.
- 6- Aday ve deneyimsiz il hakemlerinin yöneteceği her tür müsabakaya federasyonca bir gözlemci ya da rehber hakem atanması sağlanarak, yanlış davranış ve hakemlik tekniklerinin kalıcı olmasının önüne geçilmelidir. Bilindiği üzere yeni bir tekniğin öğretilmesi yanlış bir tekniğin düzeltilmesinden daha az zaman alacak ve daha kolay olacaktır.

- 7- Klasman hakemleri eğitim seminerleri belirli bir ders programı oluşturularak yürütülmeli, çeşitli dönemlerdeki yönetim kadrosu değişikliklerinin eğitimi etkilemeyeceği standartlar oluşturulmalıdır.
- 8- Klasman hakemlerinin eğitim seminerlerinin fiziksel yeterlilik testlerinden bağımsız olarak düzenlenip farklı tarihlerde yapılması, eğitimin verimliliğini artıracığından buna yönelik planlamaların yapılması yerinde olacaktır.
- 9- Klasman hakemleri eğitim seminerleri için gerekli bina, tesis ve salonların yetersizliği eğitim çalışmalarını ve planlamasını olumsuz etkilemektedir. Futbol federasyonunun maddi desteği sağlanarak bu eksiklerin giderilmesi ve hakemlerin kendilerine ait tesislere sahip olması Türkiye'deki futbol hakemi eğitim sürecine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- 10- Eğitim sürecinde görev alan öğretim elemanlarının, farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanmak, hakemlerin bireysel farklılıklarına göre eğitimi planlamak ve hakemlerin görüş ve düşüncelerine önem vermek gibi pedagoji konularındaki eksiklerini gidermek amacıyla kurumun eğitimeci kadrosundaki elemanlarına yönelik yüksek öğrenim kurumları ile yapacağı işbirliği ile pedagoji alanında hizmet içi eğitim planlamalı ve gelişimleri sağlanmalıdır.
- 11- Her bir eğitim semineri için tanıtıcı dokümanlar düzenlenip, eğitim öncesi hakemlerin bilgisine sunulmalıdır.
- 12- Hakemliğin tam profesyonel olarak yapılmadığı düşünülerek eğitim etkinliklerinde çoğunluğu bir meslek sahibi olan hakemlerin bireysel olarak da kendilerini geliştirmelerini sağlayacak şekildeki paket programların internet teknolojisi ile onlara sunulması, eğitim düzeyini artıracaktır.
- 13- Eğitim seminerlerinin içeriği planlanırken hakemlerin eksiklik duyduğu konuların belirlenmesi amacıyla tarama ve anket çalışmalarının yapılması hakemlerin eğitime olan ilgi ve isteğini artıracığı düşünülmektedir.

- 14- Eğitim seminerlerinin içeriği planlanırken her bir eğitim çalışması sonrası yapılacak düzenli değerlendirmelerin geri bildirim olarak incelenmesi daha sonra yapılacak eğitim çalışmalarının içeriğinin oluşturulmasında yol gösterici olacaktır.
- 15- Eğitim seminerleri planlanırken farklı yetenek, öğrenim düzeyi ve deneyimlerdeki hakem grupları için farklı düzeyde içeriklerin hazırlanmasının ve grupların oluşturulmasının eğitimin verimliliğini artıracığı düşünülmektedir.
- 16- Avrupa ülkelerinde her bir hakemin kendi klasmanında bir sezonda 30'a yakın sayıda müsabaka yönettiği göz önüne alındığında eğitimin önemli bir boyutu olan uygulamanın sağlandığı, Türkiye'de genel ortalama olarak bu sayının yarısı kadar müsabaka yönetme imkanı bulan hakemlerin özellikle alt liglerde daha da az sayıda müsabaka ile sezonu tamamladıkları bilinmektedir. Bu bağlamda iyi bir uygulama ortamının hakemler için oluşturulmadığı düşünülmekte, hakemlerin bir senede yönettiği müsabaka sayısının da iyi bir eğitim oluşturması açısından artırılması gerektiği görülmektedir.
- 17- Avrupa ülkelerindeki her hakemin bir kulübe üye olması, kulüplerin müsabakalarından sonra müsabakalarını yöneten hakemlerin performansını değerlendirmeleri ve aynı anda hakemlik, futbolculuk ve antrenörlük yapabilme şeklindeki uygulamalar ülkemiz futbolu şartlarına uygunlaştırılarak denenebilir. Böylece hakemlerin yalnız adam olma ve acımasızca eleştirilmeleri kısmen önleneceği gibi geri bildirim çeşitliliğini artıracığı için eğitimlerine de olumlu katkı sunacağı düşünülmektedir.
- 18- TFF 3. Bölge'de klasman futbol hakemleri üzerine yapılan bu çalışmanın alanı futbol hakemi eğitimini geliştirmeye yol gösterici olması amacıyla il ve aday hakemleri de kapsayacak şekilde genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, İ. (1985). **Futbol Oyun Kuralları Diyor ki**. Ankara.
- AÇIKALIN, Ş. (1991). **Hizmet içi Eğitim Engelleri ve Üst Kademe Yöneticilerinin Hizmet içi Eğitime İlişkin Tutumları**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARSLAN, M. (1991). **İşletmelerde Hizmet içi Eğitim İhtiyacının Saptanması ve Bir Uygulamanın Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATABEYOĞLU, C. (1972). **Spor Ansiklopedisi**. İstanbul.
- BABADOĞAN, C. (1989). **Kamu Kesimindeki Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BABA, N. (1939) **Beynelmilel Futbol Kaideleri ve Kaideler Hakkında Sorular-Cevaplar**. İstanbul.
- BABADOĞAN, C. ve Selvi, K. (1990). **TMO Genel Müdürlüğü Ekspertiz İzleme Değerlendirmesi Araştırması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAŞBAKANLIK (2007). **Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun**.
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.3813&sourceXmlSearch=>). (11 Temmuz 2007)
- BAŞKAN, M. (2003). **Futbol Hakemlerinin Hakemlik Performanslarına Etki Eden Bazı Değişkenlerin Araştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD.

- BERDAN, E. (2002). **Futbol Hakemi Yetiştirme ve Eğitim Politikaları (Kocaeli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BEDFORDSHIREFA (Bedfordshire Football Association). (2008).
Regulations For The Registration And Control Of Referees.
<http://www.bedfordshirefa.com/GetIntoFootball/Refereeing/RefereeRegulations/>. (18 Ekim 2007)
- BİLGİN, G., Orta, L. (2004). **Alman Hakemlik Sistemi ve Anlayışı**.
http://www.tffhd.org.tr/arastirmaceviri/Alman_Hakemlik_Sistemi.doc.
 (11Ekim 2007)
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı**. Pegem Yayıncılık. Ankara.
- CANMAN, N. (1979). **Türk Kamu Kesiminde Hizmet içi Eğitimin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CENGİZ R., Pulur A. (2004). Hakemlerin Fair Play Olaylarına Bakış Açıları. **Celal Bayar Üniversitesi Spor Felsefesi ve Sosyal bilimleri Sempozyumu**,17–20 Kasım, Manisa
- CHİRİSTIAN, A. (2002). **Futbol A.Ş.** (Çev. Ali Berkay) İstanbul: Kitap Yayınevi
- ÇAKIR, F. (1992). **Ankara’da Hizmet içi Eğitim Veren Kurumlarda Modüler Programların Geliştirilmesi ve Uygulanması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇOBAN, D. (2004) **Türkiye’de Profesyonel Futbol Liglerinde Görev Yapan Klasman Hakemlerinin Sürekli Kaygı Durumlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi

- DEMİREL, Ö. (1999). **Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- DOBBINS, A. and Mare, T. (1992). **The Future of INSET Provision in Special Education: Causes for Concern. Education Section Review. 16:2, 15-21**
- EGESÖY, H. ve Ünal, H. (2006). Denizli, Kocaeli ve İzmir Bölgesi Futbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarının İncelenmesi. **9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi –Muğla**
- ERÇETİN, Ş.Ş. (1997). *Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Personelin Yetiştirilmesi Ve Yetkinleştirilmesi*, **Milli Eğitim Dergisi**, 133: 20
- ERICSON, J. (1992). **The Development of a Self Evaluation Project in School. British Journal of in-Service Education. 18:2, 107–113.**
- ERKAL, M., Güven, Ö., Ayan, D. (1998). **Sosyolojik Açıdan Spor**. İstanbul: Der Yayınları
- ERKİ, B. S. (1988). **Bankalarda Personel Yetiştirme Sorunları ve Bir Hizmet içi Eğitim Modeli**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERTÜRK, S. (1972). **Planlı Eğitim ve Değerlendirme**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara.
- ESSEXFA (Essex Football Association). (2008). **Refereeing in Football I want to**. <http://www.essexfa.com/referees/I%20Want%20To....doc>. (16 Ekim 2007)
- KÜÇÜKAHMET, L. (2006). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Nobel Yayıncılık 18. baskı
- ELLIOT, J. Jacqui, M. (1991). **Teacher in-Service and The Promotion of Positive Behavior in School. British Journal of in-Service Education.17:2, 111-119.**
- FIFA. (1996-I). *The Referee is a Part of the Game*. **Fifa Magazine**, March 1996.

FIFA, (1996-II). *History of Futbol*. **Fifa Magazine**, April 1996.

FIFA, (1998). *Introduction the Men Who Make Decision*. **Fifa Magazine**, April 1998.

FRASER, J. B. and Taylor, P. C. (1996). **Evaluation of Impact of Early Literacy in-Service Course (ELIC) on Student Outcomes: Methodological Problems**. *The South Pacific Journal of Teacher Education*. 17:2, 51–67.

GÜRCAN, A. (1990). **Hizmet içi Eğitim Uygulamalarında Uzaktan Öğretim Tekniğinin Kullanılabilirliği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜMÜŞELİ, A. İ. (1985). **Türkiye Halk Bankası A.Ş.’nde Yapılan Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HAYES, D. (1995). **In-Service Teacher Development Some Basic Principles**. *ELT Journal*. Volume 49:3, 252–261.

KARABAŞ, A. (1989). **Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirme Durumları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARADAYI, E., Yıldız, D. (1976). **Hakem Sizsiniz**, İstanbul.

KARASAR, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara. Nobel Yay. Dağıtım

KARAEMİNOĞULLARI, S.H. (1982). **Azot Sanayi T.A.Ş.’ndeki Mühendislerin Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYA, E. (1989). **Güreş Hakemlerinin Eğitim Durumlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KERN, W. (2000). *Economic of Sports*. Kalamanzo MI. USA: W. E.Upjohn
Institute for Employment Research,
- KEYVAN, N. Ç. (1991). **Sekreterlik Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KILIÇ, G. , Aykaç, E. , Özarı,C. (1962). **Futbol Bizim Dünyamız**. İstanbul.
- KÜÇÜKAHMET, L. (1981). **Öğretmenlere Yönelik Hizmet içi Eğitim Programlarının Etkinliği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LAMB, M. (1995). **The Consequences of INSET**. *ELT Journal*. **49:1,72–80**.
- MCKEON, D. (2003).**The Football Referee**. The Referees' Association,UK, (1), 8
- MORROW, K. and Scocker, M. (1993). **The method of in-Services Course Evaluation**. *ELT Journal*. **47:1, 25–29**
- MAZOUZ, Y. and dreyfus, A. (1989). **The Perceptions of the Teachers as a Basis for Co-Operative Planing DF in-Service Activites**. *Europen Journal Of Teacher Education*. **12:3, 253–262**.
- MEYDAN LAROUSSE, (1978). Cilt 5, s.529 İstanbul.
- MOON, J. (1994). **Teachers' Mentors: A Route to in-Service Devolopment**. *ELT Journal*. **48:4,347–355**.
- MÜNİROĞLU, S.(1988). **Ankara'daki Klasman Futbol Hakemlerinin Eğitimi**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.
- ORAL, M.A. (1954). **Türkiye Futbol Tarihi**, İstanbul.

- ÖNAL, S. (1991). **Maliye ve Gümrük Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Tarafından Hazırlanan ve Uygulanan Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZCAN, Ü. (1989). **Türk Bankacılık Sisteminde Orta Kademe Yöneticilerinin Yeterlilikleri ve Hizmet içi Eğitimlerinde uygulanacak Bir Model.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZDEMİR, S. (1997). *Her Organizasyon Hizmet içi Eğitim Yapmak Zorundadır.* **Milli Eğitim Dergisi**, 133: 17
- ÖZDEMİR, S. (2000). **Eğitimde Örgütsel Yenileşme.** Pegem Yayınları, 5. Baskı.
- PALMER, C. (1992). *Diaries for Self Assesment and INSET Programme Evaluation.* **Europion Journal of Teacher Education.** 15:3, 227–237.
- PEHLİVAN İ. (1997). *Türkiye’de Ulusal Kalkınma ve Kurumsal Verimliliğin En Önemli Araçlarından Biri Hizmet içi Eğitim.* **Milli Eğitim Dergisi**, 133: 26
- PEHLİVAN, Z. (1995). **Bir mesleki teknik halk eğitim etkinliği olarak antrenör eğitim kursları.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PEKTAŞ, S. (1979). **Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Eğitim Dairesi Başkanlığı’nın Eğitim Çalışmaları ve Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- RADNEDGE, K. (1994). **The Ultimate Encyclopedia of Soccer.** London.
- SATMAN, M. C. (2005). **Futbol Hakemlerinin Kararları Üzerinde Seyirci Sesinin Etkisinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD.

- SELLİN E. (1992). *The Psychology Of Soccer Officiating . The Referees' Association Unrevised Magazine*. UK.
- SENGE, P. (1993). **Beşinci Disiplin.** (Çev. Ayşegül İldiz ve Ahmet Doğukan) Yapı ve Kredi Yayınları.
- SUNAY, H. (1992). *Ankara Bölgesi Futbol Hakemlerinin Hakemliğe Yönelmelerine Etki eden Motivasyonel Etkenler Üzerine Bir Araştırma*. **H.Ü. Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi**, 18–23.
- SUNGUR, E. (2001). **Türk Futbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarının İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ŞEN, H. (2006). Endüstrileşen Futbol ve Bir Toplumsal Sorun Olarak Futbolda Şiddet. **9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi –Muğla**
- TAVŞANCIL, E. (2006). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS Analizi.** Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- TAYLOR, R. (1992). **The Production of Training Pack in in-Service Teacher Training.** *ELT Journal*. 46:4, 23–34.
- TAYMAZ, A. Haydar. (1992). **Hizmet İçi Eğitim,** Pegem Yayınları.
- TEZCAN, F. (1964). **Futbol,** İstanbul.
- TFF (2007). **Türkiye Futbol Federasyonu Teşkilatlanma, Çalışma Prensipleri ve Görevleri İle İlgili Talimat.**
<http://bim.tff.org/talimatlar/merkezhakem.doc>. (11 Temmuz 2007)
- TFFHGD (Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği). (2007). **Türkiye Futbol Federasyonu Merkez Hakem Kurulu Eğitim, Planlama ve Araştırma Komisyonu (Epak) Teşkilatlanma, Çalışma Prensipleri ve Görevleri İle İlgili İç Talimat.**
http://www.ankara-tffhgd.org.tr/talimat/egitim_planlama.doc. (18 Temmuz 2007)

- THEFA (The Football Association), (2007).**County Football Association Links.**
<http://www.thefa.com/GrassrootsNew/CountyFA/Postings/2006/03/12003.htm>.
 (16 Ekim 2007)
- THE REFEREE’S ASSOCIATION. (1996). **The Psychology of Refereeing.** UK
- TURNER, C.K., Broughton, J. (1994). **Collabrative INSET Supported Distance Learning. British Journal of in-Service Education. 20:1, 109–119.**
- TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU (1991).**Türk Futbol Tarihi: 1904–1991,**
 c.1,2 İstanbul
- UÇAR, M. (1992). **Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UZUNKARA, K. (2007). **Ankara Bölgesi Basketbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Yapısının İncelenmesi ve Hakemliği Seçme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- VULLIAMY, G. (1992). **The İmpact of Global Education INSET. British Journal of in-Service Education.**
- WHITESIDE, T. (1992). **Staff Perception of the Management System for INSET in Colleges for Further Education: A Cross Aproach. British Journal of in-Service Education**
- WRCFA (West Riding County Football Association), (2007). **Regulations For The Registration And Control Of Referees.**
<http://www.wrcfa.com/REFEREES/refpowers1.htm>. (16 Ekim 2007)
- YAĞCI, E. (1992). **Kamu Kurum ve Kuruluşlarındaki Hizmetiçi Eğitim Etkinlikleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YALIN, H.İ. (2001). *Hizmet içi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi*. **Milli Eğitim Dergisi**, 150:58-68

YAPI KREDİ, (2002). **Top Bir Dünyadır**. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık. Ankara.

YENAL, U.(1943). **Spor Öğretme El Kitapları-Futbol**. Ankara

YETİM, A. (2000). **Sosyoloji ve Spor**. Ankara.

EKLER

EK-1. Anket Formu

FAAL FUTBOL HAKEMLERİNİN HAKEMLİK EĞİTİMİ SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Saygıdeğer hakemler;

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı Doktora tezi çerçevesinde **faal futbol hakemlerinin futbol hakemliği eğitimi sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi** amacıyla yapılmaktadır.

Araştırmanın hedeflerine ulaşılması, anket sorularına vereceğiniz cevapların doğru ve eksiksiz olmasına bağlıdır. Araştırmada elde edilen bilgiler başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırma verileri topluca değerlendirileceği için adınızı ya da kimliğinizi belirten bir bilgi yazmanıza gerek yoktur. Gösterdiğiniz ilgi ve katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Bahadır KAYIŞOĞLU

Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ABD
Doktora Programı Öğrencisi

e -posta: bahadir1976@hotmail.com

BÖLÜM I.

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel bilgilerinizle ilgili sorular bulunmaktadır. Sorularda size uygun seçeneği işaretlemeniz ya da boş bırakılan yere uygun yanıtı yazmanız beklenmektedir.

1. Yaşınız : ...

2. Klasmanınız Nedir

CKYH() CKH() BKH() AKH() SLYH() SLH()

3. Kaç Yıldır Futbol Hakemliği Yapıyorsunuz

1-2 () 3-5 () 6-8 () 9-11 () 12-14 () 15-19 () 20 ve üzeri ()

4. Kaç Yıldır Klasman Hakemisiniz

1-2 () 3-5 () 6-8 () 9-11 () 12-14 () 15-19 () 20 ve üzeri ()

5. En Son Mezun Olduğunuz Eğitim Kademesi

Lise () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

6. Lisans ve Lisansüstü Eğitim Mezunu İseniz Mezun Olduğunuz Üniversite ve

Bölümü:.....

7. Mesleğiniz :

BÖLÜM II.

HAKEMLERİN HAKEM EĞİTİMİ SÜRECİNE AİT GÖRÜŞLERİ

Aşağıda hakem eğitimi sürecine ilişkin, siz faal hakemlerin görüşlerini belirlemek amacıyla anket düzenlenmiştir. Soldaki sütunda Hakem Eğitimi Sürecine ait çeşitli görüşler ifade edilirken sağdaki sütunda sizin bu görüşlere katılma derecenizi belirlemeyi amaçlayan seçenekler verilmiştir. Değerlendirme dereceleri;

“Hiç Katılmıyorum” , “Az Katılıyorum”, “Orta Derecede Katılıyorum”, “çok Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” şeklinde sıralanmıştır. Lütfen anketteki görüşleri dikkatle okuyarak değerlendirme derecelerinden size en uygun gelenin altındaki parantez içerisinde (X) işareti işaretleyiniz.

N O	ADAY HAKEM EĞİTİMİ KURSLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	KATILMA DERECELERİ				
		HİÇ KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	ORTA DÜZEYDE KATILIYORUM	ÇOK KATILIYORUM	TAMAMEN KATILIYORUM
1	Aday hakem yetiştirme kurslarında yeterli uygulamalı eğitim yapılmaktadır.	()	()	()	()	()
2	Aday hakem yetiştirme kurslarındaki kursiyer sayıları iyi bir eğitim ortamı için uygundur.	()	()	()	()	()
	EĞİTİM ÇALIŞMASI VE SEMİNERLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLER					
	ÖĞRETİM ELEMANLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER					
3	İhtiyaç duyulduğunda hakemler ile birlikte gönüllü olarak fazladan zaman harcamaktadırlar.	()	()	()	()	()
4	Hakemlerin bireysel farklılıklarını bilir ve öğretimi ona göre planlarlar.	()	()	()	()	()
5	Öğrenme etkinliklerini yüksek düzeyde planlamakta ve uygulamaktadırlar.	()	()	()	()	()
6	Hakemleri olumlu tutum ve davranışları ile etkilemektedirler.	()	()	()	()	()
7	Hakemlerin fikir ve düşüncelerine önem vermektedirler	()	()	()	()	()
8	Eğitim ortamında planladıkları etkinlikler ile zevkli bir zaman geçirilmesini sağlamaktadırlar.	()	()	()	()	()
9	Eğitim seminerlerinde görev alan öğretim elemanları seminere uygun akademik bilgi ve birikime sahiptir	()	()	()	()	()
10	Eğitim seminerlerinde farklı öğrenme ve öğretme tekniklerini kullanırlar	()	()	()	()	()
	EĞİTİM ORTAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	()	()	()	()	()
11	Kurumun sahip olduğu bina ve tesisler eğitim açısından yeterlidir	()	()	()	()	()
12	Seminer binası ve kullanılan araç gereçler öğretim elemanı ve hakemlerin kullanması için iyi organize edilmiştir	()	()	()	()	()
13	Eğitim seminerlerine katılan hakemler kendi aralarında iyi bir eğitim ortamı oluşturmaktadırlar	()	()	()	()	()
14	Eğitim seminerlerinin yürütüldüğü sınıf ortamlarının fiziki yapısı iyi bir eğitim için elverişlidir	()	()	()	()	()

N O	EĞİTİM SEMİNERLERİNİN PLANLANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	KATILMA DERECELERİ				
		HİÇ KATILMIYORUM	AZ KATILYORUM	ORTA DÜZEYDE KATILYORUM	ÇOK KATILYORUM	TAMEMEN KATILYORUM
15	Hazırlanan eğitim seminerinin amaçları açık bir şekilde belirlenmektedir	()	()	()	()	()
16	Eğitim seminerlerinde verilen dersler açık ve anlaşılır şekildedir.	()	()	()	()	()
17	Eğitim seminerleri hazırlanırken ve yürütülürken hakemlerin farklı yetenekleri ve öğrenim düzeyleri dikkate alınmaktadır	()	()	()	()	()
18	Eğitim seminerlerinin verilış tarihi hakemler için uygundur	()	()	()	()	()
19	Yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler kurum içerisinde yürütülen program etkinliklerinden haberdardır.	()	()	()	()	()
20	Kurum içinde eğitim seminerleri ile ilgili karar verme sürecine yöneticiler, öğretim elemanları ve hakemler birlikte katılmaktadır.	()	()	()	()	()
21	Eğitim semineri programı ekiple çalışma becerisini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir	()	()	()	()	()
22	Program hazırlanırken konu uzmanlarının görüşleri alınmıştır	()	()	()	()	()
23	Eğitim seminerlerinde verilen dersler düzenli bir şekilde planlanmaktadır	()	()	()	()	()
24	Programlar hazırlanırken hakem ihtiyaçlarını belirlemek için çeşitli ölçme araçları kullanılmıştır	()	()	()	()	()
25	Yöneticiler eğitim semineri ile ilgili sorunları çözmede olumlu tutum ve davranış sergilemektedirler	()	()	()	()	()
26	Seminerlerdeki eğitim programı açıkça belirlenip hakemlerin bilgisine sunulmaktadır	()	()	()	()	()
27	Her bir eğitim semineri için tanıtıcı doküman hazırlanmaktadır	()	()	()	()	()
28	Eğitim seminerlerinin konu içeriği hakemlerin eksikliklerini karşılayacak düzeydedir	()	()	()	()	()
	EĞİTİM SEMİNERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	()	()	()	()	()
29	Değerlendirme faaliyetleri uygulama sonunda yürütülmektedir	()	()	()	()	()

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Anket tamamlanmıştır. Değerli katkınız için teşekkür ederim.

**EK-2 Araştırmaya Katılan Hakemlerin Hakem Eğitimi Sürecine İlişkin
Düşünce ve Beklentileri**

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitim için günün teknolojisi olan internetten
daha çok yararlanılmaktadır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Daha katılımcı ve bilimsel yönden destekleyici eğitim
seminerleri yapılabilir. Psikolojide acıdan etkilenen
kişilerin durumlarına dikkat edilmelidir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitimin en önemli basamağı aday hakem
kursları olduğundan aday hakem kursları
daha çok uygulanması yapılacağı bir şekilde
yapıdan düzenlenmelidir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

- Saha uygulamaları daha sık olmalıdır.
- Görsel Eğitim her hafta olmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitimler farklı düzeylerdeki hakemleri tatmin edici şekilde ayrı gruplar düzenlenerek yapılmalıdır. Ayrıca interaktif bir şekilde yürütülmelidir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Eğiticilerin de özente seçilmesi gerekir.
Gerek bilgi bakımından gerekse karakter bakımından

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

- Uygulanmalı (sahada) eğitime önem verilmesinin
- Hayatlık veya iki hayatlık pentatlonla jüriyel pozisyonların üst klasman hakemleriyle değerlendirilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyim.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Kısa süreli olarak at ortamlarda ve eğitim seviyelerine (kuruma ve futbol bilgisi) göre gruplandırılmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Yapılan çalışmalar jüriyel ve teorikler çok sahada ise pratik uygulamalarla desteklenmelidir. Hakemler sosyal yönden geliştirilmeli ve bilimsel testlere tabi tutulmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

- Hakemlik hobi olmaktan çıkıp prof.-olmalı.
- Kurumsal bir yapıda yapılarak hareket edilmeli.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Aday ve il hakemlerinin alt yapılarının gelişmesine önem verilmeli.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Hakem eğitimi sürecinde verilen derslerin belirli program ve ders kredileri ile standart hale gelmesi, günlük ihtiyaçlar için düzenlenen eğitim gelişmelerinden daha faydalı olacaktır. Ayrıca her program sonunda değerlendirme özenle yapılmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlik eğitimindeki temel problemin nitelikli insan bulma ve geliştirme merkezli olduğu kanaatine. Temel bilgi ve sah. pratikler zamanla kazanılır, ihtiyas diğer say hakemlikten. Uygunluğun sah. ist. ve dnynda taşıyabilecek, hakemlik kurumu- temsil edebilecek bireyle yatırım yapılabilir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitim süreci öncesi semineri ilgili hakemlerin önceden ön görüşmesi yapılması tercihtir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlerin seminerlerden çok sah. içerisinde sah. deneme lerne tabi tutulması. Hakemlerin mümkün olduğu kadar maçta çıkması, maçların kamerası alınarak hakem hatalarının ve maç içerisindeki taktiklerin yayınlanması bence daha iyi netice vereceğini belirtirim. Seminerlerin uzun olmaması tabiki kelime arttırıcısıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Hakemlik : denitlerda ağırlıklı, - reklamı yapılmalı, teşvik edilmeli ve bir iz gibi gereksinim yapılmalı

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Aday hakemlik eğitimleri uygulanması ağırlıklı verilmelidir. Öğrenilecekleri kalıcı olacağına inanıyorum. Daha az hatalar yapılacaktır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Eğitim Seminerlerinin alınması dışında olmadığımı düşünüyorum. Tek düze ve bireysel farklılıklara önem verilmediği kanaatindeyim. Ayrıca Soruların içeriğinde de değinildiği gibi hakemin ihtiyaç ve beklentileri ne karşılık olmayan bir eğitim düzeyi var.

Hakem ve Eğitimci arasında tam olarak bağlantı kurulmadığının kanaatindeyim. Ayrıca performans sınavından sonra Seminerlerin olması ise tamamen durumu vahimleştiriyor.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

İnteraktif derslikleri eğitim çalışmalarını oluşturmada,
özellikle uygulamalı (saha) olmaya çalışılması.
Hakemlik konusuna ve kurallara yönelik eğitimin
sıyılması.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Aday hakem kurullarının sayısı artırılmalı. Dersler
aday hakemleri sıklıkla uzun bir zaman
aralığında yapılması gerektiğine inanıyorum.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlere tecrübeleri daha çok sahadan
verilmeye çalışılmalı. Daha fazla maç tecrübesi
kazandırılmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakem kurstaki anlatımlardan sadece internet sayfasından duyulmaktadır. Kurstaki her bir aday hakemin bilgi ve yeteneklerine göre değerlendirilmelidir. Kurstaki önce aday hakemlere küçük esitimi sonra yapıldığı önce göre kursun gidişatı belirlenmelidir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

EĞİTİM SÜRECİNDE GÖRSEL VE İNTERAKTİF EĞİTİME DAHA FAZLA ÖNEM VERİLMELİDİR. ÖZELİKLE ADAYLAR İÇİN UYGUNLARI SAHA GÖRÜLMELİ GEREKLİ OLUP, BU TÜR ÇALIŞMALARA ZAMAN ZAMAN HER KLASMANDAN HAKEMİN İHTİYACI OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYÜM. AYRICA HOCALARIMIZIN VE KİŞİLERİ HAKEMLİK EĞİTİMİNDE DAHA AKTİF ROL ALARAK DEĞİŞİK MAHALARDAKİ TECRÜBELERİNİ (BİREYİT ROLİSİ OLARAK)

Anket tamamlanmıştır. Değerli katkınız için teşekkür ederim.

DAHA FAZLA DUYULANLARININ DA HAKEM EĞİTİMİNDE DAHA BİREYİT BİR KATKI SAĞLAYACAĞI KANAATİNDİYİM.

Teşekkürler !

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Kurumun sahife olduğu bina, tesis, araç-gereçler, ve diğer imkanlar kusur olmaksızın beraber bulunması gerektiğinden konusunda uygun okulların olması ve çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Bu konuda en uygun şekilde çalışmaları yapılmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Değerli olanlar olarak eğitimci adayları arasında Yeterli Bilgiyle Birlikte, Kendi Kararıyla Bir Sey, Akademik Olarak Kendisini İspat etmiş olmaları, Hakemlik Federasyonu ve diğer İHTİYAÇLARINI VE MAKUL KALDIĞI GEREKLERİ BİR ÖNÜDE BULUNDURANLARLA VERİLEN EĞİTİMLERİN TAM OLARAKTA ALINMASI ULAŞILMASI ENGELLENMEKTEDİR.

SONRA İHTİYAÇ İLE TAHSİL DÜZEYİ YÜKSEK KİŞİLERİN CAMİSİNİN BİREKEL DANIŞMANLIK SUNULMASININ VEYA KÜÇÜK GRUPLARLA ARKADAŞ YERLERİ EĞİTİM YATILMASININ, TEK BAŞINA BİLEMEYİ ANLAMININ VERİLEN EĞİTİMLERDEN GÖK NİHA FAYDALI OLACAKTIR.

Anket tamamlanmıştır. Değerli katkınız için teşekkür ederim.

GÖRÜŞÜNDEYİM.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Eğitimler, kıstasın grupları arasında büyük farklılıklar ile sunulmaktadır. Gerek eğitim ortamları gerekse katılan öğretim elemanları bütün grupların yararlandırılmasında eşit olarak uygulanmalı ; hakemlik gelişiminin, aday hakemlikten en üst gruba kadar aynı standartlarda eğitim hizmetlerinin verilmesiyle en mükemmel düzeye ulaşacağı göz ardı edilmemelidir. Bütün müsabakalarda standart kararların verilebilmesi de böylelikle sağlanabilecektir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlerin eğitimi sahada daha önemi
Olduğundan hakemlerin daha çok mağ
Gilemler, gerekliliği.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlik bir spor branşı olarak teşvik
edilmeli ve seminerlerin 1 günle kalınmayıp
2-3 güne yayılarak yapılması daha akıldan
kalıcı ve öğretici olacaktır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Bu tür eğitim çalışmalarını, sayıları oldukça olan gruplar yerine sayısı 25-30 kişilik gruplar halinde verilirse, daha kapsamlı ve etkin bir sonuç alınabilir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakemlik, herşeye rağmen iyi ve güzel ama, eğitimlerin devamı ve daha kaliteli sürmesi için seminer salonu parçalarına ihtiyacımız.

Resulhan Etem

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Herşeyden önce hakemliğe alınacak kişilerin iyi seçilmesi, hakem cemiasına yakışır insanlar olması gerekmektedir. Sadece katılım şartlarının uygun olması, kişinin hemen hakemlik kurumuna katılmasını kolaylaştırmamalıdır. Hakemliğe başlayan kişileri cemiyetden çıkarmak kolay olmamaktadır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Hakem sayısından çok mevcut hakemlerin yetisttirilmesi cihetine gidilirse daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Eğitim sürecinde, demostasyon, çalışmalar ile sahada, biribirine çalıştırılmalı. Tecrübe verileğitimi, pratik olarak benzetilene göre öğretilebilir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Eğitim faaliyetlerinin bir-kas saat ile sınırlı tutulmasının hakemlere çok bir şey katacağını düşünmüyorum. Tüm klasmanlar için uzun süreli kamp yapılması bence çok faydalı olacaktır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitim, bu konuda pedagojik formasyonu da sahip öğretmenler ve etkin eğitmenler kullanılarak; programlı ve sist. yöntemlerle yapılır; belli kodlar altında ve periyodik olarak yapılır; interaktif veya aktif olabilir.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Hakemlerin çalışma koşulları da düşünüldüğünde daha uygun zamanlar seçilmeli, devre arası ve yıl boyunca eğitim faaliyetleri tatil günlerine denk getirilmeli.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

İnteraktif farklı eğitim yöntemlerinin kullanılmalı, özellikle uygulamalı (seha) olması teşvik edilmeli. Hakemlerin konu ve kuraldan yansıyan eğilimleri öğrenmesi sağlanmalı.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

- Hakem eğitiminde sahâ derinlemleri yapılmamaktadır.
- Hakemlerin eğitiminde kadî tesolukların olmanı kanunlanmaz.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Eğitim sonrasî değerlendirmeler düzenli yapılmalı, ve bu değerlendirme sonuçlarına göre bir sonrakî eğitimin konusu, süresi ve grupları düşturulmelidir. Seviyelere göre eğitim planlanmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

uygulanmalı eğitimin yeterli olmadığı düşünüyorum. En iyi eğitimin müsabaka yönetmek olduğu düşünülürse üst düzey müsabaka yönetimi tüm hakemler için yeterli sayılmalıdır.

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

Klasman Hakemlere farkları EĞİT OLMIYOR

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız :

- Eğitimler Koşaktan sonra olmalıdır. Eğitim semineri farkları yapılırken her hakemin bir işinin de olduğu unutulmamalı.
- Eğitimde internet kullanılmak

Hakemlik eğitimi sürecine ilişkin olarak burada yazılanlar dışında belirtmek istediğiniz bir görüşünüz ya da beklentiniz varsa lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız:

Farklı düzeylerdeki hakemler aynı gruplara ayrılmak
Eğitim verilmeli

Hakem Sayısı çok fazla (hem teorik eğitim ortamı için hem de müsabaka görevi için)